

NOORSOO KIRJANDUS

M. PÕDDER

BOB ELLERHEIN

UUDISJUTT





NOOR-EESTI KIRJASTUS



Bob Ellerhein.

Bob Ellerhein

Uudisjutt.

Kirjutanud

M. Põdder.

Teine trükk.

Noor-Eesti Kirjastus, Tartus
1923.

J. Mällo trükk, Tartus.



I. Tartu üliõpilane.

Ilm oli ilus ja selge, nagu ta enamasti ainult siis on, kui ta kauemaks ajaks tõotab kindlaks jääda, ja meelitas igaühte värskele õhule minema. Heinakuu hakatus oli juba kätte jõudnud ja sellega kevadine kenadus osalt mööda libisenud. Sirelid õitsesid küll veel, aga toominga otsast olid lehkavad õilmed juba pudenenud ja võilillekeste kullakarvaliste õite asemele pikaks sirgunud putkede otsa valged ümmargused villapead kasvanud, milledest ka õrnemgi tuuleõhk mööda minnes libletavaid hebemeid lendu tõstis ja üle muru laiali kandis. Mõnes paigas oli hein juba nii suur, et niitja vikatit hakkas valmis seadma. Kõigest oli näha, et päris suvi jõudmas oli, kui ka äge palavus veel mitte võimust ei olnud võtnud ja inimest ei tüüdanud. Niisugusel ajal ei püsi naljalt keegi tubade sumbunud õhus, keda just mitte kodused tööd ei kütkenda.

Aga Taaramäe varjurikaste puude all valitses siiski suur vaikus. Üksnes mõni laululinnuke lõksutas pesa kõrval oksa peal lõsitades oma hauduvale kaasakesele ajaviiteks mahedaid armulugusid, kuni mõni möödalendav putukas ka tema isuneva pugu tähelepanema äratas ja sellega ta häälitsemisele järsku otsa tegi. Vahel kandsid ka õhulained hookaupa alt linna uulitsatelt voorimeeste vankrite põrinat ülesse mäele. Muidu aga ei olnud kõhku ega kahku kuulda, olgu siis et vahest tuule leilekene puude latvades lehti libistas. Päikese kiired aga kujutasid siis lopsakast lehestikust läbi tungides kuldseid rattaid sileda kruusatud jalgteede peale. Ja siis tantsisid need kuldsed rattakesed nii lustiliselt teine teisest läbi ja teine teisest mööda, ennast ühendades ja jälle lahkudes ja pidasid nii veidrat pillerkaari, et vagusal vaatajal silmad kirjuks läksid ja ta nad meeleheaga jälle rohelise muru ehk sinava taeva poole pööris. Kena oli Taaramäel viibida!

Aga iga võõras, kes Tartu linnaga veel lähemalt tuttavaks ei olnud saanud, oleks küll võinud imeks panna, kuidas see kena koht, keda õigusega Eestimaa ilusamaks ehteks ja kallimaks pärliks võib pidada, nii vaikne ja inimestest maha jäetud oli, et see

ilusam isamaa lapikene, mis veel hiljuti ühte heliloojat suguvenda oli vaimustanud ühte tantsulugu „Auf dem schönen Dom zu Dorpat" komponeerima, kõigi Tartu linnalaste armsam suvine kogupaik ja lõbusam tallermaa pidavat olema. Aga mis oli selle nähtuse põhjus, mille järele oleks arvata võinud, nagu oleks Taaramägi Tartu kodanikkude kohta oma meelitava ja ahvatleva võimu kaotanud?

Ei, Vanemuise endine asupaik sai ikka au sees peetud ja ei olnud seal ka veel ühtegi ebajumalust meie kandlilööjat vanakest tülitamas. Mööda minnes aga olgu tähendatud, et Vanemuine, Emakest oma nõusse meelitades, selle võrra pealetungija ülbust mehisti karistada oskab, nõnda et tema seal nagu kala kuival maal peab siplema, sest Emakene on tema eest oma kosutava rinna kinni pannud ja ei saada temale mitte piiskagi oma karastavast märjukesest, nii et võõras, kui see üksnes tema enese tegemine ja tahtmine oleks, oma kummardajad juba ammugi oleks jumalaga jätnud ja koju poole kõmpinud. Kui Taaramäel meie jutu algusel niisugune uinutav vagusus valitses, siis olid selle põhjuseks ainult kohaliku elu ja olu seadlused ja tingimused.

Emajõe kaldale asutatud viisakas linnas on meie tähtsam hariduse allikas. Igalt poolt voolab noorsugu sinna rohkesti kokku, alamates ja ülemates koolides, iseäranis aga ülikoolis, suuremat haridust ja tähtsamaid teadusi otsima ja ennast agarasti mitmesuguste ametite ja tulevate kodaniku elunõuete vastu valmistama. Sest et suurem osa käsitöölisi just nendelt õppijatelt oma elu ülespidamist leiab, kauplemine aga ikka veel kaunis madalal järjel seisab, siis saab nende tarvidust mööda ka kodune elu enamasti igas perekonnas seadeldud. Enamasti igal pool võetakse kella ühe ja kahe vahel lõunarooga, ja mitte nagu vahest suuremates linnades, alles siis, kui tartlased juba õhtuoodet söövad. Enne lõunat on elu kaunis vagune, ja ainult turul ja nõndanimetatud „Vene poodide" ümber on rohkem rahvast liikumas. Õpilased, suured kui väikesed, on tarkuse-kammitsas kinni ja kuulavad ehk parajasti, nagu reatud räimed, teine teise pigitusel kooli pinkidel istudes, laialisi seletusi ruumi otsatust suurusest ja tukkumise vabadusest, millest neil aga kumbastki suur puudus on. Kaupmeestel on oma kontorites kirjutamisega tegemist, ehk letilaua taga küla eitedele ja neidudele rätikuid ette laduda ja küünarpuuga põlleriiet mõõta, suhkrut ja sinekivi paberisse pakkida, talutaatidele aga rauda, silku, soola ja sellesarnast muud tüsedamat kaupa kaaluda. Ülepea on igal ametmehel oma isesugused toimetused käsil. Isegi linna emandatel ei ole aega muud jalutust ette võtta, kui turule minna toidukraami ostma, sest et nad oma kaasadele ja lastele, kes peagi eledate öötsiku-

tega koju tulevad, määratud ajal roa peavad lauale andma. Sellest see siis tuleb, et kõigest ilmakese meelitavast iludusest hoolimata enne lõunat Taaramäel nii vähe jalutajaid näha on, olgu vahest mõned haiglased ehk vanad emandad ja isandad, kes seal ennast värskes õhus kosutamas käivad, ja lapsehoidjad oma väikeste kärsitute kaitsealustega, kes esimese kasupõlve vabadust maitstes veel mitte koolipingile raamatu taha ei ole sunnitud. Ainult siis, kui raekoja hõbehaljast tornist kell esiti tasema häälega nelja veerandi täissaamist on helistanud ja kohe selle peale kaugele kõlavate paukudega uue tunni alust ehk õigemini vana tunni lõppu kuulutab, mille juures temal oma Jaani kiriku punases tornis asuva ametvennaga sagedasti jagelemist juhtub, näikse seal ka üliõpilasi kiirustatud sammul alla tarkuse ülisaali ruttavat ehk jälle sealt pikalisemalt mäele tulevat, et enne kojuminekut veel natukene puiestiku vilus jalutada ja oma keha kihava seltersi ehk sooda veega karastada.

Niisugusel ilusal ennelõunal heinakuu hakatuses 187* aastal näeme üht viisakat noormeest pikaliste sammudega Taaramäel kõndivat, nagu mõnda jalutajat, kellel mingit kiiru ega pakki ei ole. Tema tuleb kliiniku asutustest ja juhib oma sammud vana gothi ehituskunsti mälestuse, endise Doome kiriku varemete poole, mille peale sakslased väga uhked olid, kuni nüüd tõeks on tehtud, et see kirik vist mõne prantslase ehitatud on, sest et saksa rahval sel ajal veel sarnaseid puhtaid gothi ehitusi ei olnudki. Terve ümberkaudne koht on selle kiriku järele Doomemäeks nimetatud, kuna tema vana aus eesti nimi „Taaramägi“ meiegi rahva suust kaduma läinud ja alles uuemal ajal jälle sellest teenimata unustuse udust valge ette toodud. Meie jalutaja aga läheb sellest vanaaja mälestusest kui igapäisest asjast tähelepanemata mööda ja astub tema kõrvalt treppi mööda alla orgu, kus ka kenad jalgteed puude vilusse kõndima kutsuvad, iseäranis üks laiem jalgtee seal all, nõnda nimetatud „Doome kraavis“, sest et ta liikumise keskpunktist kaunis eemal, just nagu niisugustele kõndimistele loodud, kus keegi teistest segamata üksinda mõtteid tahab mõlgutada. Selle oma loomuse järele on tema siis enesele „mõttetarkade käigu“ nime saanud, ja sest et seal vahest ka armatsejad neiukesed ja peiukesed varjulist kokkutulemise ja sala jutusobitamise paika otsivad, võiks teda ka „ohkamise istanduseks“ hüüda. Selle käigu poole näeme meie ka seda noormeest oma sammusid juhtivat:

Oma kena pilliroo kepikesega õhus veheldes, just kui oleks ta praegu vehklemise saalis oma liikmete osavust, käsivarre kindlust ja silmade teravust katsumas, näeme teda sügavas mõttes mitu korda puiestiku teed mööda edasi ja tagasi kõndivat.

Tema on sihvaga aga siiski kaunis toeka tegumoega mees, noor, aga tihe mustjas habe piirab tema priskeid palgeid ja varjab nägusate tutsukeste näol ülemist mokka. Ka laiaäärelise kaabu alt tikuvad paksud mustjad juuksed välja. Mehine näomood ja hallid terased silmad avaldavad meelekindlust ja ausust. Kõige välimise oleku järele arvata ei või tema mitte vanem olla kui kakskümmend neli ehk viis aastat. Noormehe suvine liivakarva ülikond on uuema aja järele lõigatud ja õmmeldud, ilma et ta siiski tema kandjale upsakuse tunnistust oleks andnud, just nagu Tartus, kus studentide seas riietega mitte halpust ega rumalat uhkust ei aeta, korrapäraline viis nõuab. Välimisest rinna taskust edevasti väljavahtiva stoloskoobi (rindade kuulamise toru) ots tunnistas, et ta vist mõni Aeskulapi jünger saab olema, kes pealt näha praegu kliinikust haigete juurest tuleb. Kui tema tükk aega pea oma käiku kiirustades, pea jälle pikalisemalt sammudes, vahest ka koguni seisatades nõnda kõndinud oli, nagu seda mõttes olev inimene vahest teeb, toetas ta ennast tee ääre ühe pingi najale jalgu puhkama. Ta laskis meeleheaga pingi nurka seljatoe najale, võttis taskust tubaka karbikese ja hakkas ühte oma valmistatud paberossi põletama. Kui sinine suits rõngana tema nina ümber lehvis, läks ta nägu, mis siitsaadik murepilves oli olnud, nähtavalt lahkemaks.

Meie ei taha teda tema mõtetes mitte tülitada, vaid ennemalt oma aega seks tarvitada, et selle noore mehega, kes kord meie tähelepanemist on äratanud, ligemalt tuttavaks saaksime.

Et aga lugeja kannatus mitte liig põnevile tõmmatud ei saaks, tahame meie puiklemata varsti välja ütelda, mis ja kes see mees õite on. Tema on Tartu universiteedi student, tohtriameti õppija, Robert Ellerhein, keda aga tema sõbrad lühidalt Bobiks kutsusid. Sündimise poolest on tema eestlane ja ühe Liivimaa väiksema päriskoha omaniku ainus poeg. Kes aga selle teatusega veel mitte rahule ei taha jääda, vaid veel põhjalikumalt pärima hakkab, kust nimelt ta pärit on, sellele kostetakse vana eesti viisi: valge hobuse vallast, küsija külast ja tagapärija talust. Tema isa, tubli talutaat, elas kaunis jõukalt, sest et sel perel juba vanast saadik tugevad juured all olid. Ehk küll vanameelne mees, oli tema ometi loomuse poolest nii selge mõistusega, et ta hariduse ja kooliõpetuse võimu ära tunda suutis. Kui temale kõrgem haridus ka mitte kui paleus tema enese pärast ei näinud ihaldatav olevat, oli ta siiski aru saanud, et inimene tema läbi suuremate eesõiguste osaliseks ja kõrgema õrre peale upitatud saab, mille juures ka muu ilmlik kasu, nagu varandus, parem põli ja au, mitte tulemata ei jää. Temal enesel oli oma elus ka juba põhjust olnud, puudulist koolitamist kahetseda. Kuida aga sel-

lega lugu ka oli, ta oli ikka, mis peaasi on, nõuks võtnud oma poega võimalikult tublisti kasvatada ja koolitada, nii kaugele kui jõud jätkuks, ja oli selle juures ka siitsaadik kindlaks jäänud, ehk küll tema tuttavate seas niisugustest meestest puudust ei olnud, kes temale seda tegu suu sisse laitsid. Eks tema küll, vana Mäe Mihkel, eestlaste kohta kaunis jõukas talukoha peremees oli, nagu meie juba ülemal nimetasime, oli temal siiski õige raske oma poega gümnaasiumi kooli läbi teha lasta, ja pärast ülikoolis pidada. Aga mis kord ette oli võetud, ei võidud enam pooleli jätta ja ta trööstis ennast ikka sellega, et see ju tema ainus poeg, ja kõige raskem aeg pea juba selja taha saamas oli. Pojal aga oli hea pea ja ta õppis kui vaenlane, nii et ta alamad koolid nagu lennul läbi tegi. Kui aga viimaks ka gümnaasiumi õpetus lõpetatud oli, tekkis vaielustsünnitav küsimus, mis ametmeheks Bob ennast pidi ülikoolis valmistama. Poeg tahtis tohtriks õppida, isa aga seisis kõvasti selle nõu vasta ja soovis temast kirikuõpetajat teha; sagedasti kiitis tema vaimulikku seisust ja ütles, et see tema kõige suurem südame soov olevat, oma poega kui tublit kõnemeest kiriku kantslist kuulda. Siis võivat tema rahuga vanas eas oma silmad kinni panna ja öelda, nagu muiste vaga Simeon: „Issand, nüüd lased sina oma sulase rahus ära minna!" Sel mõttel aga võis ehk ka teades ehk teadmata oma jagu ebauhkust juures olla, sest eestlaste silmis on ju ikka kirikuõpetaja amet väga tähtis olnud. Kirikuõpetaja seisab ju mõisnikuga peaaegu ühe pulga peal. On tema pühapäeval tubli jutluse ütelnud, mis kuuljate südamesse lõikas, siis räägitakse sellest terve nädal otsa, kuni jälle uus kõne tuleb. Nõnda on siis õpetaja alati rahva suus, tema on oma kihelkonnas igapidi esimene mees.

Sellest oleks siis ka isal rõõm olnud ja üks osa poja aust oleks muidugi isa peale tagasi langenud. Aga tohter, advokat ehk kooliõpetaja ei puutu rahvaga nii palju kokku, nende nimi ei saa nii hõlpsasti oma rahva seas kuulsaks, nad on sunnitud enamasti linnas elama ja jäävad rahvale võõraks. Peale selle on rahva aru järele õpetajal kergem amet ja algusest rohke kindel leivateenistus. Sarnaste mõtete peal rajab veel praegugi suurem osa eestlasi, kes ennast kirikuõpetaja ameti peale valmistavad, ja sarnaseid mõtteid oli ka vana Mäe Mihkel sagedasti oma pojale korranud, aga see niisama sagedasti nende vasta vaielnud. Seletades ja harutades, paludes ja meelitades oli tema sõidelnud isa meelt, mille juure ka ema pojale tublimaks toeks oli. Isa aga jäi oma tahtmise juure kindlaks, kuni temale ükskord kasvaja kaenla-auku tekkis, mis temale nii suurt valu tegi, et temal enam öö ööks ega päev päevaks ei olnud. Viimaks ei aidanud muu nõu, kui tohter pidi toodud saama, kes tema valu varsti vaigis-

tada oskas ja mehe terveks tegi. Sest saadik tõusis ka tohtri ameti tähtsus Mäe Mihkli silmis kohe paar vaksa kõrgemaks. Siiski oli temal ikka veel selle ameti vastu mitmesugust kahtlust, nii et ta viimaks kirikuõpetaja käest nõu otsima läks — ja see oli poja õnn. Sest kui kirikuõpetaja seda asja vagusi pealt oli kuulanud, ütles tema Mihklile, et kui tema pojal enesel mitte suuremat ihaldust ja südame sundmust ei olevat Issanda viinamäel tööliseks heita, siis olla sest selgesti näha, et tema Jumalast mitte selle ameti peale kutsutud ei ole, ja isa ei pidavat siis teda ka mitte sundima. Ja see oli õigus. Mõned kurjad suud aga tahtsid seda asja pärast küll teistviisi seletada. Kirikuõpetajal enesel oli ka üks poeg hiljuti ülikooli saanud, kes ennast vaimuliku ameti vasta valmistas ja pärast isa koha pärijaks pidi saama. Kergesti aga oleks võinud juhtuda, et kui Mäe Mihkli Bob ka sedasama teadust oleks studeerinud, rahvas teda pärast rohkem oleks usaldanud ja kirikuõpetaja koha peale ennemalt teda soovinud. Seda meie aga ei usu. Nii palju aga on selge, et Mäe Mihkel järele andis ja Bob ennast Tartu ülikoolis tohtriameti õppijate kirja laskis üles võtta ja isa ennast viimaks sellega trööstis, et ka „tohtri härra" temale kui ka kõigele suguvõsale ainult auks võib olla.

Juba oli Bob kolm ja pool aastat, ehk nagu koolikeeles üteldakse, seitse semestrit ülikoolis viibinud ja esimese jao eksami, mida tohtrite filosoofikumiks hüütakse, hiilgavalt ära teinud ja võis sellel põhjusel juba professorite ülevaatuse ja juhatuse all kliinikus haigeid katsumas ja linnas oma käe peal vaeseid inimesi tohterdamas käia, sest et rikkam rahvas niisugust poolõppinud arsti enese tõbevoodi juure ei lase. Päris valmis tohtriks saada oleks aga Bobil veel tublisti üks aasta ehk poolteist ära kulunud. Aga õnnetus tuleb hõiskamata ja viletsus vilistamata. Ka Bobile tuli kurb sõnum, nagu rahe õitsevasse lilleaeda. Lugu oli iseenesest järgmine. Paari päeva eest olid isa-ema teda linnas vaatamas käinud ja seda rõhuvat teatust kaasa toonud, et nad äkitselt nii suure kahju saanud, et praegu isegi ei tea, kuidas ennast edasi elatada saavad. Karja-Kustas, kaheteistkümne aastane poisikene, oli salaja toa peal piipu põletanud ja, sest et keegi juhtunud peale tulema, esimese ehmatusega piibu kõige tulega põhku visanud ja ise putku pannud. Sealt aga oli tulukene lahti peasenud ja mõne tunni pärast ei olnud elumajast ja kõrvalistest hoonetest muud järele jäänud kui suitsevad tuhahunikud ja mustad ahervared. Ainult saun, mis teistest ehitustest tükk maad eemal seisis, oli terveks jäänud, nii et õnnetu perekond temas vähegi peavarju leidis; oli ikka veel parem kui kuuse varjus olla, ehk päris lausa teava all. Puhta raha, nii palju kui teda just ko-

dus oli, olid nemad küll välja saanud, aga kõik hinnalisem, aastate jooksul suure vaevaga soetatud majakraam oli pidanud tuleroaks saama. Mõne aja eest oli tütar mehele läinud ja oma kaasvara ka varsti ühes saanud, nii et suuremat raha neil kodus ei olnudki. Nõnda oli siis saadud kahju väga valus kannatada, ja palju vett võis enne jõest merde jooksta, kui see perekond sest õnnetushoobist täiesti jõudis toibuda. Mis aga vana mehe südant selle juures kõige rohkem näris, oli see teadmine, et ta iseennast kõigest süüst mitte puhta ei leidnud olevat. Tema talu oli küll tulekassas kinnitatud olnud, aga kaks päeva enne tulekahju oli kinnitamisaeg otsa saanud ja peremehe enese hooletuse läbi oli uuesti ülesvõtmine hiljaks jäänud. Tema oli juba ammugi seda asja ikka õiendada soovinud, aga viimaks nii kauaks jätnud, kui ise kord jälle linna läheks. Sellega aga oli tema maksvate seaduste järele oma kahjutasu nõudmise õiguse kaotanud. Küll oli tema nüüd varsti linna läinud ja ütelnud, et ta talu juba üle kümne aasta olla tulekassas kinnitatud olnud, aga ametnikud olid ainult õla nukkasid kehitanud ja vastanud, et see asi nendesse sugugi ei puutuvat, sest kinnitamise aeg olevat tulekahju juhtumusel juba mööda olnud. Nii sai siis see väikene hooletus hirmsasti karistatud, aga kahju oli kord sündinud ja kahetsus liig hiline. Hädavaevalt võis tema loota oma koha peale nii palju raha laenuks saada, et ta oma hooned jälle üles võis ehitada, aga poja toetuseks ei olnud temal enam võimalik kõige vähematki anda ja kui see ka kuidagi veel korda oleks läinud, siis ei oleks poeg ise niisugust ohvrit vasta võtnud. Sellepärast pidi Bob nüüd ise katsuma, kuidas ta ennast edasi vedada sai.

Niisugusel lool näeme meie siis Bob'it kurvas tujus „mõttetarkade käigul“ pingi peal istuvat ja oma praeguse kimbatuse ja uduse tuleviku üle mõtteid mõlgutavat, mis niisama keerulised võivad olla, kui suits, mis tema paberossi otsast tõuseb. Äkitselt kõigest eluülespidamisest ilma jäädes oli temal vähe lootust veel umbes poolteist aastat ülikooli jääda ja oma õppimist lõpetada. Tema oli küll oma teaduse jaoskonna juhataja jutul käinud ja palunud, kas teda ehk ei võidaks kroonu kasvandikkude sekka vasta võtta, aga nende arv oli viimseni täis, sest et arstide jaoskonnas need kohad otsitavad on ja mitte nii sagedasti tühjad ei seisa, nagu theoloogia omas. Professor andis temale nõu, kõige vähemalt pool aastat kannatada, aga mis pidi ta nii kaua tegema? Millega ennast elatama? Muidu aga oleks see jaoskond hea meelega teda, kui erguvaimulist ja laitmata noormeest, kroonu kasvandikkude liiki vasta võtnud, nagu jaoskonna juhataja ise kinnitas. Nõnda oli tema siis praegu säherduses kitsikuses, et ta kustki omale abi ei leidnud. Sügavas mõttes uuristas

tema oma kepi elevandi-luuse otsaga oma jalgade ees peenikeses kruusas ja torkas ta viimaks kaunis pahaselt veel sügavamini ülestustitud liiva sisse.

Korraga sai tema kaunis tugeva matsu oma pahema õla peale, nii et ta nagu jahmatas ja just mitte kõige meelitavamate sõnadega oma rahurikkujale kosta ei tahtnud. Kui tema aga tülitajat ligemalt tunnistas, läks tema nägu märksa lahkemaks ja ta ütles ikka veel oma valusasti puudutatud õlga hõõrudes: „Noh, muidugi, ikka jälle vana Jumm! Kes võiks ka muidu nii kohmakas olla ja kõik haritud inimeste peenikesed kombed ei mikski panna, kui ainult sina! Pagan võtku sind ja sinu karumoodi paitamist! Ma usun, et minu õlg veel nädal otsa saab sügelema."

„Tasa, ikka tasa, v'a koolivend ja kallim seltsimees," vastas tülitaja suure häälega naerdes: „mis mina sinna parata võin, kui minule niisugune käsi on loodud, et kõik neiukesed kiljatavad, kui ma neid teretan. Mina kulutan sind taga otsides oma kallist aega ja sõtkun juba saapa kontsad viltu, nii et inimesed juba arvata võiksid, et ma kõveraid teesid käin, ja sina võtad minu südamlikku teretust nii karmilt vastu," õhkas kõneleja halenaljakalt oma silmi taeva poole tõstes. „Tõesti, maailm läheb hukka ja meie noorsugu on raisus, nagu meie vagad sõbrad kuulutavad, sest kõik isa-isade tuum ja rammu ja vaim on nende seast kadunud!"

Bob pidi vägisi naeratama, tema sõnarikas sõber aga laskis oma keha nii tüsedasti pingi peale teise nurka, et seljatugi aga naksatas.

„Istud siin vaikses nurgas," puhus tulija ühel joonel edasi, „kõige kallimal ilmakesel, millega Jumal meid põrmitsejaid iialgi on õnnistanud, kurtes ja pead norutades, nagu ennemuiste Scipio Karthago linna varemetel! Pajata mulle, mu poeg, mis saladus rõhub su südant, kosta, mis kurbtus sind kurnab, mis murelik mõte sind vaevab? Kas on armastuse nooled sinu südant süütanud, või oled sa hommiku pahema jalaga sängist astunud? ehk on sulle koguni kõige esiteks mõni vana naine vasta tulnud ja sind räpase silmaga kaenud? Pole sul vaja nii hädapillist nägu teha, nagu mõni kaherublane veoloom, mis laadal viimaks setu kätte on sattunud! Ma olen juba kuulnud, missuguse tõrvaga sa oled kokku puutunud, üks kägu teadis minule sellest juba kukkuda. Käisin sind praegu kliinikus taga otsimas, aga seal ütles mulle ukse-Villem, et sa juba ära olevat läinud. Tahtsin sellepärast just sinu juure koju minna. Nägin aga mööda purjetades sind siin pingi peal kükitavat, nagu peatäis õnnetust. Noh, mis sa tahad siis selles sampsu läinud asjas peale hakata?"

Bob oli oma sõbra juttu, küll naeratades, aga siiski tähelepanemisega kuulanud ja vastas nüüd tõsisema näoga:

„Ma tänan sind kõigest südamest sinu osavõtmise eest. Ma olen praegu ka isegi mõnda keerulist nõu pidanud, aga hammas ei taha kuhugi hakata. Igal mõttel on täidesaatmisel oma kümme kimbatust ja mitu teist takistust. Kahju, et see õnnetus minule just nüüdsel ajal pidi juhtuma; oleks ta üks ainus aasta hiljemini tulnud, siis oleksin mina juba kindlamalt õnnehobuse sadulas istunud ja ei oleks ennast sealt nii hõlpsasti maha tõrjuda lasknud. Aga kes võib siiski teada, kas see ehk veel kuidagi viisi minu kasuks ei ole, inimese elulugu on vahest väga kirju."

„Kas sa ka tead, mis mina sest mõtlen ja sulle varsti avaldada tahan?" ütles Bobi sõber, keeleuurija õliõpilane Voldemar Stark, keda sõprade keskel „Jumm'iks" hüüti. Tema oli Bobi ealine mees, aga sellest kontide poolest palju tugevam, ja kui sa tema otsa vaatasid, siis ei olnud sugugi imeks panna, miks neiud kiljatasid, kui ta neile sõbralikult kätt andis. Tema lahkest näomoest ja sinistest silmadest paistis südame headus.

„Sina peaksid õige mõneks ajaks koolmeistriks hakkama, sinul on ju selle tarvis koguni avalikud vaimuanded. Sina oskad ju vehklemise põrandal õige tublisti oma mõõka keerutada ja vastalisele osavasti pihta anda, küll sa siis ka koolikepiga korda saad."

„Jah, vellekene, kui ma muud ei oskaks, siis saaks minust küll päris vilets koolmeister ja, tänu Jumalale, on kepivalitsus ka koolidestki juba kadunud, nagu sa isegi tead."

„Olen oma ajas veel küllalt liinealiga näppude peale saanud, aga jäägu see nüüd arutamata. Vana kindraliemand, kelle ülekäe läinud võsukese sina oma hoolitsemise alla olid võtnud, kui ta toona nagu tinapura viiendamasse klassi oli järele jäänud, kui teised uude vormi valati, on väga rõõmus sinu koolitamise osavuse pärast ja laulab nüüd igal pool sinu kiitust suure suuga. Aga jäägu nali naljaks ja tõsi tõeks. Kui sinul tõesti lust peaks olema koolmeistriks hakata, siis võid sa ennast varsti minu juures „möllida", mina võin praegu niisuguse koha juhatada, ehk õigemini ütelda, nõnda viletsat noormeest, nagu näituseks sind, õnnelikuks teha ja toreda ameti peale aidata. Koht on küll natukene kaugel meie Emakese kaldalt, sügaval Venemaa südames, kus hundid inimestele kontvõõrasteks käivad, lühidalt Moskvas, aga ega see suurem õnnetus ei ole, ja sa tead isegi, et vanapagan näljaga kärblaseidki nahka paneb. Minul oli esiti küll nõu, seda kohta pikale Joonale soovitada, aga see mees ei oska inimestega peenikeselt ümber käia ja meie universiteedi au eest nõnda seista, kui vahest tarvis läheb. Ja sest, et ma nüüd kuulsin —"

Bobi huulte ümber lehvis peenikene naeratus, kui tema oma ladusa seltsimehe otsa vaatas, kes istmelt oli üles tõusnud ja elavalt kätega veheldes tema ees seisis.

„Tänan selle kõrge au eest," ütles tema siis nalja viisi kumardades, „aga kust sina siis selle tähtsa ameti soovitajaks said?"

„Hm", kostis Jumm oma pahemat silma pilustades ja kavalat nägu teha püüdes, millega ta aga sugugi toime ei saanud: „Laialdane hõimkond, tähtsad sugulased, kuulsad sõbrad, nemad kõik peavad mind meeles, kui midagi tarvis on minu läbi talitada lasta — oh, see on minule väikene asi! Tuleb korraga ühele vanale viiendama põlvelisele onupojale meele, et temal üks tähtjas suguvend Tartu ülikoolis tarkust tabamas on; ta tarvitab parajasti kodukoolmeistrit ja soovib enesele nimelt ühte Tartu üliõpilast — vist sest, et ta muiste ise siin semestrit kaks studendi nime all on viibinud ja temale siinne tarkuse hais vägevasti on ninasse torganud — arvab nüüd ehk, et tema pojukesed seda ennemalt tarvitada võivad, mis tema omal ajal ise omandada ei osanud ehk ei jaksanud."

„Noh, kuule," sähvas Bob naerdes vahele, „ kui mina nüüd sinu jutu ja sinu enese järele omale tahaksin sinu Moskva onupojast pilti kujutada, siis ei oleks minul küll mitte suuremat õhinat, sinu pakkumist vasta võtta! Aga ma loodan, et sinu onupoeg ikka paar protsenti sinust saab tublim olema."

„Väga meelitav," hüüdis Jumm, „kui see au siis ka mitte minule ei saa, vaid onupoja pähe langeb, eks ta suguvõsasse ikka jää."

„Palun heaks võtta," vastas Bob ja kõneles siis edasi. „Üleüldse ei oleks minul küll mitte vastumeelt mõneks ajaks niisugust kohta võtta, iseäranis kui ma oma praeguse oleku peale mõtlen, aga siiski tahaksin mina enne otsusetegemist ikka neid tingimusi kuulda, mis selle juures on. Palga suuruse peale ma palju ei vaataks, ehk küll ma õiguse pärast seks sunnitud oleksin, aga tähelepandavam on mulle, kuidas kõik muu olek ja läbisaamine on."

„Ma loodan, et meie ka sellega korda saame. Ligematest tingimustest olen mina volitatud sinule ka mõnda juba teada andma. Üleüldse aga pean ma sinule ütlema, et minu kallis viiendama-põlveline onupoeg Moskva linnas sakste seas ja ka teiste kodanikkude hulgas õige aus ja tähtjas mees olevat. Raha aga olevat temal kui raba. Sellepärast pakub tema ka oma kodukoolmeistrile prii ülespidamise kõrval aastas 900 rubla palka, mille eest tema kahele poisslapsele viis tundi päevas õpetust on anda. Prantsuse keele ja muusika õpetuse tunnid jäävad koolita-

janna hooleks, nii et sinul sellega sugugi tegemist ei ole. Mina arvan, et sa nende tingimustega küll leppida võiksid, on ju ometi mõnigi ülikoolitatud noormees vähemagi palga eest pidanud koolmeisterdama. Sellepärast ütle aga üks ainus sõna ja kaup on varsti küps!"

Bob seisis paar silmapilku mõttes, siis aga patsis ta mehiselt oma seltsimehe pakutud kätt.

„Olgu siis asi kindel, et mina kultuurikandjaks vana tsaaride pealinna lähen. „Liisk on langenud!" hüüdis Caesar ja läks üle Rubikoni jõe. Tänuks aga tahan mina sind sinu viiendamapõlvelise onupoja poegadele alati kardetavaks eeskujuks silmade ette maalida."

„Selle eest kaitsku neid Jumal, kui neist ükskord tublid studendid peavad saama, kes tervistrikkuvat raamatute tolmu parajal ajal õllega oskavad alla loputada. Ma loodan sellepoolest oma suguvõsa tubli loomuse peale, et nemad ennast sinust mitte narrida ei lase. Aga nüüd, vana kaim, lähme otseteel trahterisse. Kauba peale kuluvad ikka liigud ära ja ega meiegi suud sarvest ei ole. Teised sõbrad on vist ka koos ja võtavad ennelõunest isuäratust. Seal võime meie neile siis seda tulist uudist kohe jahtumata ette panna; küllap nad oma vaateluugid nii pärani ajavad kui rehealuse väravad tuulamise aegu."

„Kunas on sinu nõu selle asja pärast oma sugulastele kirjutada?" küsis Bob.

„Täna päev veel saadan mina temale traadi teel sõnume Moskvasse, et sina tuled, sest et tema mind nimelt on palunud võimalikult pea vastust saata, aga siis ei või sina ka enam oma ärareisimisega kaua viivitada."

„Minu reisipaun on peagi valmis seatud," vastas Bob.

„Vaata, kui kenasti see trehvab," hüüdis Jumm. „Täna peale lõunat sõidame meie ju maale oma harilikku pooleaasta lõpupidu pühitsema, mis nüüd ühtlasi sinu jumalagajätmise joodud võivad olla; homme on siis veel üleüldse peaparandus ja vinguvalu vaigistus ja ülehomme hommiku võid sina juba Falkenbergi tossukünaga Pihkva poole sõuda. Hädalisemaid toimetusi võid sa ju veel osalt täna, osalt homme õiendada."

„Tänane päev läheb juba raisku," vastas Bob oma uuri vaadates, „kui ma lõpupidust osa võtta tahan, sest et meil pea juba lõuna käes on. Lõpupidul aga ei tahaks ma puududa, sest ainult seal leian ma oma sõbrad kõik koos, nii et ma kõik korraga võin jumalaga jätta. Ei tea ka, kas ma ilmaski veel sarnasest rõõmust saan osa võtta!"

Mõlemad sõbrad olid pingi pealt üles tõusnud, Jumm oli oma käe Bobi õla peale pannud ja nõnda olid nemad juttu vestes „Kuradi silla“ juure jõudnud ja sammusid linnapesa poole.

„Aga, mis mulle praegu meele tuleb,“ ütles Jumm lühikese vaitolemise järele, „Tilder olevat ju eile Tähkveres õige tublisti Müllersoni kahevõitluses üle löönud — kaks kriipsu risti üle rinna ja kolmas kenaks rõugetäheks käevarre peale: üks nende seast aga olevat viie õmblusega.“

„Missugune see Müllerson on, ma vist ei tunnegi teda,“ ütles Bob.

„Miks sa teda ei peaks tundma, pikk ja kuiv, näeb välja, just nagu oleksid mõnele puuhalule purika silmad pähe pistetud“ kostis Jumm.

„Ah, see! Nüüd ma tean juba,“ tõendas Bob, „ka nüri kirves võib kivi leida.“

„Aga kuidas siis nüüd vaese Villu käsi ka kliinikus käib, kas ta hakkab juba paranema? Sina oled teda täna ometi näinud?“ küsis Jumm jälle.

„Muidugi käisin mina teda vaatamas,“ vastas Bob, „aga kiita ma tema käekäiku ei või, kui ka enam suuremat surmakartust ei ole. Nagu sa ju tead, oli „lappijal“ õnnetus olnud, et tema läbilöödud soone otsa kinnisidumisel, kus verd vaja oli välja pumbata, kogemata ühte kurja haava mädaga ära kihvtitatud pumpa oli tarvitanud. Sellest tekkis nüüd verekihvtitus, mis tõbise elule ähvardas otsa teha. Mis nüüd teha? Aga üks kurat aetakse teise vägevama kuradi varal välja. Et nüüd selle paha haava mädast sünnitatud verekihvtituse mõju murda, peab haigele üks teine kangem kihvt sisse antud saama, mille mõju aga pärast hõlpsamini võib tühjaks teha. Selleks vastaseks kihvtiks aga on alkohol või puhas spiritus võetud, ja et see kergemalt inimese verest lahkub, teab iga üks, kellel teisel päeval pärast joomist on juhtunud pea uimane olema. See tõbi kaob iseenesest ära. Sellepärast antakse Villule nüüd niipalju kanget marjaviina juua, nimelt sherrit, et ta hommikust õhtuni ikka ühes vinnas on ja selget päeva enam näha ei saa. Vaata, kui imelisel viisil praegune tohtrite tarkus oma haigeid rohitseb!“

Sõbrad olid selle trahteri ette jõudnud, kus nende selts harilikult koos käis. Nemad sammusid ühest lihtsalt sisseseatud kaubatoast läbi, kus mõned käsitöölised letilaua ees õlut jõid ja juttu ajasid, ja läksid tagumise toa poole, kust neile ühe mehise laulu viimased sõnad vasta kõlasid. Siis kuuldi valjult läbisegamini hüüdvaid häälesid. Nagu vanad tuttavad astusid nemad sisse ja nende teretus „N'morgen!“ võeti niisamuti kõigilt poolt elavalt vasta ja enne kui veel kaks minutit oli mööda läinud, istu-

sid Bob ja Jumm rõõmsate seltsimeeste hulgas ja jõid mõnegagi Tartu studentide viisi järele pool klaasi õlut kokku. Teatus Bobi lahkumisest võeti suure osavõtmisega ja kahetsemisega vasta. Siis aga pööris üleüldine jutt jälle õhtu poole peetava lõpupidu peale.

Kui vaheajal ka lõunetund juba kätte oli jõudnud, hakkas seltskond minekut tegema ja studendid lahkusid enamasti kahekesi ja kolmekesi mitmele poole, seda mööda, kus uulitsas kellegi oma elukorter ehk söögimaja oli. Ainult mõned vanad õllesõbrad jäid veel trahterisse juurdlema ja rebaseid utsitama. Bob aga läks Jummiga telegrahvi kontorisse, kust viimane oma sugulasele traadi teel teate saatis, et uus kodukoolmeister leitud on ja pea saab oma reisi ette võtma. Siis aga lahkusid mõlemad sõbrad ja Bob läks otsekohe koju, kus tema viibimata oma asju ja raamatuid hakkas sissepakkimisele valmis seadma, sest et temale teisel päeval seks toimetuseks palju aega üle ei jäänud, kui ta ka kõik neid perekondasid, kelle juures tema alati lahket vastuvõtmist oli leidnud ja lõbusasti aega viitnud, isiklikult jumalaga tahtis jätta.

II. Reisi peal.

„Jumalaga, Bob! Ela priskesti ja saada meile õige pea sõnumeid, kui sa kohale oled jõudnud!“ — „Head õnne!“ — „Jällenägemiseni!“ — hüüdsid mitmed hääled noormehele jumalagajätmiseks, kes praegu ennast turtsuva ja tossava aurulaeva parda najale toetas, mida Jummi nali Falkenbergi tossukünaks oli nimetanud, teised inimesed aga tema päris ristitud nime järele „Aleksandriks“ hüüdsid. Lugeja saab juba aimanud olema, et see „Bob“, kellele need õnnesoovid tee peale kaasa anti, keegi muu ei olnud, kui meie tuttav, keda tema ligemad sõbrad veel aurulaeva juure saatma olid tulnud.

Juba oli kolmat korda kella helistatud ja laudsilla, mis siitsaadik laeva oli nõndanimetatud „pullvärgiga“ ühendanud, tõmbasid töömeeste tugevad käed kaldale. Kapten seisis üleval oma kõrge trepi peal ja laskis sealt kamandamise sõnu kõlada, masin vilistas ja laevarattad keerasid ennast kord suure solinaga vees ringi, nagu vast mõni tore täkk jalaga kaabib, ja hakkasid siis korralikult liikuma, esiti pikkamisi, nagu tõrkudes, laev tegi käänaku jõe keskpaiga poole, ja küttis siis aegamööda oma käiku kiirustades Emajõge mööda alla. Selsamal silmapilgus kõlas tema laelt rõõmus hurraa! ja pasunate hõiskamine ja peale selle saksa rahva kena lauluviis: „Muss i denn, muss i denn zum Städtele 'naus“, mis ennast kaldale mahajäänud rahvakogu rõõmuhõiskamisega segas, ja nii hästi laevalael kui kaldal lehvitati valgete taskurätikutega jumalagajätmiseks kuni laevakere Henningi aida kohal kaunis järsu käänaku taha kadus, nii et ainult veel tema korsten ja lipustatud masti otsad üle kalda aga vaatajate silmi puutusid ja mõned tumedad passi hääled veel nende kõrvu ulatasid, kuna ülemistest häältest midagi enam kuulda ei olnud.

Aurulaeva lagi aga kihas inimestest ja nende hulgas oli ka üks suur, tubli Peeterburi mängukoor, kes Tartu linnalaste elaval osavõtmisel paar kontserti oli andnud ja nüüd jälle pealinna tagasi läks. Mõned reisijad, iseäranis õrnemat sugu, vaatasid küll veel vaikselt ja vesiste silmadega linna kaduvate tornide poole

tagasi, suuremas hulgas aga oli mure oma kehaliku lõbuduse eest tugevam ja igaüks katsus omale aga paremat istumise aset nõutada.

Ka Bobi südant rõhus raske tundmus, aga temal ei olnud aega ega rahu ennast oma mõtete voli alla anda. Tema leidis reisijate seast mitu tuttavat ja ka paar seltsimeest, kes kaugel elades juba enne kooliaja lõppu olid luba saanud koju reisida. Silmapilk olid laeva lael üks laud ja mõned kokkupandavad reisitoolid niisuguse koha peale seatud, kuhu korstna suits mitte peale ei käinud, ja rõõmus seltskond ringi istumas, kelle seas ka mõned vanemad isandad olid aset leidnud. Varsti läks jutt sorinal edasi ja nalja sädemed keerlesid, nagu Jaani õhtul tuleratastest. Mängukoor, vaimustatud prii joogist, mida temale lahkesti ja rohkesti pakuti ja tema poolt ka tõrkumata vastu võeti, sest et pasunapuhkujate kurgud alati põuda näivad põdevat, lõikas nii lustilisi lugusid, et Emajõe kallastel õitsevate aasade peal, kust laev mööda läks, kirjud liblikadki üksinda ja paari kaupa suurema vaimustusega tuult tallama hakkasid ja kullerkupud taktis oma kuldseid päid kiigutasid. Nõnda läks sõit lõbusasti Emakese selga mööda alla, kuni laev Peipsi järve vahutaval pinnal hällima hakkas ja pärituulega ka veel purjud aurule abijätkuks ülesse tõmmati. Ka see Kalevipoja endine tallermaa ja kuulus võitluse paik jäeti pea selja taha, ilma et muistsed tuuslarid ja sarnased õigeid inimesi kimbutavad elukad meie reisijatele mingi vingerpussi oleksid teha suutnud; nende asemel puutusid ainult vagad kalapüüdjate vened ja valuvate purjude varal sõudvad lodjad vaataja silma. Kui laev tükk aega Veliikaja jõe künkliste kallaste vahel edasi oli tossanud, hakkasid ka juba ennemuiste kuulsa ja rikka Pihkva linna kirjud kirikutornid silmaringist vastama ja ikka ligemale jõudma. Siis vilistas ja huikas masin jälle nii jäledasti, et õrnem sugu sõrmeotsad kõrvadesse pistis, rattad jäid puhkama ja laev libises viimase hooga pullvärgi ääre, kus rattad veel viimast korda järsku vett solistasid ja siis vaikisid. Kütkenduse köied visati kaldale, kus ootav rahvahulk ennast ettevaatlikult selle eest hoida püüdis, et hoolimata laevameestest visatud köied temale mitte otse vasta nägemist ei lendaks. Laev hakkas ennast reisijatest tühjendama ja mõne silmapilgu pärast oli ka Bobil ja tema sõpradel jälle kindel põhi jalgade all.

Bob oli esimest korda Pihkvas; üleüldse pani ta praegu oma jala esimest korda päris Venemaa pinnale, mis juba ümberringi tema kõrvu kostvast võõra keele kõlksust ära oli tunda. Seda ei ole siis imeks panna, kui tema varsti oma sõprade seltsis linna silmitsema läks. Asjad jäeti aurulaeva peale ustava hoiu alla,

sellepärast ei olnud neil ka vaja mõnes võõrastemajas korterit võtta. Peeterburi rong läks alles öösi kella ½11 aegu minema, nii et Bob'il küllalt veel aega jäi hulkuma minna. Pihkva linna endisest kuulsusest ja uhkusest pole küll enam palju järele jäänud, aga siiski maksab ikka mõnda kohta vaadata, mis juba ajaloosse ülestähendatud juhtumuste poolest silmitsemise väärt on. Kui mõned tähtsamad kohad läbi käidud olid, läksid sõbrad ühes koos Kutuusovi aeda, kus parajasti väe muusikakoor mängis ja palju rahvast liikumas oli. Siiski leidsid nad ühe tühja laua, kuhu nad omale kehakinnitust tuua lasksid ja siis muusikat kuulates ja lõbusat juttu vestes oma aega viitsid, kuni vaja oli edasireisimise peale mõtelda. Bob'i sõbrad jäid ööseks Pihkvasse, sest et nende reis Riia poole läks ja nende raudteerong alles teisel hommikul tuli. Aga siiski tulid nad Bob'it veel vaksali saatma. Veel ükskord pigistasid nad kätt ja andsid lahkudes teine teisele suud; siis vilistas masin, vaguni uksed pandi kinni, rong hakkas ähkides edasi nihkuma ja kadus öösisesse pimedusesse.

Vagunis, kus Bob oli aset leidnud, jäi reisijatele nii palju ruumi üle, et enamasti igaühe voodiks terve pink sai, mille peale muidu kaks inimest peavad mahtuma. Iga üks katsus omale siis võimalikult head aset nõutada. Sest et muidugi süda öö aeg oli, heitis suurem hulk puhkama ja peagi oli kõik jutt vaikinud. Bob'i vastu istus teise pingi peal üks naisterahvas oma väikese pojaga, kes ema süles magusat und uinus. Viimaks pani ema poisikese hellasti pingi peale nurka magama ja laskis ka suikudes oma pea pehme seljatoe najale. Bob ei olnud viimastel öödel hästi magada saanud, mitmesuguste talituste ja murede pärast, ja väsimus kippus nüüd vägisi ka temagi üle võimust võtma. Harjumata mürinast, kärinast ja praginast hoolimata vajusid ka tema silmad kinni. Aga nii pea kui rong peatas ja konduktor suure häälega väljas perrooni peal iga vaguni ees jaama nime hüüdis, ärkas ta ikka jälle üles. Mõned reisijad kadusid vahejaamade peal, teised tulid jälle asemele, aga üleüldse oli vähe muudatust ja kõik läks suurema segaduseta mööda. Paar korda hakkas Bob'i ees istuva naisterahva laps nutma, nii et mõned unest äratatud kaasreisijad nukral näol oma pead tõstsid, aga siis andis ema temale juua ja vaigistas teda nii osavasti, et muud midagi enam kuulda ei olnud, kui ainult raudteerongi uinutav rattatttata-rattatttata, mis ühte soodu edasi kõlas.

Päikene oli juba keskhommikus, rongijuht oli kõikide käest piletid ära koristanud. Seal tõusis reisijate seas korraga suurem liikumine kui mujal jaamade ligidale jõudes. Mõned olid oma istmetelt püsti tõusnud ja vaatasid aknast välja. Üks hääl hüüdis: „Juba pealinn paistab!" ja nagu käsu peale hakkasid reisi-

jad oma kimpsud kampsud kokku otsima. Siis oli iseäralik kräuksumine kuulda — tossutäkk pandi kammitsasse — ja rong veeres pikkamisi ühe klaaskatuse alla. Nad olid pealinnas.

Ka Bob oli oma reisikoti käe otsa võtnud ja välja perrooni peale astunud, kus ta enesele ka teised asjad prahi seast kätte anda laskis. Parajasti oli tema ühe voorimehega kaupa tegemas, kes teda võõrastemajasse pidi viima, kui ta korraga enese ligidal ühte eht Peeterburi viisi uhkes riides noormeest nägi, kes teraselt tema otsa vaatas.

„Bob!" — „Prits!" ja kaks sõpra hakkasid teine teise kaela ümbert kinni.

„Ennäh imekest!" hüüdis Pritsuks hõigatud sõber. „Kust sina siia Piiterisse oled saanud? Kas sa Tartust tuled?"

„Ikka vanast Taara linnast! Toon sinule ka selja täie terviseid kaasa."

„Palju tänu selle eest! Aga ütle, kas sina kauemaks ajaks siia tahad jääda?"

„Ei jää, mul on veel pikem tee jalgade all ja tahtsin ainult läbi minnes paar päeva siin viibida ja teie toredat pealinna silmitseda."

„Tubli! Küll meie sellega ka toime saame," kiitis Prits.

„Aituma siis, et ma kohe nii armsa juhi olen leidnud. Ma loodan ometi, et sina ise minule paar tundi omast ajast võid ohverdada. Mis?'

„Kõige suurema meeleheaga, vana sõber. Õnneks ei ole minul praegu ka mitte pakilisemaid talitusi. Sellepärast võime siis ikka seda ja teist ühes koos elatud ajast meele tuletada ja ma tahan sind ka siin pealinnas Pontsiuse juurest Pilatuse juure viia, nii et sinu jalad kipitama saavad."

„Nu shto, barin, pojeedem?" segas ennast ootamisel kärsitumaks läinud voorimees nende jutu vahele.

„Ssijuu minuutu!" vaigistas teda Prits. „Tshemodanõi vos'mi ksebee na droshku!" ja Bobi poole pöördes ütles tema: „Nüüd aga sõber, sõidame otsekohe minu korterisse; võõrastemajas on sinul suured kulud ja peale selle ei saa meie siis ühte puhku teineteisega koos olla ja oma juttusid ära rääkida. Aeg on ka kallis. Mina elan küll poissmehe viisi, aga nii palju ruumi jätkub ikka, et sind oma külaliseks tohin paluda. Sellepärast istume aga peale."

Bob võttis tänuga selle lahke pakkumise vastu. Voorimees aga hakkas kõrgemat hinda tellima, kui tema teist adressi kuulis. Seal aga hüüdis Prits: „Nu, poshol, Van'ka, dvugriivennõi pribavläju!" ja droshka veeris vurinal Peeterburi kivi uulitsaid mööda edasi.

Kahekümne minutilise sõidu järele jõudsid nemad Pritsu korterisse, mis küll neljandama korra peal, aga sellegi pärast veel sugugi mitte üleval korstna otsa taga ei olnud. Prits oli siin ühe perekonna käest, kes ise ka üüri peal elas, omale paar tuba üürinud, nagu seda suurtes linnades sagedasti tehakse.

„Nüüd, sõber," ütles Prits, kui asjad üleval olid vastu võetud, „võtame kõige esiteks kehakinnituseks natukene suurust ja kui sa siis vahest väsimust puhata ei taha, võime varsti linna vaatama minna."

„Väsimusest pole mul juttugi," kostis Bob, „ma tahaksin üksnes silmade peale natukene vett ja mõned puhtamad hilbud selga panna, siis olen ma kohe valmis sinuga kaasa tulema, kuhu sa ise heaks arvad mind juhtida."

„Noh, Bob, aga nüüd räägi ka, kuidas sinu käbarad käivad," ütles Prits, kui mõlemad sõbrad rooga võttes lauas istusid, „nagu sina minule juba tee peal nimetasid, on sinul nõu Moskvasse reisida ja seal kellegi juures kodukoolitajaks hakata. Kas tohin ehk küsida, miks sa oma õppimise pooleli tahad jätta ja kelle juure sa nimelt lähed?"

„Miks mitte! Aga ei tea, kas sa seda meest tunned. Asi on üleüldse koguni lühikene jutustada. Minu isa koht põles hiljuti tuhaks, minu raha oli otsas ja kodust ei olnud ka enam abi loota, pidin siis juba ülikoolile mõneks ajaks selja pöörama, sest et ma paremat nõu ei leidnud ja et Jumm minule parajasti selle koha soovitas."

„Või Jumm? Temal on kaunis tähtsad sugulased. Ta ise oli minu teades ikka kaunis tubli mees, ehk küll natukene vanameelne, aga siiski ei sõdinud tema ilmaski nii suure vaimustusega oma seisuse roostetanud eesõiguste eest, nagu teised temasugused."

„Niisugune on tema ka praegugi veel," kostis Bob, oma theeklaasi uueks täitmiseks pakkudes.

„Siis olete ikka sõbraks jäänud?"

„Ega ta muidu minule seda kohta kaubanõuniku Runenstein'i juure ei oleks soovitanud."

„Mis imet, või Runenstein'i juure tahad sina minna!" hüüdis Prits elavalt. „See on ju üks kaunis tuttav rahamees. Aga lugu on siiski natukene kahtlane, nii et ma praegu isegi ei tea, kas ma sinule puhtast südamest võin õnne soovida, ehk mitte."

Bob vaatas imestusega oma sõbra otsa.

„Sellepärast ei ole sinul vaja kohkuda," jutustas Prits edasi. „Mina olen juhtumise kaupa siin Peeterburis ükskord selle Runenstein'i perekonnaga isiklikult tuttavaks saanud, ehk küll üksnes pealiskaudu. Vana Runenstein'i isand on kaunis kareda koorega

mees, aga ma usun siiski, et tema süda mitte nii kalk ei ole, kui välimuse järele võiks arvata, sest et tema oma lapsi näib väga armastavat. Oma kaubanõuniku nime ja raha peale on tema uhkem, kui mõni Balti parun. Aga ma loodan siiski, et teie sõbralikult teineteisega läbi saate. Aga koguni teine lugu on tema emandaga. See kannab kristliku vagaduse ja alanduse katte all suurt seisuseuhkust, mis ta ka teiste vasta välja pöörda oskab, kui ta arvab, et tema „hea toon" seda nõuab. Ehk küll ta juba nii kaua oma kodanliku abikaasaga abielus on elanud, ei näi tema siiski veel mitte unustanud olevat, et ta aadlikust soost on sündinud. Sinul on küll alati õnn olnud naisterahvaga ümberkäimisel, aga siiski ei ole see ehk liig, kui ma sinule ütlen: hanc tu, Romane, caveto!" *)

„Tänan selle märgu eest ja tahan teda pügalasse panna," vastas Bob, kes Pritsu sõnu tähelepanemisega oli kuulanud, „aga nüüd oled sina minu uudishimu nii äratanud, et ma heameelega veel sinu käest laiemalt teateid saada tahaksin, enne kui oma silmaga kõik näha saan."

„Hea meelega, nii laialt, kui minu enese teadus jätkub," kostis Prits, kes kui kohtuametnik iga inimese üle lühikest otsust teha oskab. „Vanem poeg on kaunis vallatu jõmpsikas, aga mitte rumal, nii et temast veel korraliku inimese võid kasvatada, kui tema mõistliku juhatuse alla saab; olevat koeruse pärast koolist välja visatud. Nooremast pojast ei tea mina sinule midagi ütelda. Nüüd sa tead ka, mispärast mina sinule mitte tingimata õnne soovida ei tahtnud."

„Kas neil rohkem lapsi ei olegi?" päris Bob jälle edasi, „Jumm ei teadnud minule sellest ka midagi ütelda."

„Jah, mis ma viimaks koguni oleksin ära unustanud, üks tütar on seal veel, ja pealegi missugune! Et sa aga oma südant tema eest hoiad — tema pidavat ju nii ilus ja viisakas olema, et tiivad üksnes puuduvat, muidu võiks ta kohe meie viletsa maa pealt lendu tõusta ja kõrgematesse ruumidesse elama asuda. Sest on ju nüüd poolteist aastat tagasi, kui mina teda nägin, aga tema oli juba siis väga kena ja erk tibukene. Kes selle ükskord omale kaasakeseks saab, see mees on minu arvates õnnega kokku juhtunud."

„Kui meie nüüd oma jutu otsaga juba õrnema soo peale oleme juhtunud, siis ütle mulle ometi ka, kuidas sinu käbarad käivad ja kas sa oma puuduva külje-luu juba oled üles leidnud? Kui mina ausa arsti ameti õpilasena niisugust kõnekäänu tarvi-

*) Selle eest hoia ennast, oh roomlane.

tan, mis otse anatoomia teaduse vasta käib, siis palun seda oma rahvusliku keele pärast vabandada."

„Küll, küll," naeratas Prits. „Nüüd aga tahan ma sinu kahest küsimusest viimase esiteks ära kosta ja ütelda, et minul tõesti juba poissmehe põli igavaks on läinud ja kodukana valmis kuulatud. Palun ka sind parajal ajal omale peiupoisiks. Esimene küsimus aga nõuab pikemat seletust. Praegu pean mina küll tunnustama, et minu lootused, mis minul tuleviku peale pandud olid, jaolt juba lubavad täide minna, kõige vähemalt nii kaugele, kui minu surelikud silmad ulatavad. Nüüd on kõige raskem aeg juba mööda. Esiteks, kui ma Tartu ülikoolist siia tulin, pidin mina peaaegu ilma palgata teenima, enne kui praeguse koha kreiskonna kohtu peale sain. Aga kodumaale jäädes oleks minul vist palju rohkem takistusi ära võita olnud, sest et seal eestlasel mingit lootust ei ole, kõrgema kohtuameti peale saada. Mis aitab sinule kõik tarkus ja kõrge kooliõpetus, kui sa siiski ainult oma seisusepärast mõnes kantseleis pead hallitama, ehk kui õnn hea on, vast mõne alama kohtu sekretäriks võid saada? Nii kaua, kui seal seisuse järele mehi ametisse valitakse, ei ole minusugusel lootust õrre peale saada. Jah, oleks minul sündimise poolest see õigus osaks saanud, kolm tuttavat tähte oma risti- ja väärnime vahele punuda, siis oleksin ma küll oma paradiisi Baltias võinud leida, aga minu isa oli õnnetuseks, ehk muidu küll igapidi aus mees, ainult lihtlabane Muda Märt!"

Prits oli järk järgult elavamalt rääkinud ja tõmbas nüüd hinge natukene tagasi. Siis kõneles tema vagusamal häälel jälle edasi:

„Siin Venemaal on aga lugu koguni teine; siin võime ka meie, eestlased, au ja leiba leida, kui meie aga ise tublid mehed oleme. Mina olen omale juba aunime teeninud ja õnnelikult ka püha Stanislavi ordu kolmandama klassiliseks rüütliks saanud, — noh, sina naerad, aga mis sa siis veel selle lühikese aja kohta võid tahta? Palga poolest võid ka elada. Sellepärast oleks minu aru järele kasulikum olevat, et noored eestlased, kes ennast kohtunikkudeks valmistada tahavad, ennemalt siia pealinna õppima tuleksid, siis saaksid nad varsti vene keele selgeks, nii et neil ametisse astudes enam selle poolest takistust ei tõuseks, sest hädasti on vaja, et kohtunik põhjalikult ja selgesti kohalikku keelt oskab. Keele puudus tegi ka minule palju tüli, aga õnneks oli veel, et minule kohe alguses kirjalikud tööd kätte puutusid, millega ma hõlpsamini toime sain ja oma keele puudust mitte nii lausa ei avaldanud. Suletöö annab ikka rohkem aega järelemõtlemiseks ja sõnade seadlemiseks, aga suusõnal võib hakkaja kergesti vääruda. Nüüd aga olen ma selle võõra keele juba

nii kaugele ära õppinud, et mõned ametvennad kiidavad, et minul kaunis silajas sõnasead ja vilajas kõneviis olevat.“

„Ainult ühest on minul kahju,“ kõneles Prits lühikese vaitolemise järele edasi.

„Ja mis see siis oleks?“ küsis Bob.

„Et mina mitte oma rahva seas elada ja otse tema kasuks tööd ei või teha. Mina ei suuda sinule seletada, kui suur igatsus minul vahest oma armsa kodumaa järele on.“

„Räägitakse, et ka Balti kubermangudes kohtud saavad vene viisi järele sisse seatud, nimelt aga et ka sinna rahukohtud ja vannutatud meeste kohtud tulevat,“ ütles Bob. „Kui sel jutul tõe põhja peaks olema, siis võiks ehk lugu edaspidi ennast nõnda pöörata, et sina ka kodumaal parajat kohta võid leida.“

Jah, vaata, sõbrakene,“ hüüdis Prits, kellele see küsimus väga tähelepandav näis olevat, „ja vististi saab see uus seadus ükskord meie kalli Baltia üle langema, sest et mitte kõik sellest rõõmu ei saa tundma. Aga millal? See on praegu veel kostmata ajaküsimus. Mina ei ole seda tähtsat asja ka sugugi oma rehnungist kõrvale jätnud. Mina võiksin seal kodumaal ehk küll rahukohtunikuks valitud saada, kui aga kautsjoniks nõutav varandus takistust ei tee. Viisteistkümmend tuhat rubla, oi, vennike, on aga juba hea hulk raha! Paljukene neid eestlasi küll saab olema, kes selle ameti kätte saada jõuavad? Koolitamine nõuab isegi suurt kulu, mõni paneb oma viimase kopiku selle peale ja peab võlga tegema ehk õppimise pooleli jätma, enne kui eksamiga läbi saab. Seda, tänu Jumalale, ei ole minul küll mitte vaja olnud ja kui ma praegu just sunnitud oleksin, siis võiksin ehk ka nõutava rahukohtumõistja kautsjoni summa muretseda, kui ka mitte jõu, siis ometi nõu kaudu.“

„Küll on väga kahetsemise väärt, et meie rahva seas rohkem seadusetundjaid ei ole,“ ütles Bob, „sest neid oleks praegusel ajal hädasti tarvis. Aga nõnda, kui sina juba enne ütlesid, ei taha palju keegi oma tulevikku kaalu peale panna, sest et teadmata on, kuhu poole õnn viimaks veab. Ülikooli saanud eestlased valmistavad ennast sellepärast enamasti õpetajateks; see on aga sellepärast juba laita, et sel kombel ka meie rahva haridus ühepoolse teaduse peale rajatakse. Aga ka sest ei oleks suuremat lugu, kui nad oma pärastises elus ka tõesti rahva kasu peaksid silmas pidama, mis aga mitte igakord ei sünni, sest et mõned, niipea kui rammus koht käes on, kas hõlpsama läbisaamise, rahulikuma elu ehk muu ilmaliku kasu pärast teiste laagrisse langevad. Kõrgemad kooliõpetajad saavad veel kõige paremini läbi, sest need kinnitab kroonu oma poolt ametisse ja seal ei vaadata mitte nii teravasti nende sündimise seisuse peale. Tohtritel,

kes oma leiba suuremal mõõdul jõukama rahva käest teenivad, see on meie kodumaal sakslaste käest, on juba rohkem takistusi, nagu ka õndsa Dr. Fählmanni eluloost näha on, sai ometi see aus mees oma ametvendade poolest just sellepärast kiusatud ja vihatud, et ta eestlane ja rahvamees oli. Aga ta oli tark tohter ja aus inimene, nõnda et kõigest vastaliste kadedusest võit viimaks tema tublidusele pidi jääma."

Sel ajal ei olnud aga sakstel mitte suurt vingu eestlaste vasta, sest et nemad rahvameeste püüdmisi üksnes naeruvääriliseks tembutamiseks pidasid ja sugugi ei kahtlenud, et nemad mõne aastakümnega eestlased saksastada võiksid, kui see neile isandatele kasulik peaks olema. Aga nemad on juba imeks pannes pidanud tähele panema, kui visa selle „rahva killukese" loomus on ja kui kaugele nemad oma märgist sellega on mööda lasknud. Jah, nüüd hakkavad neil silmad küll juba lahti minema, et neil õiguse pärast oelks vaja olnud eestlaste olekut terasemalt uurida. Kes jõele paisu tahab teha, peab seda siis tegema, kui vesi madal on. Eestlane ei anna enam oma rahvust enese käest ära. Sest aga, et see küsimus nüüd avaliku läbirääkimise alla saab võetud, oleks ka eestlastele üht tublit ajalehte vaja, kes nende püüdmiste, nende au ja õiguste eest vahvasti võiks välja astuda ja südisti seista. Ka meie kodumaa vabameelsemad ajalehed ei julge nendesse küsimustesse mitte puutuda, vaid käivad temaga nii õrnasti ümber, kui mäda munaga, mis muidu ehk võiks lõhki minna ja siis palju paha haisu sünnitada. Aga niisugust ajalehte on meil praegu väga raske asutada ja veel raskem toimetada. Tema toimetaja peab kindla meelega mees olema, kes kui kalju tema ümber mässavate poliitika lainete vastu paneb, kui tuletorn, mis oma valgust kaugele saadab ja eksivaid juhatab. Hoolimata ja halastamata peab tema oma vastastele pihta andma, sest muidu saaks tema ise ära lämmatatud."

„Niisugust kõrge vaimuannetega rahvameest, kes ühtlasi ka tublisti koolitatud peaks olema, ei ole aga naljalt leida," ütles Bob.

„See on tõsi! Aga siiski olen mina siin ühe mehega tuttavaks saanud, kes just nagu selle tarvis loodud on. See on üks gümnaasiumi kooliõpetaja, Jakobson on tema nimi. Ta viibib praegu siin pealinnas, ja kui sina tahad, siis võin ma sind temaga tutvustada. Mina olen temaga sagedasti meie kodumaa asjade viletsa oleku üle rääkinud. Tema on ka juba oma rahva eest nii hästi eesti kui saksa keeli kirjades seista püüdnud."

„Kas tema ei ole enne Jamburis köstri ametit pidanud? Suur, tugev, kangelase tegumoega mees?" küsis Bob elavamalt. „Tasase, targa näoga?"

„Käib märki. Kas sa teda ehk juba tunned?“

„Ristinimega Carl Robert?“ päris Bob edasi.

„Justament nõnda.“

„Noh, siis olen ma teda juba näinud ja paar sõna temaga rääkinud. Aga see oli juba mõne aasta eest. Minul oleks hea meel, kui ma oma tutvust temaga uuendada võiksin,“ ütles Bob.

„Seda võib saada, nagu ma juba ütlesin. Noh, vaata, sest et tema vabamale sõnumile üheski Balti ajalehes enam ruumi ei anta, tahab tema ise ühte poliitilist nädalalehte välja andma hakata ja selleks riigivalitsuse käest luba paluda, mis lootuslikult ka mitte tulemata ei saa jääma. See leht pidavat siis ükskord nädalas Viljandis ilmuma ja selle mäakonna muistse nime järele „Sakala'ks“ ristitama.“

„Siis soovime sellele ettevõttele head edenemist isamaa kasuks!“ hüüdis Bob.

„Kõigest südamest,“ lisas Prits juure. „Aga meie jutt on kaunis pikale veninud ja nagu ma näen, oled sina ennast ammugi juba riidesse pannud. Lähme siis meie linna ilu vaatama, kui sa soovid,“ ütles Prits, laua pealt kübarat ja keppi võttes.

„Mina olen valmis,“ vastas Bob. „Kuhu meie nüüd aga kõige esiteks läheme?“

„Sõuame kõige pealt sinna poole, kuhu nina just juhib, küll meie siis kõndides veel aru peame,“ ütles Prits naerdes, pani oma toa ukse lukku, pistis võtme tasku ja mõlemad sõbrad astusid siis trepist alla uulitsale.

III. Baltlane.

Kolm päeva olid nagu lennus mööda läinud ja siiski ei olnud Bob, sellega võrreldes, mis pealinnas vaatamise väärt oleks olnud, mitte kuigi palju näinud. Hea meelega oleks tema seal veel kauemini viibinud, aga mis teha, kui aeg ei lubanud. Siiski oli tema palju uudist silmitsenud ja oma vaimu mitmetpidi kosutanud. Suure tänuga lahkus tema oma armsast sõbrast, kes teda ülilahkesti oli vasta võtnud ja temale võõras linnas osavaks juhiks olnud.

Peeterburist kaasa tulnud reisijatest oli viimaks ainult viis veel järele jäänud, teised olid kõik vahejaamade peal oma teed läinud. Kaks meest, kes oma välimuse ja kõne järele arvata vene kaupmehe sellid võisid olla, istusid vastastikku ja mängisid oma vahele seatud tshemodani või reisiapuna peal stukulkat, raha peale mängitavat kaardimängu, mis heas seltskonnas just mitte kõige paremas kirjas ei seisa. Üks noor naisterahvas mustas lihtsas ülikonnas, meesterahva viisi lühidalt lõigatud juustega ja siniste prillidega, võis ehk mõni Peeterburi naisstudent olla, oma kommete poolest aga oli tema õige vaba, sest tema ei võtnud mitte ainult oma paberossi-toosist aeg ajalt mõne uue paberossi välja, vaid mõistis neid ka imeliku kiirusega viimase otsani ära põletada. Ühe akna peal oli ennast üks viisakas riides mees oma istme peale pool sirukile lasknud ja luges ajalehte, mis tema näo Bobi eest ära varjas. Sõit oli kaunis igav. Rong oli viimasel õhtul õige hilja Peeterburist välja läinud ja pidi alles niisama hilja Moskvasse jõudma. Praegu aga oli päev alles kesk-hommikus ja ilmakene selge. Raudtee käis tasast maad mööda, nurmede ja arumaade üle ja läbi kasumetsade. Suuremat metsa ei paistnud kustki silma, sest et raudtee masinad need aastate jooksul oma sisse olid neelanud. Külade ligidal, kelle hooned paiguti õige kardetaval kombel viltu olid vajunud, sai tema ka nende paljunimetatud hingemaid näha, mis kui mitmekarvalised kitsad, otsatud paelad vaatleja silmadesse puutusid. Mõnes kohas oli ka heina tegema hakatud, mis aga mitte saadudesse, nagu meie maal, vaid rõukudesse oli pandud. Üleüldse aga näis see nähtavus pikemal silmitsemisel kaunis tüütav olevat, sest Bob laskis ennast jälle pingi peale nurka ja jäi mõttesse nagu soikuma.

Nüüd istus tema raudtee vankris, võõral maal ja võõra rahva seas. Tema tundis enese üksinda olevat, sest ka selle keele kõlks, mis temale kõrvu kostis, ei olnud temale omane, ehk küll ta teda tublisti oli õppinud. Temaga oli nüsamasugune lugu, nagu Prits enesest oli kõnelnud: ka tema silmad oskasid paremini vene keelt, kui suu ja kõrvad, sest et viimased veel mitte tarvilikku harjutust ei olnud saanud. Sellepärast rändasid Bobi mõtted tagasi oma kodumaale, isamajasse ja rõõmsate studentide hulka, ehk tõttasid jälle edasi vana tsaaride linna poole „valgekivilisse“ Moskvasse. Kuidas pidi tema käsi seal küll käima? Kas tal saaks ka võimalik olema, ühelt poolt oma uue eluseisusega rahul olla, teiselt poolt aga oma kohuseid laitmata täita? Tema pidi nüüd saksa majas teenriks saama, ehk küll ülema pulga peal seisvaks ja mitmesuguste eesõiguste osaliseks teenriks, aga ikka teise käsualuseks ja palgaliseks. Selle vasta aga tõrkus tema vabadust otsiv vaim, mis iseäranis Tartu üliõpilaste põlves maitstud priiusest vägevasti oli kosutatud. Aga tema trööstis ennast sellega, et eelseisev orjus temale ainult sillaks pidi olema veel kaunimale priiusele, kus tema enam mitte ühe ainsa inimese käsualune ei ole, vaid oma teadusega tervet inimsugu vabalt võis teenida. Et kodukoolmeistri leib mõru süües on, oli tema juba mõnegi sõbra suust kuulnud, kes hädasundmusel seda ametit olid pidanud ja teda sugugi roosikarvalises kumas ei kujutanud. Aga inimene ei tohi nurada: mis peaksid siis alles vallakoolmeistrid ütlema, kelle elukorraga võrreldes temal ikka veel kuldne põli oli! Tema oli nüüd kord niisuguses olekus, kui inimene ainult oma enese jõu peale lootes, oma enese peaga oma teed peab lahti ajama. Tema auks aga peab ütlema, et tema harjunud meelekindluse läbi siit saadik kõigist takistustest oli võitu saanud, mis temale risti eluteele olid astunud. Tema kindel, kõikumata tahtmine ja vankumata püüdmine määratud sihi poole olid teda üliõppijate seltsis tähtsaks teinud: aga teiselt poolt oli tema kannatlik ja leplik, õiglane teiste vasta, vali iseenese vasta. Algusest saadik mitmesuguste takistustega võideldes oli tema vaim mõneski eluküsimuses küpsemaks saanud, mis teistele tema ealistele noortele-meestele võõrad olid. — Vägisi tikkusid need mõtted tema kallale, mis lähem tulevik temale saaks tooma. Tema ei teadnud suuremat midagi oma tulevasest teenistusest ja leivaisast, kui ainult seda, et tema suur rahamees ja Baltias sündinud sakslane on, aga temal oli kindel tahtmine oma kohust truisti täita ja ta ei püüdnud ka pikemalt oma pead selle üle murda, mis küll tuleviku katte taga varjul võis olla. Meelejahutuseks pani Bob omale paberossi põlema ja hakkas oma kaasreisijaid terasemalt silmitsema.

Seal pani tema tähele, et agar ajalehe uurija oma Saksa „St. Peeterburi Zeitungi" ääre üle tunnistades tema otsa vaatas, varsti aga jälle edasi lugema hakkas, mõne aja pärast aga pani võõras oma Peeterburi päevalehe kõrvale, köhatas, tõmbas kuldse uuri taskust ja hakkas tema kallal pusima. Siis tõusis ta üles, astus Bobi juure ja küsis oma uuri peopesa peal hoides saksa keeli:

„Ärge pange pahaks, kas Teie ei võiks minule ehk ütelda, kui palju kell praegu on? Minu uur on seisma jäänud ja tahab seadmist."

„Küll ikka," vastas Bob niisama aupaklikult. „Peeterburi aja järele peab kell praegu 8 minutit üle 9 olema."

Võõras seadis oma uuri Bobi üteluse järele ja ütles siis kergesti kumardades: „Sooh — suur tänu, isand!"

„Palun heaks võtta," kostis Bob.

„Mina olen väga rõõmus," ütles võõras Bobi vasta teise pingi peale istudes, „et ma kedagi olen leidnud, kellega suutäie saksa keelt võib rääkida. Ma arvan, et ma sellega vist ei eksi, et Teie Balti kubermangudest olete?"

„Vist küll mitte," vatsas Bob, „ja kui mina Teie kõne kõlksu kuulan, siis pean ma arvama, et ka Teie sealtsamast mitte kaugelt ei ole!"

„Teil on õigus!" ütles võõras naeratades. „Minul on, nagu oleksin mina Teid juba enne kuski näinud, va'st Tartus!"

„See võib väga võimalik olla, sest sealt ma praegu tulen."

„Siis olete Teie ehk ka mõni Tartu ülikooli student ehk vilistlane?" uuris võõras edasi.

„Praegu veel student," vastas Bob.

„Noh, see on ju väga rõõmus kuulda; meie oleme sellejärele täiesti ühe maa mehed. Mina olen omal ajal ka Tartus „alma materi" rinnal imenud, aga seda on juba aastat kümme tagasi, või veel rohkemgi. Kas Teie veel kaugele reisite, kui küsida tohin?"

„Kuni Moskvani!"

„Noh, siis tuleb meil veel hea tükk maad ühes sõita. Minul on küll vaja juba enne Moskvat ära pöörda. Lõbusat juttu vestes saab meil tee lühem olema. Lubage, et mina ennast lähemalt Teiega tutvustan."

Nende sõnadega võttis tema oma taskuraamatust ühe nimekaardikese, mille peal vene keeli lugeda oli:

Karl Karlovitsch de Kunkelshausen,
mõisnik.

ja lisas nagu vabandades sinna juure:

„Sest et minul sagedasti Venemaal juhtub asjatalitust olema, olen ma omale ka vene keeli nimekaardid lüüa lasknud.“

Bob ei vastanud selle peale midagi, kuid andis temale ka oma nimekaardi, mille peal lihtsate tähtedega seisis:

Robert Ellerhein,
stud. med.

Võõras, ehk meile nüüd juba tuttavaks saanud Karl Karlovitsch de Kunkelshausen'i isand, tunnistas teraselt Bobi nimekaardi ja peitis selle siis oma punasesse taskuraamatusse.

„Mina olen mõne aja eest veel Tartus käinud,“ võttis tema jälle esiteks jutu otsa üles, „aga see linn on ennast oma endise oleku poolest väga muutnud. Praegu ei ole sealt sugugi enam seda lõbu leida, mis endisel ajal Tartu elu minule armsaks tegi, ehk küll linn ise suuremaks on läinud ja mitmetpidi ka kaunimaks.“

„Võib olla just sellepärast, et tema suuremaks on läinud,“ lisas Bob juure. „Seda olen mina sagedasti vilistlaste suust kuulnud, kes mitme aasta pärast jälle ükskord Tartu linna on silmitsema tulnud. See võib aga jaolt selle peale põhjendatud olla, et nemad sealt enam oma endiseid sõpru ei leia ja ka mõned kohad, mis neile armsaks olid saanud ja oma endises näos ja olekus mälestusse jäänud, uuemal ajal on ümber muudetud ja neile võõrdunud, ehk ka koguni ära kadunud. Meie kuuleme ju ka sagedasti vanade inimeste suust niisuguseid kaebtusi, nagu oleks maailm ennast halvemaks muutnud ja nagu ei paistaks päikenegi enam nii soojasti ja selgesti, kui nende lapsepõlves. Aga viimaks seisab maailm ikka oma vana järje peal ja ainult nemad ise on ennast muutnud, on oma elurammu ja rõõmu kaotanud ja silmad on neil tuhmiks läinud.“

„Selle poolest võib Teil oma jagu õigust olla,“ kostis mõisnik. „Aga siiski pean ma ikka ütlema, et Tartu üliõpilaste seas enam endist lõbudust leida ei ole. Neil ei ole enam seda vabaduse vaimu, seda ülemeelset julgust, mis neid endisel ajal välja tähendas. Ennemuiste olid nemad Tartu linnas igapidi peremehed ja tooni ülesvõtjad. Ma mäletan, missuguseid tükka minu ajalgi veel ära ei tehtud! Küll saaks mõnda naljakest praegugi veel naerda.“

„Naljast ei ole praegu mitte puudust,“ salvas Bob vahele, „aga meie ajal saab mõni tegu meie eneste vahel maksva seaduse järele karistatud, mis ennemuiste tubliks naljaks oleks kiidetud. Üleüldse on praegu ka üliõppijate seas hääli avalikuks tulnud, kes nõuavad, et nemad oma eraolekut ohverdada ja oma eluviisi kodanlikkude seadluste ja seaduste järele muuta ja nendega ühte sünnitada katsuksid.“

„Mis aga mitte igapidi kiiduväärt ei ole, sest just selle nende eraoleku ja nende eraseaduste läbi saab ühendusevaim kosutatud, mis neile pärastises elus hädasti tarvis läheb ja nende üle kui kaitsev kilp seisab. Aga üliõpilaste sekka on uuemal ajal ka juba võõraid olluseid tekkinud, mis kahjulikumad on."

„Mis teie nende võõraste ollustega tahate tähendada?" küsis Bob imekspannes oma kaasreisija otsa vaadates.

„Jah, vaadake, praegu hakkab ka alam rahvas maalt, lätlased ja eestlased, oma lapsi kõrgematesse koolidesse panema ja mõnedki neist saavad ka ülikooli peale, ja kui sa praegu üliõpilaste nimekirja loed, pead sa imeks panema, kui paljudel nimedel puhas läti ehk eesti keele kõla on, ja mitmed neist on jälle nõnda saksa keele ümberpandud, et nende võõras algus varsti kuulda on. Aga sest ei oleks ka suuremat viga olevat, kui ka maalt rahva seast sündinud mehed kõrgemat haridust saavad, sest et nende läbi ainult m e i e rahva arv suurendatud saab. Viga on ühes teises haiglases nähtuses, millest ma pärast veel tahan rääkida. Meie kohus on pealegi veel eestlaste ja lätlaste koolitamist edendada, sest juba kolmandamas põlves on nemad siis nõnda saksastatud, et meie neid rõõmuga oma kõige tegevamate liikmete ja saksastuse edendajate sekka võime arvata, ilma et meil karta oleks, et nemad meile puudulise keele poolest häbiks võiksid olla. Ja just oma keele eest peame meie iseäralikku hoolt kandma, nii et meie sellepoolest veel väljamaa sakslaste eeskujuks olla ja uhkusega tõendada võime, et meie maal kõige puhtamat saksa kirjakeelt räägitakse. Sest kui meie selle poolest väärume, oleks neil ehk veel võimalik ütelda, et meie venestatud ehk koguni oma endiste orjadega ühe pulga peale langenud oleme. Säherduse etteheite eest peab meid aga iseäranis meie saksa keele puhtus hoidma."

Bob ei pannud niisguseid mõtteid sugugi imeks, nii kentsakad kui nad iseenesest ka olid, sest et ta sarnaseid juba ennegi sagedasti oli kuulnud. Sellepärast laskis tema kõnelejat rahulikult edasi rääkida, sest ta märkas juba, missugusel tuulel selle sakslase mõttelaevukene purjetas.

„Alama rahva kihtide seas sündinud poegade hulgas on ka õige tuliseid mehi leida, kes saadud õpetust õige hästi ära seedivad. Meie oleme aga kahetsemisega pidanud nägema, et viimasel ajal mõned koolitatud eestlased — ja niisama ka lätlased — ennast isekilda on lööma hakanud ja nii kangekaelseteks on läinud, et nemad enam meie õpetust ja juhatust ei taha vasta võtta ja kui pahurad lapsed oma ema rinda on närima hakanud, kuna nad koguni ära unustavad, et nad ainult meie abiga ja tahtmisega seks on saanud, mis nad on, sest meie oleme ajaloo põhjusel

aastasadadest saadik nende koolitajad ja loomulikud juhatajad olnud, ja ainult meie oleme neile hariduse selge allika lahti teinud!"

Ka needki mõtted ei olnud Bob'ile sugugi enam uued, ehk küll neid praegugi veel paar tuttavat eestikeelelist lehte, kelle nimed tindi poti põhja jäägu, meie rahvale väsimata edasi korrutavad ja sellepärast ka tuttaval viisil „lahket vastuvõtmist" leiavad.

„Aga uuemal ajal on ka juba niisuguseid mehi leida, kes ennast igal pool eestlasteks nimetavad ja rahvuslikku kalkunisaba kasvatama hakkavad. Niisuguste läbi võivad aga üksnes mõned kerged ja edevad rahvaliikmed eksitatud saada, meie aga loodame ikka rahva töö ja kindla tuuma peale, kes ennast mitte säherdustest eksitajatest ei lase ninapidi vedada. Aga meie oleme neile selle eest ka paraja nime muretsenud: meie nimetame neid ainult veel „noor-eestlasteks" ehk „kihutajateks", mis ju ühe vääri peal seisab, ja see olgu neile teada, et nende nisu meie maal ei õitse, sest kes vähegi selle nime haisu oma juures kannab, võib julge olla, et tema eest leivakapp lukku pannakse. Juba studendi põlves pannakse niisugune „mustasse raamatusse". Eestlased, seda pean mina tunnustama, on niisuguse pöörase oleku eest ikka veel tagasi hoidnud, aga lätlased on juba nii jõledaks läinud, et igal haritud inimesel jäledus peale tuleb seda nähes ja kuuldes. Mõtelge ometi ise, nemad ei häbene sugugi enam salgakaupa uulitsa peal kõndides avalikult läti keelt kõnelda, seavad ennast nagu värvimütsi kandjad raatuse ees vana universiteedi nurga peale, ehk küll vanast ajast saadik meil, ja nimelt värvimütsi kandjatel, see põline eesõigus on olnud."

„Jah, seda olen mina, paraku, isegi näinud," ütles Bob pilkamisega, mis aga tema vastaline mitte tähele ei pannud, „ja võin Teie juttu ainult tõendada."

„Noh, vaadake, sõber, kas mul ei ole õigus? Nüüd tahavad nemad ennast meitest lahti lüüa, mõtlevad, et nad oma jõu peale toetades raudteerongi kiirusega otse teel õnnelasse jõuavad, aga oota seni! Küll meie neile kaika rataste vahele viskame. Selle eest on ka juba muretsetud, et puud mitte latvadega taevasse ei kasva. Jah, mis mul praegu meele tuleb, kas Teie ka teate juba, kuidas kirpa taltsaks tehakse?"

Bob ei teadnud, mis ta niisuguse veidra küsimuse peale pidi vastama. Siiski aga ütles tema:

„Paraku pean mina tunnustama, et mina selle teaduse poolest koguni kehv olen, sest et minul iialgi mahti ei ole olnud kirpude pädagoogikaga tegemist teha."

„Noh, vaadake, sõber, Teil võib sellepoolest ka oma jagu õigust olla," seletas de Kunkelshauseni isand, „mina aga käisin ükskord niisugust kometit vaatamas, ehk küll see õiguse pärast minu seisusele ei passi. Kometitegija seletas, et kirp üks kõige vägevamatest loomadest maailmas olevat, muidugi mõista ikka oma keha suuruse järele võrreldes, sest tema kargavat seitse sada korda nii kaugele, kui tema enese pikkus on, inimene aga hädalt üle oma kahekordse pikkuse. Väikene mustlane veab suurtükki ja on nii vahvas, et tema ei kohkugi, kui pauk käib. Kui elevandil oma keha suuruse kohta niisamasugune jõud oleks, siis võiks ta kohe Munamäe paigalt ära nihutada. Aga vaadake, see väikene kangekaelne tehakse siiski taltsaks: ta pannakse ühe väikese paberist karbikesesse ja las ta siis hüppab seal peaga vasta lage, kuni nälg, väsimus ja vabaduse puudus tema nii vagaks teevad, et tema varsti oma peremehe käele musu annab, nii pea kui ta oma puurist peaseb. Noh, kas saite nüüd aru?"

„Küll, küll," kostis Bob naeratades, „Teie oskate nii osavasti kõnelda, et Teie mõtted ka piltlikkudes käänakutes ikka läbipaistvad on."

„Teil võib selle poolest küll oma jagu õigust olla," vastas de Kunkelshausen, kellele see kiitus nähtavalt meelepärast oli. „Aga nõnda, kui ma juba üleval nimetasin, ei leia niisugused kihutajad meie juures mitte maad, sest et rahva tuum, kelle peale meie loodame, terve ja rikkumata on. Rahvas ise püüab, nii pea, kui tema vähegi paremat elu on näinud, saksaks saada, niihästi keele kui kommete poolest, ja seda tõendab ka nende püüdmine, oma nimesid saksastada."

„Niisuguseid aga põlgab rahvas," ütles Bob, „ja nimetab neid kadaklasteks ja untsantsakateks. Peale selle aga pean mina nimetama, et nii mitmed eestlased küll saksa nime kannavad, ilma et nad seda just ise oleksid soovinud."

„Kuidas nõnda? Kui nad saksa nimesid ei oleks tahtnud, siis ei oleks nad neid enesele ka mitte võtnud," kostis de Kunkelshausen.

„Ei, isand, võtmisest ei või seal palju juttugi olla, vaid panemisest. Neile on need nimed pandud, nagu Teie ka isegi teada võiksite, ja nemad on neid pidanud vasta võtma, sest et suurem osa neist isegi ei teadnud, mis see nimepanemine õieti pidi tähendama, ja ainult arvas, et selle taga mõni uus orjus ehk kimbatus varitsemas on. Seda nimedepanemist võiksin mina Teile juba selleläbi tõendada, et ma ühte valda tunnen, kus enamasti kõigil kenad kalendri nimed väärnimedeks on, nagu: Ambrosius, Basilius, Leonhard, Silvester ja sarnased. Seal on nimejagaja tähtraamatu abil oma tööd kergitanud."

„See mõte on tõesti kena, algupäraline, klassikaline!“ kiitis de Kunkelshausen oma käsi hõõrudes ja nõnda naerdes, et kõht värises. „Aga kas Teie arvate, et nad niisuguste nimedega mitte rahul ei või olla?“

„Noh,“ vastas Bob, „eestlane ütleb: nimi ei riku meest, ja peale selle ei tohi inimene oma nime ega usku mitte nagu kuube vahetada, ehk küll seks mõnel põhjust oleks, kellel koguni sopane nimi on pandud.“

„Jah, vaadake, Teil võib sellepoolest oma jagu õigust olla, aga kui eestlasel juba saksa nimi on, siis on teda ikka kergem ka oma meele poolest saksastada. Meie võtame teda, näituseks, kui tema haritud inimene on, lahkesti oma seltskonda vasta ja teeme, nagu ei teaks meie sugugi, kus tema häll on seisnud. Juhtub temal aga päris eesti nimi olema, siis räägime meie seda alati saksa murde järele välja, kui sest juba abi saab, ehk muudame ka ainult tema kirjutuse viisi mõne tähega, mis sagedasti veel kõige hõlpsam on. Nõnda saab siis sõnadest Kaal, Tiiv, Oks, Niinepuu, kergesti Kahl, Tief, Ochs, Nienep loodud, ilma et sest lugu oleks, et „Oksast“ on „Härg“ saanud. Kui aga niisugune muutmine mitte hõlpsalt ei lähe, siis aitab jälle tõlk ja Kangrust on peagi Weber ehk Wäber ja Sepast Schmied ehk Schmidt sepitsetud. Esiteks tõrgub ehk mees oma uue nime vasta, saab silmakirjaks ehk ka natukene pahaseks, aga aegamööda harjub tema sellega nõnda ära, et ta teda meeleheaga teiste suust kuuleb, siis ise ennast nõnda nimetama ja pärast kirjutama hakkab, kuni ta viimaks seda koguni suureks teotuseks arvab, kui keegi teda veel endist õiget nime pidi hüüda julgeb. Ja siis peaksite Teie nägema, missuguse näo niisugune mees teeb, kui temale meele tuletatakse, et ennemuiste ka niisuguseid inimesi nähtud on, kes pastaldega käisid. See on aga upsaka meele vasta mõnikord nagu kõige mõjusam arstirohi.“

„Teie olete seal koguni tähelepandavaid mõtteid avaldanud, de Kunkelshausen'i isand,“ ütles Bob väga tõsise näoga, „ja ma tahan neid meeles pidada. Aga ma arvan, et aegamööda, kui see eestlaste võrgutamise viis avalikumaks saab, tema palju oma mõjudest kaotab. Sest nagu Teie isegi teate, on nüüd juba küllalt koolitatud eestlasi leida, kes oma nimesid miski hinna eest saksastada ei lase, ja pilkamisest ega meelitamisest ei hooli, vaid oma eesti nime, just nagu kiuste, solkimata hoiavad, just nagu oma tubliduse märgiks ja selgemaks tunnuseks, et kui nemad kõrgema hariduse järje peale saanud on, nemad ainult kibeda töö varal mitmesuguste takistuste vasta võideldes nii kaugele on jõudnud.“

„Seep see ongi see noor-eestlase ebaulikus, mis nemad alati nagu lipuks oma ees kannavad, ja kui mina Teie praegust ütelust ligemalt juurdlema hakkaksin, siis —"

„Stantsija Spirova!" kõlas korraga nende kõrval konduktori mehine passihääl, „Poojesd stoit pätnatsat' minut!" ta tegi nende jutule järsku otsa, nii et de Kunkelshausen enam oma alustatud mõtterikast lauset lõpetada ei saanud. Väljast kõlas masina vile ja jaama ees, kus rong seisma jäi, vali kella helistamine, ja reisijad hakkasid vagunitest välja pugema, nagu mesilased oma puust.

Ka Bob läks viibimata kehakinnitust otsima, sest et kell juba üks ja tema kõht kangesti isunemas oli. Kõhtu aga ei tohi keegi mõistlik inimene narrida, sest muidu narrib tema ühe korra eest jälle sada korda oma peremeest. Nii palju arstitarkust oli Bob enesele ka juba kogunud. Kui ta selle jaama oleks lasknud mööda minna, oleks tema alles kella nelja aegu Tveri linnas lõunat saanud, sellepärast oli vaja siin rutata. Niisamasugused mõtted olid vist ka de Kunkelshauseni isandal olnud, sest meie näeme teda juba lähemal minutil teiste reisijate hulgas pikas lauas Bobi kõrval istuvat ja suure isuga pooltoorest tõprapraadi neelustavat, kuna Bob omale küpsemat põrsaliha hapu kapsastega oli anda lasknud. Vaevalt olid nad veel aega saanud kumbki pudel õlut keelekasteks ära rüübata, kui ka väljas kell jälle helisema hakkas ja neid tungivalt oma vankrisse astuma hüüdis.

Bob oli omale jaamas ühe vene ajalehe numbri ostnud ja uudiseid uurima hakanud, de Kunkelshausen'i isand aga oli oma endisele asemele istunud, ehk õigemini, käsipõsikile küljeli sirutanud ja laskis leiba luusse. Nõnda olid nemad umbes poolteist tundi edasi sõitnud, kui de Kunkelshausen jälle Bob'i juure tuli ja temaga juttu ajama hakkas. Rääkisid sellest ja teisest, kuni Balti mõisnik jälle kurje noor-eestlasi sarjama hakkas.

„Neil eestlastel on ju nüüd ka koguni suur vägimees leitud, kellest nad otsatu kära tõstavad ja teda koguni Homeruse kuulsate luuletuste ja saksa rahva Nibelungide laulu kõrvale seada tahavad. See on nende Kalevipoeg, kelle isa vist oma ameti poolest võib mõni kangur olnud olla, aga mitte kangelane, sest nii palju kui mina sest tean, tähendab kalev ju üht villast riiet, ja Kalevipoeg oleks sellepärast saksa keeli „Sohn des Tuches".

Bob pidi niisugust seletust kuuldes suure häälega naerma ja ta hüüdis Kalevipoja sõnadega: „Kes on naljakamat näinud, kentsakamat enne kuulnud! Tõesti isand, Teie olete päris loodud, mitte otsitud keeleuurija! See mõte on kõrge, jumalik!"

„Jah, vaadake, Teil võib sellepoolest oma jagu õigust olla, aga eestlasele on see tõesti kahjuks, sest see kasvatab nende seas ainult ebauhkust. Aga küll neile ka sellepoolest press peale pannakse. Mina ise ei ole iialgi seda raamatut kätte võtnud — noh seal olevat tema sissejuhatavates sõnades vaimuliku seisuse liikmeid väga pahandatud, nagu mulle veel hiljuti üks õpetaja ise rääkis. Muidugi saavad nemad nüüd tegema, mis nende võimuses seisab; nende võim aga ulatab, nagu isegi teate, kaunis kaugele, sest nende juhatuse all seisavad enamasti kõik need, kellel meie kodumaal midagi ütlemist on. Tartu Õpetatud Eesti selts on selle läbi omale lõa kaela keerutanud, et ta selle laulu oma toimetuste sekka on üles võtnud. See viga on andeks andmata."

„Vist sellepärast, et selle laulu kõla sel kombel ka üle meie kitsa isamaa radade on kantud?" küsis Bob tõsiselt.

„Jah, just selle läbi rahva seas uhkuse vaimu kosutatakse," vastas de Kunkelshausen. „Peale selle aga arvatakse — ja see ei ole mitte üksi minu mõte — et see laul sugugi nii vana ei ole, vaid ainult tühine uuema aja luuletus; arvatakse, et Dr. Kreutzvald ta ise on sepitsenud. Mina olen ka rahvaga väga sagedasti kokku puutunud, aga iialgi ei ole mina tema suust mitte vähematki Kalevipoja laulust kuulnud!"

„See tuleb sellest, isand," vastas Bob koguni rahulikult, „et eestlased oma vana-vara pühaks peavad ja oma kallimaid pärleid mitte igaühe ette viskama ei hakka."

„Mis teie sellega tahate ütelda?" hüüdis de Kunkelshausen alt kulmu Bob'i otsa vaadates. „Nagu mina jutu jooksul tähele olen pannud, näib Teil lusti olevat eestlaste eest välja astuda, mis aga — uskuge mind — tänuta töö oleks."

„See ei ole mitte tänuta töö, vaid ainult minu kohus! Ja kui ma seda juba mitte ennemalt märksamal kombel ei teinud, siis olid minul seks oma põhjused, mida ma pikemalt mitte harutada ei soovi."

„Või Teie olete siis viimaks ise ka mõni noor-eestlane? Palun andeks, kui ma Teile ehk mõnda kibedat tõtt olen ütelnud. Siis pean mina aga imeks panema, kuidas Teie ise ka saksa ehk kõigevähemalt saksastatud nime kannate; kas Teie endine nimi ei ole va'st „Lepik" olnud?" küsis de Kunkelshausen pahasti varjatud rõõmuga, nagu oleks tema praegu trump-ässa välja mänginud.

„Mul on tõesti kahju," vastas Bob, „et Teie märgist nii kaugele olete mööda lasknud, sest mis Teie praegu ütlete, on hoopis luhta läinud. Minusse ei puutu Teie trotslik etteheide mitte vähematki, sest et minu nimi täitsa solkimata eesti nimi on!"

„Ellerhein? Mina võiksin seda üksnes tõlkeks pidada, ja pealegi mitte kõige osavamaks."

„Siis on see Teie eneste süü," kostis Bob rahulikult, „sest minu nimi oleks tõlkes „Schwalbenauge" ehk päris botanika nimega „mehlthauige Schlüsselblume", ladina keeli: Primula farinosa, ja ma loodan, et need nimed Teile kooliajast ehk veel meeles on."

De Kunkelshausenil oli tõesti niisugune tume tundmus, nagu oleks tema neid nimesid juba kuulnud ja temale oli nüüd häbistav, et tema trumbiks välja mängitud äss mitte õigest mastist ei olnud juhtunud, nagu praegu säherduse loo pärast ka kaasreisijate kaupmehesellide vahel suur vaielus oli tõusnud. De Kunkelshausen oli Bobit koguni oma sarnaseks baltlaseks pidanud, aga nüüd liig hilja näinud, et tema sellega väga eksinud oli. Tema tegi kaunis mõruda näo, ehk küll tema seda oma viperust sellega tasuda püüdis, et kohe ühe teise noole oma vastase pihta laskis.

„Kui Teie siis niisugune vahvas eestlane olete, siis saavad Teile küll ka nende püüdmised ja ettevõtted tuttavad olema ja Teie võiksite minule ehk ka ütelda, mis kasu Teie küll neist eesti seltsidest loodate, mis nüüd linnadesse asutama hakatakse? Teie olete ometi nende põhimõtetega ligemalt tuttav."

„Selle küsimuse võiksin mina ühe teise küsimusega ära kosta, kui ma ütlen: mis kasu saab küll saksa seltsidest, mis linnades asutatud on? Selle peale saab Teil küll vastus juba kerge anda olema. Ärge pange siis imeks, et see ka eestlastele lõbus ja tulus on, mis terve inimsoo kasuks on arvatud. Mina loodan kindlasti ja tean ka, et need eesti seltsid rahvast igapidi saavad edendama selleläbi, et nemad tema vaimu tähtsamale tegevusele äratavad, tema ühendust kosutavad, eluviisi ülendavad ja teda üleüldse haritud inimeste püüetega mõnusamalt tutvustavad."

„Jah, see kõlab küll väga hästi, aga kust need peenikesed elukombed siis sinna peavad saama? Mõtelge ometi, et niisugused seltsid just kõige alama rahva kogupaik on, seal on teenijad, voorimehed, tallipoisid ja ei tea veel mis inimesed kõik, kes seal koos käivad. Siis võib juhtuda, et keegi naisterahvast tantsule kutsudes enne näppudega nina nuuskab, jalaga takka üles lööb ja ütleb: „Mamselken, komm Se tanzen!"

„Oho, isand, kuidas võite Teie suisa nõnda eesti seltsidest kõnelda? Minu arvates võite Teie niisugust tükki ennemalt Saksamaal mõne talguse ehk küla kiriku pidul näinud olla, kui eesti seltsimajas. Et seal veel kentsakamaid lugusid juhtub ette tulema, ei ole minul vist mitte vaja Teile meele tuletada, sest et

terve saksa kauniskirjandus neist kubiseb. Mina tunnen praegu ka üht saksa meest, kes sugugi oma sugulaste seas tähtsuseta ei ole. Sellel on ka kaunis veider komme: ninarätiku asemel on temal alati vana seitungi leht taskus, mille küljest tema nina puhastamise tarviduse korral ühe tükikese ära rebib ja siis nõnda nurka viskab. Aga see oleks minust ju jõledus ütelda, et sellepärast kõik sakslased oma nina vanadesse seitungitesse nuuskavad. Mis Teie aga selle kohta ütlete, et teenijad ja voorimehed eesti seltside liikmed on, siis ei leia mina sellest mingit laiduväärilist. Iga amet ja seisus on aus, kui aga tema pidaja ise aus mees on. Kui Teie Ameerika peale vaatate, kus ainult mehest lugu peetakse ja mitte tema seisusest, siis võiksite ehk voorimeeste, teenijate ja üleüldse sarnaste ametmeeste seast tuhandete kaupa vanade hiilgavate nimede kandjaid leida. Ka meiegi maal on seda juba nähtud, et keegi nimeline mees oma sõiduriista on välja linnauulitsale raha teenima saatnud. Mõtles ka, raha on raha, ega ta ei haise. Et eesti seltsides tõesti mõnikord ka puudulikku saksa keelt kuulda on, seda ei või ega taha mina sugugi salata. Aga lubage mind selle vasta küsida, kas ehk saksa uhketes saalides räägitaval prantsuse keelel sagedasti niisama veider kõla ei ole?"

„Jah, see on aga ikka prantsuse keel, mida haritud inimesed kõnelevad —" püüdis de Kunkelshausen vabandada.

„Kena küll! Kui haritud inimene uhkeldamiseks võõrast keelt pursib, siis peab ta vabandamise väärt olema, aga kui harimata inimene sedasama teeb, siis on see naeru väärt? Mina aga ei või seal mingit vahet leida, sest see mõnes saalis murtav prantsuse keel kõlaks Pariisi linnalase kõrvus just niisama, nagu: „Mamselken, komm Se tanzen" Teie kuulmisele haiget teeb. Peale selle aga pean mina Teile kinnitama, et üleüldse eesti seltsides ainult võimalikult puhast eestikeelt rääkida püütakse."

„Noh, kui Teie juba ütlete, et seal puhast keelt ainult rääkida p ü ü t a k s e, siis võib ta ikka veel kaunis segane olla?" sähvas de Kunkelshausen pilgates vahele.

„Mitte segasem, kui saksa seltsideski räägitav keel, sest ka seal p ü ü t a k s e ainult ikka selget keelt rääkida, ehk küll see ka üksnes vagaks sooviks jääb," vastas Bob naerdes.

De Kunkelshauseni isandal näis see paha kuulda olevat. Ta pigistas ja veeretas oma sigarit näppude vahel, nagu ei oleks see umbsuse pärast mitte suitsu anda tahtnud.

„Aga, vaadake, isand, kui eesti rahvas edaspidi tublimat haridust ja kooliõpetust saab, siis saavad kõik need ebakombed, mis nüüd nende vastalistele põhjust pilkamiseks annavad, ise-

enesestki ära kaduma. Aga selle tarvis on just hädasti paremaid rahvakoolisid vaja —"

„Mis koolisid siis veel vaja on?" sähvas de Kunkelshausen vahele. „Neil on juba oma küla- ja kihelkonnakoolid, millest neile üli- ja üliküll saab. Linnakoolidesse pole talurahval üleüldse mitte vaja oma lapsi panna, sest et nad seal suuremalt osalt ainult pooliku hariduse osalisteks ja viimaks ainult oma vanemate salgajateks saavad. Eestlane jäägu talupojaks, ehk kui seda mitte, siis saagu tema päris saksastatud — see on minu mõte."

„Mille poolt mina aga sugugi olla ei või! Eestlane peab eestlaseks jääma, olgu see hariduse järk, kuhu tema saanud on, nii kõrge ehk madal kui tahes. Et aga meie ajal ka tõesti niisuguseid küllalt koolitatud saab, kes oma seisust ja vanemaid ära salgavad, siis on see just üks neist puudustest, mis kõige hädalikumalt parandusi nõuab. Kadaklastest ei või kellelgi hea meel olla. Nende arv aga saab vähenema, kui ka linnadesse eesti rahvakoolid saavad asutatud."

„Eesti koolid linnadesse?!" hüüdis de Kunkelshausen suure häälega naerdes. „Ei, sõber, Teie luuletäkk näeb ju nii taltsutamata olevat, et ta vägisi üle aisade tahab karata. Kas sellest küll ei saa, et Teie omale rahvuslikku universiteeti tahate asutada! Hä, hä, hä!"

„Eestlasele ei ole veel mõttessegi tulnud omale rahvuslikku universiteeti asutada, nagu Teie ise väga hästi teada võiksite, vaid oleksid sellega juba rahul, kui omale ühe kooli saavad, mis kihelkonnakooli õpetust edasi viib."

„Noh, see'p see on see eestlaste universiteet, see Aleksandri kool, kelle pärast nüüd rahva seas nii suurt mässu tegema hakatakse. Ja mis kasu arvate Teie sellest saavat? Mitte mingisugust, ütlen mina, ainult maailma naeruks saavad selle mõtte eest vehklejad mehed ennast tegema, sest see ei ole muud, kui Babiloni torni ehitamine. Ütleme kõige pealt, kust peab see raha kokku tulema? Meie poolt ei saa niisuguse hullustuse tarvis mitte punast kopikutki antud!"

„See on eestlastele juba ammugi selge, ja nad loodavad sellepärast ka ainult oma enese jõu peale: küll rahvas saab tunnistama, et temal tõesti tõsine hariduse-püüd on ja saab niipalju raha kokku panema, et kool omal ajal käima saab."

„Jah, siis võite Teie aga veel kaua oodata, ja soovin Teile seks pikka iga. Ainult siis võib ta ka mujalt toetust leida ja temast asi saada, kui tema parajaks põllutöökooliks saaks tehtud," ütles de Kunkelshausen iseäraliku rõhuga.

„Kus tublid kubjad ja aidamehed koolitatud saaksid?" küsis Bob tõsiselt.

„Just nõnda," tõendas de Kunkelshausen, „siis oleks sel koolil ainus põhi ja kiiduväärt eesmärk."

„Aga mis Teie ühe kõrgema kreiskooli, või ütleme päris realgümnaasiumi kohta ütleksite?" juurdles Bob edasi.

„Ah, see on kõik üks tühi sonimine ja üle aisa hüppamine! Sest ei või ega tohi ilmaski midagi saada! Kas Teie siis ka juba selle üle olete järele mõtelnud, et kõrgemale koolile ka kõrgemat teadust pakkuvad raamatud ära kuluvad? Kust aga tahate teie niisuguseid võtta? Kas teie selle naljaasja arvate olevat?

„Eesti kirjandus kasvab aasta-aastalt, ja kui Aleksandri kool ükskord tõesti jalule saab seatud, siis ei saa tublid kooliraamatud ka vististi mitte puuduma. Kas saksa rahval, kes nüüd oma tublide kooliraamatute peale nii uhke on, neid ennemuiste oli? Ei, sakslased pidid oma tarkust ladina-keelelistest raamatutest otsima ja pärast olid nad meele ja keele poolest koguni prantslaste orjuses. Nemad on ennast võõrastest ollustest puhastanud, omale puhtas emakeeles kirjutatud raamatud muretsenud. Ja vaadake, mis neile võimalik oli, seda võivad ka teised katsuda. Kes elab, küll see näeb."

„Jah, küll see näeb, et see üks unistamine on, tühja tuule tagaajamine, mis ainult rahva meelt segada võib. Kuidas võite Teie seda peotäit eestlasi, seda rahvakillukest päris tõsiste rahvustega võrrelda, kellel oma pikk, põhjendatud ajalugu on, mis alati õpetab, et väiksed rahvakillud suurte rahvastega ühtekokku sulavad, nii et neist muud üle ei jää, kui paljas nimi."

„Seda ei õpeta meile ajalugu mitte üksinda, vaid selle vasta ka, et just väiksed rahvad mõnikord väga visad on maa pealt ära kaduma. Vaadake näiteks juutide peale, nemad on üle kõige maailma laiale pillutatud, aga siiski ei ole nemad oma iseloomu veel mitte muutnud ja ka nende lootus ühe mehe peale, kes nende kuningriigi siin maailmas veel ükskord saab üles seadma, võib ehk ka veel täide minna. Kes võib seda teada? Aga ajalugu ei näita meile üksnes, kuidas rahvused vägevamatest saavad ära neelatud, tema näitab meile ka, et ühest väikesest rahvast ka veel suur tähtjas rahvas võib sündida, ja arvata on, et ka eesti rahvas mitte seda surma-testamenti ei saa vasta võtma."

„Tõesti ma pean tunnustama, et Teil küll palju julgust on, niisuguses mõttevallas sõuda, aga lubage siiski, et mina oma kindla põhja peale seisma jään," hüüdis de Kunkelshausen pilkikult. „Aga just see rahvaharidus, mis Teie ka oma lipu peale näitate kirjutanud olevat, sulatab rahvast teistega kokku, kaotab tema iseloomu."

„Mitte sugugi!“ vastas Bob elavalt. „Haridus ja kõrgem kooliõpetus ei riku kellegi iseloomu, mis Teie ka igapidi teistest rahvustest näha võite, vaid kosutab ja kinnitab teda just veel. Kui ühel rahval oma enese ajas juba kaunis kirjandus on, siis on temal ka elu ja jõudu ennast edasi ajada, millega aga üks tingimus ühendatud on, et tema oma elukommete poolest vooruslik oleks, et puhtus, karskus ja kasinus tema seas asuks. Niisugust vooruslikku olekut võib aga ainult selle läbi edendada, et üleüldine vaimu ja südame haridus rahva seas rohkem maad leiab, teda inimlikkude õigustega ja kohustega, kui ka paleuslikkude püüetega tutvustab, mis rumaluse rangid ta kaelast võtavad ja teda tuimuse kammitsast peastavad.“

„Ja niisuguseid vooruseapostleid peab siis vist Teie väljahaudumata Aleksandri kool edaspidi kasvatama hakkama?“

„Muidugi, see peab tema püham kohus olema ja Teie pilklik umbusk ei jõua seda mõtet minus karva väärtki kahtlaseks teha!“ hüüdis Bob.

„Aga Teie unustate, et meil küllalt niisuguseid rahvamehi on, kes rahvale seda õpetavad, mis temale vaja on, ja need on nimelt meie tublid õpetajad, kes rahvale ainult tervet toitu ja seedinud õpetust pakuvad!“

„Kui Teie ütlete, et meil küllalt rahvamehi on, siis olete sellega ometi eksiteel, sest tõsised rahvamehed on koguni haruldased linnud. Niisama, nagu pühakiri ütleb, et mitte kõik need õndsaks ei saa, kes Issand, Issand! hüüavad, niisama tõesti ei ole ka need kõik rahvamehed, kes ennast rahva sõbraks nimetavad. Niisugustest ei saa küll iialgi puudust olema. Aga tõsised rahvasõbrad peavad elukoolis selleks õpetatud saama ja rahva elunõudmisi ja tarvidusi põhjani tundma. Sellepärast ei või ka keegi korraga üles tõusta ja suure suuga kiitlema hakata: Vaat' mina olen rahvamees! Rahva sõbrad peavad just rahva enese seast välja siginema ja ka ise kõik kibedust maitsenud ja selle risti raskust kandnud olema, mis rahva turjal rõhub, peavad nagu emapiimaga rahva kombeid ja viisisid enese sisse imenud olema, üleüldse kõik, mis temale armas, kallis ja püha on, põlvest põlveni. Need aga, kes külluses elavad, ei või ilmaski õieti aru saada, missuguste aluste peale rahva elukord on rajatud. Sellepärast võin mina julgesti ütelda, et suurem osa neist, keda Teie, isand, rahvameesteks nimetate, suuremal osal rahva tarvidusi ei tunne ja tema püüdmistest lugu pidada ei oska, ehk ka kiuste oma silmad niisuguste puuduste eest kinni pigistavad, mis hädalikult parandust nõuavad.“

„Teil võib küll sellepoolest oma jagu õigust olla,“ ütles de Kunkelshausen, kes Bob'i viimastel lausetel kärsitumalt oma

istme peal oli nihkuma hakanud, „aga rahvas on kord sellega harjunud, et temaga lühidalt ümber käiakse, et kõrgema ameti peal ka kõrgemat sugu mees peab olema. On nüüd üks eestlane ühegi tähtsama ameti peale saanud, kus ta rahvaga sagedasti kokku saab, siis on tema nagu kaalu peal: käib tema rahvaga käredalt läbi, nagu tema kohus on, siis üteldakse, et tema uhke on; on tema iga ühe vasta lahke ja sõbralik, siis ei karda teda ükski ja kõik teevad, nagu oleks ta ikka veel nendega ühe pulga peal. On tema ehk kuski avalikus kohas ehk ka mõne pidu peal, tuleb siis mõni pastlakandja, lükkab tema külge ja ütleb: „Hans ae, tule natukene siia, ma räägin sulle asja!" Noh, ütelge nüüd ise, kuhu jääb siis kõik seisuse vahe? Ehk niisama on ka juba seda nähtud, et mõne õpetatud mehe koduse pidu peale ka saksa võõrastega ühtlasi tema hõimkondsed talutaadid ja eided on kutsutud ja teistega ühes lauas söövad, peremees seab veel oma isa ja ema koguni laua otsa auplatsile! Kas seda juba keegi enne on näinud?"

„Seda ometi ei tohiks ükski mõistlik inimene imeks panna," hüüdis Bob, „vaid ennemalt, kui see mitte ei sünniks. Just see tõendab õpetatud mehe vaimu ja südame haridust, annab kaunist tunnistust sellest, et tema mitte oma seisuse ega vanemate salgaja ei ole. Pealegi õpetab meid juba neljas käsk, et meie oma vanemaid peame austama."

„Jah, aga selle juures tuleb meeles pidada, et peale ihulikka vanemaid ka veel muid vanemaid on," ajas de Kunkelshausen vasta.

„Hm," ütles Bob õlanukkasid kehitades, „need teised vanemad ei tohi mõnikord sugugi pahaks panna, kui neid teise pulga peale seatakse, sest Jumala käsk ütleb üksi: Sina pead oma i s a ja e m a austama, ja sellepärast ei või meie ka mitte Lutherusest juure lisatud seletusele suuremat õigust anda, kui kohus on."

„Olgu nüüd sellega lugu, kuidas ta just on, aga Teie aimate ometi, et haritud seltsis üleskasvatatud inimesel piinlik on niisuguste inimestega ühes lauas rooga võtta, keda nemad oma kodus vaevalt kööki astuda lubaksid?"

„Jah, vaadake, see on ometi üks selge ja austamise vääriline põhjus, mida Teie juba varemalt oleksite pidanud nimetama. Aga siis peame seda agaramalt selle eest hoolt kandma, et kõik eestlased nägusamad hilbud selga saaksid ja noa ja kahvliga söögilaual viisakasti ümber käima õpiksid!" hüüdis Bob niisugusel näol, et tema kaasreisija õieti aru ei saanud, kas see tõsi või nali pidi olema.

De Kunkelshausen vaatas sellepärast ainult viltu tema otsa, vinnas mokad mutti, tõusis istmelt üles ja ei vastanud selle peale

musta ega valget. Raudteerong pidi varsti Klin'i linna jaama jõudma, kust tema tee kõrvale pööris. Sellepärast hakkas tema oma asju, mis ta reisi lõbustuseks tarvitanud oli, oma uhke käekoti sisse pakkima.

Enne vankrist väljaastumist tuli de Kunkelshausen veel Bob'i juure ja ütles: „Minu tee lahkub nüüd siin. Sest et meie mõlemad ühes ülikoolis oleme õppinud, kuigi mitte ühel ajal, olen ma Teiega mõnda läbirääkimise alla võtnud, mille juures ma aga kahetsemisega ja imekspanemisega olen tähele pannud, et seal tõesti juba mõned kahjulikud mõtted on maad leidnud. Mina aga võin Teile ütelda, et kui Teie nende juure kindlaks jääte, Teie iialgi kodumaal halja oksa peale ei saa ja sellepärast oleks väga hea, kui Teie ehk seda ja teist, mis mina jutu jooksul olen nimetanud, tähele paneksite ja meeles peaksite. Muidu aga soovin Teile head teed!"

„Tänan Teid sõbraliku juhatuse eest ja Teie võite kindlasti uskuda, et mulle Teie kõnede õpetlik sisu vististi unustamata jääb ja, kui juhtub mõni kurb tunnikene tulema, minu tuju lõbustab. Soovin Teile ka oma poolt head teed, isand — Karl Karlovitsch de Kunkelshausen!"

4. Uues kodus.

„Kas kaubanõunik kodus on?" küsis Bob toapoisilt, kes tema kõlistamise peale ukse oli avanud.

„Kodus küll!"

„Andke siis see nimekaart oma isanda kätte," ütles Bob meeleheaga viisakais rahvariideis tema ees seisva toapoisi otsa vaadates, kes täitsa niisugune tubli poiss, ehk nagu venelased ise ütlevad, „dobrõi malõi" näis olevat, nagu neid ainult süda-Venemaa sünnitab.

„Kuulen!" ütles toapoiss alandlikult kumardades ja tõttas käsku täitma.

Meie tuttav oli alles öösi kella ½11 ajal Moskvasse jõudnud. Et tema nii hilja muidugi mitte võõrasse majasse tungida ei võinud ja sellepärast parajamat aega pidi ootama, oli tema ühte võõrastemajasse öökorterisse läinud ja alles nüüd enne lõunat ennast oma uue peremehega tutvustama tulnud.

„Palutakse sisse astuda, kaubanõunik ootab Teid jul.. oma kirjutuskambris," ütles toapoiss Bob'i kerget ülikuube ja kübarat varna pannes; „olge nii head ja astuge aga minu järele."

Bob astus toapoisi kannul ühte korridori või käiku mööda edasi, kust temale kumbaltki poolt lahtiste uste läbi väga toredasti ehitud toad silma paistsid. Seda rohkem pani Bob imeks, kui tema juht ühe ukse ette seisma jäädes ütles: „Olge nii head!" ja tema ühte koguni lihtlabaselt ehitud kambrisse astus, kus seinte peal muud kaunistust leida ei olnud, kui mõned suured maakaardid, mille pealt raudtee jooned võrguna juba eemalt vaatleja silma paistsid. Ühe seina najal seisid, peaaegu tema tervet laiust ja kõrgust täites, suured raamaturiiulid, mis kõiksugu raamatuid täis olid laotud. Keset tuba oli lihtlabane suur kirjutuselaud, mõnesuguste paberite ja kirjutamise abinõudega kaetud, ja tema ees istus ümmarguse tooli peal, nagu nad enamasti kaupmeeste kontorites tarvitatakse, üks vanaldane meesterahvas. Bob'i teretamise peale tõusis laua ees istuja üles, võttis tervise vasta ja pakkus, paar sammu ette astudes, tulejale lahkesti kätt.

„Teie oletegi siis meie oodatud studiosus Ellerhein?“ küsis kaubanõunik Runenstein terase silmaga tulijat tunnistades.

„Minul on see au, kaubanõuniku isand, ennast Teiega tutvustada.“

„Noh, minul on hea meel, et Teie juba siia olete jõudnud. Olge siis terve tulemast ja ma soovin Teile, kui saksa kultuuri kandjale, head õnne ja elu siin Venemaa südalinnas, sest Teie peate teadma, et Teid ka siin saksa lahkus vasta võtab ja ka meie, ehk küll võõra rahva seas elades, saksa meelelistest püüdmistest ja saksa haridusest osa võtta oskame.“

„Mina tänan Teid väga, et Teie minule seda teenimata au pakute, mind oma kõrgesti haritud rahva liikmete sekka arvates, aga mina ei või seda siiski mitte vasta võtta, sest ligemalt vaadates ei ole mina seda, nagu mul juba au oli Teile oma eelsaadetud kirjas nimetada,“ ütles Bob kindla häälega.

„Ah, Teie arvate vist seda,“ ütles kaubanõunik Bob'i otsa vaadates, „et Teie sündinud eestlane olete? Noh, sest pole suuremat viga, mina oskan igast rahvast lugu pidada, kui aga tema nimekandja ise tubli mees on. Nii kitsarinnaliseks ei tohi Teie mind ka mitte pidada. Ja peale selle olete Teie ju, nagu ma kirjateel olen teada saanud, Tartu gümnaasiumi läbi teinud ja ka paar aastat ülikoolis õppinud, kus Teie muidugi saksaks olete saanud. Aga olge nii head ja istuge sinna sohva peale,“ ütles Runenstein'i isand ühe seina ääres seisva, rohelise vahariidega ületõmmatud lihtsa sohva peale näidates, „Teie olete vist ka reisist veel väsinud?“

Bob'il oli küll kaubanõuniku isanda esimeste lausete kohta vastus keele peal kipitamas, aga tema tõrjus vägisi oma sõnad tagasi, sest et ta mitte sündsaks ei arvanud, kohe esimesel tutvustusel niisugustesse asjadesse ligemalt puutuda, millest kohe ilma mingi tuluta käre vaielus oleks võinud tekkida. Sellepärast tänas ta pakutud istme eest ja ütles: „Väsimuse üle ei või mina just mitte kaebada. Mina jõudsin juba eile poole üheteistkümnese rongiga siia ja olen ööd võõrastemajas puhanud. Nüüd ei tee ju sarnane sõit raudteel mitte suuremat vaeva; mina olen palju enam vintsutada saanud, kui ma vahest Lihavõtte pühade ajal halva teega puuduliku sõiduriistaga olen Tartust koju ja sealt tagasi sõitnud.“

„Jah, noored inimesed ei pane niisugust teekonda tähelegi, aga kui mina praegu ühe puhuga 24 tundi olen raudteega sõitnud, siis hakkavad minul kondid vahest valutama. Kas Teie oma asjad olete kaasa toonud?“

„Ei, mina jätsin nad veel võõrastemajasse,“ vastas Bob.

„Noh, siis võime nad ju varsti sealt ära tuua lasta," ütles kaubanõunik. Ta kõlistas toapoisi, kellele sedamaid tarvilik käsk anti. „Aga mina olen koguni ära unustanud Teile tubakat pakkumast. Teie suitsetate ometi? Noh, muidugi, kes meie ajal seda harjumust ei orjaks? Siin on sigarid ja paberossid, võtke ise, kumba soovite."

Bob tänas ja pani omale sigari põlema.

„Siin minu kirjutuskambris võite Teie igal ajal julgesti suitsetada," kõneles kaubanõunik edasi, „aga teistes ruumides palun ma Teid seda küll mitte teha, sest minu abikaasa ei või seda sugugi sallida. Mina nimetan seda Teile juba varsti, sest parem on, kui uut kaasleivalist kohe alguses võõra maja seadlustega tutvustatakse. Mina ise ei suitseta ka iialgi mujal kui siin, oma kirjutustoas, olgu siis vahest, kui suurem hulk külalisi on palutud, siis minnakse muidugi niisugustest kodustest seadlustest hädasundmusel natukene kõrvale."

„Teie soovi täidan ma täpi pealt," vastas Bob, „pole seda sugugi imeks panna, kui õrnem sugu ei salli, et kõik toad ühte viisi ära saavad suitsetatud; tubaka suitsuga segatud õhk on isegi harjunud piibumehele jäle."

„Ma loodan, et Teie minu laste vasta tubli ja lahke koolitaja saate olema, sest lahke ümberkäimine lastega on üks kõige esimestest asjadest, mis minu arvates koolitamisel nõuda tuleb. Kas Teie ka enne juba olete lapsi õpetanud?"

„Vähe, aga ikka ka sugupärast," kostis Bob. „Olen Tartus, kui aeg lubas, mõnele gümnaasiumi koolipoisile eraõpetust andnud."

„Noh, siis ei ole Teile see amet mitte päris võõras," kiitis kaubanõunik pead nikutades. „Vaadake, minu pojad ei ole sugugi pahad lapsed, aga küll natukene vallatumad; aga seda ei taha mina sugugi veel pahaks omaduseks pidada, sest kui lapsed nagu lollid oma pead norutavad, siis ei ole see mitte kõige parem tundemärk nende vaimu elust ja annetest. Aga küll see kõik mõistliku juhatuse all loomulikkudesse radadesse tõrjutakse ja mina loodan selle poolest iseäranis Teie tegevuse peale."

„Ma tahan katsuda oma kohust täita, nii kaugele kui minu jõud ja osavus jätkub," kostis Bob kumardades.

„Ma loodan, et see ülesanne mitte üle Teie jõu ei käi. Minul enesel ei ole nii palju aega, oma poegadega laialisemalt sekeldada, sest et minul kaunis suur töökond ja palju talitusi on, mis mind vahest ka kodust eemale viivad. Vaadake, nemad käisid minul mõlemad siinses Saksa gümnaasiumis, aga ma olen nüüd nõuks võtnud, neid parem kodus õpetada lasta. Niisuguses

avalikus koolis on hulk mitmesuguseid lapsi koos ja seal õpivad nad teine teisest siis mõndagi vallatust."

„Selle mõtte vasta pean mina tõesti hakkama," ütles Bob elavalt, „ja niikaugele, kui minu teadus kasvatamise kunstis ulatab, ainult avalikkude koolide eest seisma. Sest avalikud koolid, kus üheealised lapsed koos on, äratavad nende vaimu ja võidupüüdmist, nii et nad üksteise õhinal virgemini õpivad. Selle poolest vahest aga võiks avaliku kooli õpetus pahem olla, et koolitaja mitte ka mõne väiksema vaimuannetega lapse pärast ei või oma õpetuse sammu takistada. Kui ühele ehk mõnele suure hulga seast see ehk teine õpetus mitte varsti ei ole selgeks saanud, ei tohi koolitaja tema pärast mitte viibida, vaid peab edasi minema. Selle vea aga parandavad enamasti koolilapsed ise sel kombel, et targemad oma nõrgemaid seltsimehi toetavad ja neile oma keskes ära seletavad, mis edasiõppimist muidu takistaks. Aga kodusest õpetusest tuleb jälle see tulu, et koolitaja kõik oma tööjõu ja mõju kitsamatesse piiridesse võib juhtida ja temale rohkem aega jääb, oma õpilaste vaimuandeid ja iseloomu tundma õppida ja õigele teele saata."

„Sellega olen mina üleüldse ühes nõus," vastas Runenstein'i isand, „aga koduse õpetuse juures jääb ka ikka mõni vallatus tegemata ja paha amet õppimata. Üks süsi hõõgub teise õhinal, seda on vaja hea kui paha poolest tähele panna. Sunt pueri, pueri pueris puerilia fractant! *) Nagu näete, ei ole mina ka veel mitte oma ladinakeelt sootumaks ära unustanud," lisas Runenstein'i isand naljatades juure. Aga vaadake, missugune viperus minul oma poistega oli juhtunud. Istus seal minu vanema poja kõrval koolipingis üks kaunis rahutu võsukene, kes, nagu koolitajad ise minule on ütelnud, mitte pudeliski ei tahaks püsida. Minu Kostil — see on minu vanema poja nimi, nooremat aga hüüame Kolliks — oli juba ennegi temaga mitu korda jagelemist ja nääklemist olnud, nii et juba koolmeistrid kõige käredusega olid pidanud jaole heitma ja neid paar korda tundide kaupa pärast kooliõpetust tühja kõhuga klassis seista laskma. Aga mis niisugused sellest hoolivad! Noh, olnud kord jälle ajaloo tunnis — see kooliõpetaja olevat kaunis nõrk, ja sellepärast julgevad poisid ka mitmeid tükka tema juures teha — seal hakanud paha naaber jälle minu Kostit sõrmeotsaga küljeluude vahele sorkima ja kintsudest näpistama. Kosti olla teda küll juba mitu korda hoiatanud ja noominud, et ta teda rahule jätaks, aga teine ei olla sest tähelegi pannud ja nokkinud aga ühte soodu edasi. Noh, siis hakanud viimaks minu omal ka maks üle kopsu minema,

*) Nad on poisid, poisid teevad poiste tükka.

võtnud tindipotist tinti, ja ikka põhjast paksemat, ja määrinud seda viimaks sõnalausumata oma kustutamise paberi peale. Kui siis teine järele ei jätnud teda sorkimast, pannud ta temale korraga kläuhti! tindist täis imbunud paberi lehe nagu plaastri näo peale. Oh sa kullakene seda kisa, mis siis terves klassis tõusnud, kui teine, must nagu moorlane, oma silmi pühkima hakanud ja sellega asja ainult veel hullemaks ajanud. Poisid naernud nõnda, et seinad värisenud ja teistest klassidestki kooliõpetajad kokku jooksnud, selle kära põhjust vaatama. Selle nalja viimane otsus aga oli see, et minu Kosti nutust punaste silmadega enne aegu koju tuli ja minu pärimise peale kooliülema poolt kaasa antud kiitusekirja värisedes ette näitas. Poiss oli parandamiseks minule koju saadetud. Noh, mis ma pidin tegema? Ütlesin temale, mis vaja oli, ja võtsin nõuks oma lapsi parem kodus koolitada lasta, mis põhjusel ma nüüd ka noorema olen koolist välja võtnud."

Juba kaubanõuniku viimaste lausete aegu oli kõrvalises toas rutuliste sammude kõbinat olnud, siis jälle sala kigaldamist ja trampimist, nagu oleksid seal mõned maadelnud ehk teineteist lükanud, mille peale kõik jälle vait jäi. Korraga vilksatas üks noor priske nägu ukse kaitseriide tagant ja kadus niisama suure kiirusega jälle ära.

„Ah, seal ongi juba need jõmpsikad! Ei või nad oma vallatust jätta," ütles kaubanõunik üle õla oma selja taha ukse poole näidates. „Poisid!" hüüdis tema valju häälega, „astuge tuppa ja tulge oma uut kooliõpetajat teretama, nagu viisakas elukomme nõuab."

Selle käsu peale astusid kaks poisslast, kellest teine umbes üheteistkümne, teine aga kolmeteistkümne aastane võis olla, nagu tõrkudes ukse kaitseriide tagant välja, kumardasid Bob'i poole ja jäid siis kaunis kohmetumalt seisma ja võõristades Bob'i otsa vaatama, nagu oleksid neil silmad õue jäänud. Nende näod hõõgasid nähtavalt, sest et nad vist jooksnud, maadelnud või muud ihu palavaks ajavat pillerkaari olid pidanud. Aga see võõristamine ei kestnud kuigi kaua, sest varsti astus noorem poiss ette ja pakkus Bob'ile vahvasti kätt, rõõmsate silmadega tema otsa vaadates. Vanem poeg tegi sedasama, aga vähe häbelikult, tütarlapse viisi punastades.

„Minul on rõõm näha," ütles Bob, „et Teie nii prisked ja ergad poisid olete; nagu ma juba Teie näost ära võin näha, olete Teie omale vist tublisti kehalikku liikumist muretsenud. Kas pole nõnda?"

„Jah, meie turnisime praegu aias!" ütles vanem poeg.

„Ja lõime kurni,“ lisas noorem rõõmsasti juure, „aga viimane võit jäi täna ometigi minu kätte, ehk küll Kosti sellepärast juba pahaseks tahtis jääda. Mina olen kolm korda kõik ühe korraga välja löönud.“

„Jah, Kolli astus ka ikka terve sammu üle piiri, mis ime see siis on?“ vabandas ennast Kosti.

„Siis olete Teie ju õige agarasti võidelnud! Ma loodan aga, et Teie ka õppimise peale niisama tublid mehed olete,“ ütles Bob.

„Ja sedasama loodan ka mina teist, poisid,“ sähvas Runensteini isand. „Õppige usinasti, et teist rõõmu näha saame ja pange tähele, mis Ellerhein'a isand ütleb. Tema sõna peate teie tingimata täitma, nagu tuleks ta minu enese suust. Mina olen teie kooliõpetajale ka juba kõik teie head ja vead ära rääkinud, sellepärast saab ta ka mõne asja pärast terasemalt teie järele vaatama.“

Ellerhein rääkis selle peale poistega veel paar lahket sõna, nõnda et nad täis usaldust temale oma tähtsamaid päevajuhtumusi jutustama hakkasid, kuni kaubanõunik nad jälle minema saatis.

„Minu abikaas on tütrega ja tema koolitajannaga mõneks kuuks Krimmi poolsaarele elama läinud, kus puhas värske mereõhk nende tervist vist saab kosutama,“ algas kaubanõunik, kui nad jälle kahekesi olid jäänud, „sellepärast ei või mina Teid nendega veel mitte nii pea tutvustada. Tuleval nädalal läheme ka meie siit ära minu suvekorterisse, siia samasse linna ligidale Sokolnikisse, seal on puhtam ja vilum õhk, kui siin tolmuses linnas määratu kivihunikute keskel, kust päikese kiired igalt poolt seinadest tagasi põrkavad ja uulitsad palavaks kütavad. Seal on ka nägus männik, kuhu igal ajal võib jalutama minna.“

„Moskva linna suvisest tolmust ja sügisesest porist olen ma juba ennegi kuulda saanud,“ ütles Bob.

„Küll Teie seda ka aegsasti veel oma silmadega näha saate, kui pikemalt siin viibite!“ vastas Runensteini isand, „aga nii hull see asi ka mitte ei ole, kui meie ajalehed vahest laidavad. Aga nemad peavad käredamini kõnelema, sest muidu pole parandamist ega paranemist loota. — Aga enne, kui meie siit suvekorterisse kolime, jääb Teil ikka veel aega ennast linnaga tutvustada, kus ju nii mitmed vanaaegsed mälestused Teie tähelepanekut äratavad ja ligemat silmitsemist nõuavad. Ma loodan, et Teil sellepärast aeg igavaks ei lähe, sest poistele tahame ka natukene puhkuse aega anda; sest ei ole ka kasu, kui õppimisega keha ära kurnatakse ja vigaseks jääb.“

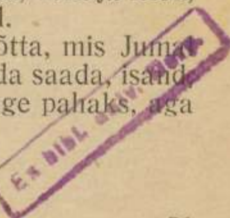
„Koolitaja-isanda asjad on võõrastemajast ära toodud," kuulutas toapoiss ukse läve peale ilmudes, „kas käsite neid tema tuppa talitada?"

„Teil saab vist, Ellerhein'a isand, ka himu olema oma elukorterit vaadata ja pärast ehk ka väsimust puhata, mis Teil ehk ikka veel liikmetes võib olla. Minul on ka veel toimetusi. Kell viis sööme meie lõunat ja siis võime meie tarvilikka asju veel läbi rääkida. Andrei!" hüüdis tema siis toapoisile, „juhata isand tema tuppa ja muretse, et ka tema asjad sinna saavad."

Bob astus oma tuppa, kus ta edaspidi pidi viibima ja laskis uudishimulikult oma silmad ringi käia. Korter oli lihtsate majariistadega ehitud, mitte parem ega pahem kui temal Tartuski oli olnud. Kaunis avar, kirju paberiga löödud tuba, valgustatud kahest kaunis suurest aknast, mida praegu valged mahalastud katted sissetungivate päikese kiirte vasta varjasid. Akende vahel seisis tumepunase riidega ületõmmatud sohva, tema ees pikergune laud ja kolm leentooli, mis niisamasuguse riidega kaetud olid kui sohva. Need riistad näisid isaisadest pärandatud ja ühe tisleri töö olevat. Ühe akna all seisis rohelise kaleviga kaetud kirjutuselaud, tema kõrval teises seinas raamaturiiul, kuna teise akna all jälle nurgas seisva pesulaua ligidal üks väikene peeglilaud oli aset leidnud. Üks sirmi abil varjatud voodi, kummut, riidekapp ja veel mõned lihtsad toolid täiendasid seda majariistade kogu, mis toa alles toaks teevad. Viimaks lubas ka üks kõrge valge pottahi Moskva käreda külma vasta talvel mõnusat abi anda. Teiste tubadega võrreldes oli Bob'i korter küll natuke kehv, aga siiski kaunis elulik, nii et Bob omale paremat ei oleks soovinudki, sest peaaegu niisamasuguses toas oli tema, nagu öeldud, ka Tartus elanud, ja millega inimene kord ära on õppinud, see on temale ka armas.

Ühe silmapilguga oli Bob seda kõik üle vaadanud. Varsti tuli ka dvornik või majahoidja Van'ka tema võõrastemajast äratoodud kraamiga, mille vaeva eest tema Bob'i käest hõbedase kahekümnelise sai. Van'ka tänas vene viisi vööni kumardades ja läks oma teed. Tema järele ilmus toapoiss Andrei, ehk kuidas teda kodakondsetest kutsuti, Andrushka, ja tõi aluslaua peal kehakinnituseks külma kanapraadi, suitsu kalu, juustu, võid ja leiba, mille juure veel pudel Trjohgornõi õlut oli lisatud.

„Palutakse isandat seda kehakinnituseks võtta, mis Jumal on andnud," ütles ta siis aupaklikult. „Lubage teada saada, isand, kuidas ma Teid küll tohin austada? *) Ärge pange pahaks, aga meil venelastel on juba niisugune viis."



---

*) Величать, s. o. risti- ja isanime järgi hüüdma.

„Võid mind Robert Mihailovitshiks hüüda," kostis Bob.

„Nõnda neh, Robert Mihailovitsh! Kas ma võin Teile ehk asjade väljapakkimise juures abiks olla?"

„Kui sa aga selle kinninaelutatud kasti tahaksid lahti murda, küll mina siis muuga isegi toime saan," ütles Bob ja istus lauda uue peremehe soola-leiba maitsma. Andrushka oli kirve toonud ja hakkas temaga kasti kaant lahti kangutama.

„Aga olete õige kaugelt tulnud, Robert Mihailovitsh," ütles Andrushka silmapilguks oma tööd pooleli jättes ja kuklatagust sügades.

„Miks nõnda?" küsis Bob.

„Jah — niisamuti! Mina näen seda neist piletitest, mis raudtee jaamades on selle kasti peale pandud," vastas Andrushka.

„Noh, kui sa kirjatundja oled, siis võid isegi lugeda, kust ma tulnud olen."

„Jah, lugemisega saan hädalt ikka toime, aga kirjutamine on raske kätte saada. Kirjutan — tulevad niisugused keerulised varesejalad sule otsast, et minul enesel silmad kirjuks lähevad ja teine minusugune ühegi hinna eest neid ei seleta; aga juhtub õpetatud mees — loeb, pole vigagi!"

Bob pidi vägisi naeratama.

„Näe," kõneles Andrushka edasi, „Peeterburg, Pskov. Aga siin on üks koguni võõras keeles," hüüdis ta sõrmeotsaga Tartu aurulaeva peal pandud saksakeelse pileti peale näidates, „tähendab, et vist koguni piiri tagast olete tulnud — teise kuninga maalt?"

„Ei ma ole ühtigi võõralt maalt," kostis Bob, kellele Andrushka uudishimu hakkas nalja tegema, „vaid ikka päris Vene tsaari alam; aga tema suures riigis on ka niisuguseid maid, kus teisi keelesid räägitakse."

„Nõnda neh," kiitis Andrushka, „Venemaal on kõiksugu rahvast palju, ja neid kõiki kaitseb ja valitseb meie tsaar-isakene!"

„Kas sa tsaari ka tunned?" küsis Bob.

„Miks ma teda ei peaks tundma?"

„Siis oled sa teda vist siin Moskvas näinud?"

„Ei, kodus juba, kui ma alles külas olin. Tähendab, minul on pilt niisugune, oma riidekasti kaane peal; Dashka ükskord kinkis!"

„Kes see Dashka siis on?"

„Toatüdruk, seesamane, kes siin teenib ja praegu lastega Krimmi saarel on. Oleme ühest külast, aga tema tuli enne mind siia Moskvasse teenima."

„Kas sa siis juba kaua siin majas oled?"

„Noh, kaua — mitte kaua, saab nüüd juba aastat kolm tagasi, kui mina siia tulin. Siin oli just üks koht tühi — teate, kes saapaid ja riideid puhastab, vahel lapsi kõndima saadab ja muud sellesarnast veel talitab. Noh, Dashka oli siis sakstele hakanud rääkima, et: „Vaadake minul on maal niisugune tuttav poiss — kasuvend — kõlbab just niisuguse ameti peale — tubli, ustav inimene ja ei joo ka mitte liiasti." Saksad olid siis ütelnud: „Kui sa teda tunned ja tema eest vastutada võid, las' ta tuleb siis meiega kaupa tegema." Noh, mina tulin siis ka ja sain vasta võetud, teenistus oli minu meele pärast, Dashka oli ka siin, olen — aituma Jumalale — kaunis hästi läbi saanud. Eduard Petrovitsh" — nõnda sai kaubanõunik vene viisi kutsutud — „on küll väga vali ja äkiline. Kui sa midagi süüdi oled teinud ja ta kurjasti sinu otsa vaatab, läheb kõik ihu jahedaks, ja kui ta siis veel ühe sõna ütleb, siis just nagu kõu kärgatab ja tahaks maa sisse sulada — aga läheb mööda, pole vigagi!" hüüdis Andrushka, kes, nagu tema jutust juba aru saada oli, kaunis kohtlase südamega inimene näis olevat.

„Aga meie emand, Anna Juljanovna, seesama, kes nüüd Krimmi saarel on, ei taple iialgi teenritega, vahest ta ei lausu musta sõnagi, aga pärast tuleb nuhtlus, et hoidku! Nagu hiljuti veel köögitüdruku Praskovjaga lugu oli — kohe kohast lahti ilma armuta — jah, ta on juba säherdune!" lisas Andrushka käsi laotades viimaks veel juure.

Sõna säherdune tarvitatakse vene keeles mitmesuguse rõhuga ja mitmekesiste mõtete avalduseks ja võib, nagu redeli pulgastikku mööda tõustes ehk alanedes, kas laitust ehk kiitust, sõimu või meelitust tähendada. Sellepärast ei võinud Bob mitte selgesti aru saada, mis Andrushka selle viimase sõnaga õieti oli tähendada tahtnud.

„Ja siis Minna Karlovna, tähendab, koolitajanna, see ikka kihutab Anna Juljanovat. „Vaadake," ütleb tema, „Dashka on jälle ühe klaasi katki teinud" ehk „Andrushka on lastega jälle kauemini bulva'ri peale jäänud, kui lubatud oli" ehk „Dunja on jälle pliidi peale lasknud rasva kukkuda, — aga ta ise nuuskab salaja tubakat."

Bob'il oli raske oma naeru tagasi hoida, aga ta ei lausunud musta ega valget, vaid ladus aga agarasti oma raamatuid riiuli peale. Andrushka aga, kes Bob'i vaitolemise läbi ennast sugugi eksitada ei lasknud, jutustas korraga koguni mahedal häälel edasi, nagu ta seda muidu ainult siis tegi, kui tema Dashkat nimetas:

„Aga Mea Eduardovna, vaat', kus on meie silmaterake, meie kuldne tuvikene! Kõikide vasta on tema lahke, teretab, kü-

sib, kui sa haige oled, kuidas käsi käib, püüab ka vabandada kui äpardus on juhtunud — ühele annab õunakese, teisele peotäie pähklaid, teistele jälle pistab ta paar kopikat pihku. „Säh sulle,“ ütleb tema, „theeraha ehk tubaka raha“ ehk „võta omale juukse linti osta“ seda mööda, mis igale just tarvis läheb. Dashkale on tema uueks aastaks hõbedased, punase kiviga ehitud kõrvarõngad kinkinud. Kõik pere armastab teda selle headuse pärast ja rõõmustab teda nähes — just nagu tõuseks päike! Andku Jumal temale tervist!“

Bob mõtles iseeneses: „See mees laulab sest noorest neiust nii vaimustatud kiitust, et ma viimaks uskuma peaksin, mis Prits minule Peeterburis temast naljatades ütles. Aga minu meelt mööda niisugused naisterahvad just ei ole; nendesugused minu südant ilmaski ei soenda. Mina olen selle poolest koguni saksa luuletaja Lessingiga ühes nõus, kes ka ütleb: „Ich lieb' ein Mädchen, keinen Engel! *)

„Kas Teil veel midagi vaja on, Robert Mihailovitsh?“ küsis Andrushka.

„Praegu ma ei tea midagi,“ kostis Bob, „mis minul siin veel teha jääb, sellega saan ma ka üksi valmis.“

Toapoiss läks ära, Bob aga seadis kirjutusnõusid oma kirjutuslaua peale ja pani sinna ja tänna veel kõiksugust pudukraami, mis iseenesest küll kaunis tähtsuseta, aga toa eluliseks tegemiseks siiski väga tarvilised on. Kui viimaks veel õndsa Dr. Fählmann'i pilt sohva üle auplatsi peale oli riputatud, jõi Bob ühe klaaskannukese täie õlut ühe seemuga ära ja vaatas siis hinge tagasi tõmmates rahulise pilguga enese ümber. Siis pani tema väikese piibukese põlema, võttis voodi päitsest peapadja ja sirutas ennast sohva peale pikali, niisuguse meeleheaga, mis inimene ainult siis tunneb, kui ta teab, et temal tükk tööd tehtud on ja puhata võib. Selle juures aga tulid temale mitmekarvalised mõtted.

Esimese tutvustuse järele ei võinud tema leivaisa mitte halb inimene olla, kui tema ka saksameeleline oli, mis sugugi imeks ei olnud panna. Et tema aga mitte niisugune sõge põikpea ei olnud, nagu see isand, kellega tema raudtee peal vaielnud oli, seda oli varsti näha. Bob ei teadnud, selle peale tagasi mõteldes, kas ta pidi naerma või vihastama, aga naermine näis temal ikka kohasem olevat. Seda meest oli vist mõni naljahammas une peal nõnda ümber pöörnud, et pea jalutsisse sai, ja kui ta siis pärast magamast üles tõusis, ei olnud ta isegi enam märganud, kas tema tüsem ots üles- või allapidi oli pöördud. Runenstein'i isand aga

*) Ma armastan tüdrukut, aga mitte inglit.

oli natukene teist tõugu. Pikemalt Venemaal viibides oli tema aegamööda ka teise rahva iseloomust lugu pidama hakanud ja aru saanud, et ka mujal veel, kui Jumala maakeses, inimesed haritud võivad olla. Siis astusid jälle teised kujud Bob'i vaimusilmade ette, mis edasi ja tagasi kiikusid ja kaalusid ja ta mõtted läksid ikka segasemaks. Temal oli jälle niisugune tundmus, nagu sõidaks tema raudtee vankris, ja kui ta oma jalga välja sirutades sohva leeni külge puutus, hüüdis tema „pardon" ja tõmbas ruttu jälle tagasi, just nagu oleks ta ehk kogemata mõnesse kaasreisijasse puutunud. Ilma, et ta seda isegi oleks märganud, oli tema unejumaluse kaissu langenud, kes temale kõiksugu kirjusid piltisid silmade ette kujutas. Korraga nägi tema ennast juba oma uues koolis olevat ja lastele agarasti greeka keelt õpetavat. Suure vaimustusega luges ta neile Homeruse luuletustest: Essetain eemar hootan pot' —*) kui korraga uks lahti läks ja kaubanõunik nii tulise vihaga tuppa tormas, et ta lühikesed juuksed peas nagu harjaksed olid püsti tõusnud.

„Mis hullustus see on?" kärgatas tema. „Kas ma selle eest Teile 900 rubla aastas palka maksan ja prii ülespidamise annan, et Teie minu poegadele hakkate oma eesti keelt õpetama?"

„Aga, kullakuku isandakene, see on ju sula greeka keel, vana vaga Homeruse enese luuletus —"

„Vale kõik! Teie tahate siin aga niisamasugust vigurit teha, nagu see kõlvatu mees, kes siin ükskord prantsuse keele asemel eesti keelt oli õpetanud!"

Kaubanõunik oli selle juures juba nii vihaseks läinud, et tema juuksed mitte enam harjaste näolised ei olnud, vaid ennast okasteks olid muutnud. Ka tema keha kattis ennast imeliku kiirusega niisuguste okastega, nii et ainult veel nägu vähekesi inimlik oli, aga ka nina hakkas ennast kärsumoeliseks muutma, kuni üks päratu siil kahe jala peal Bob'i ees püsti seisis, turtsus ja puhkus, ikka pot-pot-pot, nagu oleks kalevlaste pudrupada keenud. Küünte ja hammastega ähvardas see võigas elukas Bob'i kallale tungida.

„Mis pagana värdjas sina siis oled?" hüüdis Bob, koolilaua pealt ühte neljakandilist lineali kätte kahmates. „Et sa silmapilk siit kadunud oled, muidu pistan ma su selle linealiga kohe läbi ja läbi!"

Kosti ja Kolli olid hirmuga koolilaua all varju otsinud, kuna Bob, kui vägilane, kindlal jalal oma vastalise kallaletungimist ootas. Kole loom ajas praegu oma suured lõuad laiali, mis täis teravaid hambaid olid, siis aga —

*) Ükskord saab tulema päev, kus —

„Kõpp, kõpp, kõpp!" koputas keegi Bob'i toaukse pihta ja Andrushka astus sisse. Bob virgus une paeltest ja vaatas võõriti tulija otsa.

„Laud on juba kaetud," kuulutas toapoiss, „palutakse pea sööma tulla, aga veerand tundi kulub enne ikka veel ära."

„Hea küll, Andrushka," vastas Bob ja toapoiss läks jälle oma teed.

Bob oli veel nagu juhm sellest veidrast unenäost. Tema hõõrus oma silmi ja tõmmas siis uuri taskust.

„Mis imet! Kell saab juba varsti viis. Ma olen siis tõesti maganud ja pealegi nii võigast und näinud."

Korraga tundis tema midagi võõralikku oma külje all. Tema kobas käega ja leidis sealt oma riide harja, mis ta vist sohva peale oli unustanud ja pärast harjustega üles pidi tema külje alla oli juhtunud.

„Või sina oledki see kuri okasloom, kes minu und on narrinud!" hüüdis Bob suure häälega naerdes ja kargas püsti. „Ennäh, mis veidraid riistapuid unejumal vahest oma ameti toimetusel tarvitab! Kas paremat unenäo seletust veel võib olla?"

Ruttu pühkis tema siis sellesama harjaga paar udusulge oma riietest, mis padjast nende külge olid hakanud, ja läks söögisaali, kuhu kaubanõunik oma poegadega just selsamal silmapilgul ilmus.

„Kas olete ka natukene puhanud?" küsis kaubanõunik.

„Ehk küll mina suuremat väsimust ei tundnud, olen mina siiski õige tublisti maganud, nii et üks silm teist ei näinud!" kostis Bob naljatades.

„Kas Teie und ka nägite?" küsis Runensteini isand naerdes. „Esimene unenägu, mis võõras kohas nähtakse, pidavat ju ikka täide minema!"

„Minu unenägu on vist silmade vahekohta juhtunud!" vastas Bob, aga oma tõesti nähtud unenäost, mis temale küsijat nii võikal näol oli silmade ette kujutanud, ei lausunud tema targu mitte sõnakestki, sest et mõnele inimesele paha kuulda on, kui teine temast uneski midagi halba on näinud.

Söögilaual hakkas Runensteini isand Bobi käest mitmesuguseid teatusi Tartu linna elu ja olu üle pärima, mille juures aga sagedasti juhtus, et Bob temale vastust anda ei võinud, sest mitmed inimesed, kelle järele kaubanõunik küsis, ei olnud enam elavate hulgas, teised jälle ei olnud temale nimepidigi tuttavad. Tähelepanemisega kuulas aga vana isand Bobi seletusi praegusest studentide elust ja seadlustest, millega tema omaaegseid mälestusi võrdles, enamasti neid uute seadluste vasta kiites, vahest aga ka sunnitud kombel ette võetud uuendustele õigust andes. Vii-

maks pööras jutt kohalikkude päevaküsimuste peale, mis ka veel pealtkaudu sealt ja tealt puudutatud said, kuni Runensteini isand üles tõusis ja sellega lõuna lõpetatud oli.

„Kas Teie asjade väljapakkimisega juba toime olete saanud?“ küsis ta siis Bobilt.

„Jah, sellega olen kaunis ruttu korda saanud. Mõne asja võin ka veel homseks jätta. Täna on aga minul nõu veel natukene jalutama minna.“

„Isa, kas sa meid ka veel lubad Andrushkaga natukene ligema bulvari peale minna?“ küsis Kolli ja kordas Kosti, kui isa lubaandmisega natukene viivitas.

„Minugi pärast, aga ärge tehke vallatust! Võib olla, et Ellerheina isandal lusti on teid enesega kaasa võtta?“ lisas ta siis ennast Bobi poole pöördes juure.

„Hea meelega, ehk küll ma praegu oma võõrsuse pärast ei tea, kas mina neid sinna juhatan või nemad mind,“ kostis Bob. „Aga loodame Andrushka peale.“

Poisid tormasid oma kübaraid otsima ja Andrushkat hüüdma, kuna ka Bob ennast väljaminekule seadis, kaubanõunik aga oma kirjutuskambrisse läks.

5. Õrnema soo kojutulek.

Mitu nädalat oli juba mööda läinud ja Runenstein'i pool perekonda Sokolnikisse elama asunud. Enne seda oli aga Bob tublisti oma vabat aega tarvitanud, et ennast Moskva linnaga tutvustada, mille iseloomust ja kenadusest tema niipalju kuulnud, et ta süda mitte enne rahu ei leidnud, kui ta seda mitte ise, kõige vähemalt tähtsamate asjade poolest, näinud ei olnud. Küll on maailmas mõndagi nägusat linna, mille hulgas aga Konstantinoopolit ja Tiiberi jõe kaldale seitsme mäe peale asutatud vana igavest Rooma kõik reisijad ilusamateks tunnustavad, aga ka venelasel on õigus oma „emakese" Moskva peale uhke olla, ja mitte põhjuseta pole tema sõna: „Kes Moskvat ei ole näinud, see ei tea, mis ilus on!" Ja kes kord ülevalt Varblaste mägedelt on Moskva punaste ja roheliste katuste peale vaadanud, päikese paistel säravate kullatud tornide iludust on silmitsenud, see peab seda igapidi tõendama. Mitugi korda on see linn suurte tulekahjude läbi rikutud, nagu iseäranis 1812. aastal, kus venelased ise tema vägevale isamaa armastusele ohvriks andsid, aga ikka on tema tuhahunikust uuele elule tõusnud, ja mis koguni imeks on panna, selle juures oma iseloomu muutmata alal hoidnud. Siiski aga ei taha muistsel ajal tema nime juure lisatud omadussõna „valgekiviline" uuemal ajal sugugi tema kohta sündida, nõnda et tema sellena ainult luuletustes edasi elab. Aga iga ühe linna silmitsemiesl ei ole mitte üksnes tähtjas, kuidas suurema ehk vähema kunstiga ja osavusega iseenesest näotumad kivid on uhketeks hooneteks ja toredateks tornideks kokku laotud, vaid ka tema sees elav rahvas oma avaliku elu poolest, nii kaugele, kui vaatleja silma puutub. Kes selles aga elavat pilti saada tahab, see mingu vanasse Kitaigorodiks nimetatud linnajaosse ja vaadaku, kuidas seal kitsastes uulitsates rahva elu kihab! Niihästi maalija kui kirjanik võivad seal lõpmata tänuväärt materjali leida kõige kirjumate piltide kokkuseadmiseks.

Bob oli enesele kohe tubli linnaplaani muretsenud, selle ainumaks juhiks tasku pistnud, ja siis hea õnne peale rändama läinud. Tundide kaupa istus tema ka üleval hobuseraudtee vankri katusel ja laskis ennast risti ja rästi läbi linna sõidutada,

mis sugugi mitte liig suurt kulu temale ei teinud, sest et kolmegi kopika eest juba hea tükk maad võib sõita. Igale võõrale aga oleks see viis soovitav, ehk küll mõned seda uhkuse pärast miski hinna eest ei teeks. Saksamaal, näiteks, ohvitseridele keelatud on hoburaudteed tarvitada, sest et see sõiduviis nende seisust nagu alandavat! Naljakas, aga tõsi. Bob aga mõtles teisiti. Jala käik väsitab aega mööda inimese nõnda ära, et ta puhkamise peale mõtlema hakkab ja vaatlemise himu kaob. Keset uulitsal ei ole sõitude pärast võimalik kõndida, sellepärast peab majade äärest jalgteed mööda mindama, millest siis tuleb, et ainult ühte poolt uulitsat võib täiesti silmitseda, nimelt seda poolt, mis üle tee on. Voorimehest ennast sõidutada lasta tuleb aga kallist raha maksma: miks ei peaks kokkuhoidlik mees mitte hoburaudteed tarvitama ja noor inimene ka üleval tema katusel enesele aset otsima, kus sõit odavam, õhk puhtam ja vaatering igale poole vabam on?

Niisugustel sõitudel ja käikudel puutus Bob'ile mõnigi asi silma, mis temale koguni uus ja võõras oli. Vahest aga oli temale mõni asi ja koht juba nii tuttav, nagu oleks ta teda juba ammugi näinud, nii et ta teda varsti õige nime järele oleks nimetada võinud, mis temale enesele õige kentsakas oli. Temal oli, näiteks, vana Kremli lossis niisugune tundmus, kui ta esimest korda teda vaatama läks, nagu oleks ta juba enne kaua aja eest seal käinud ja üksnes sellepärast temale mõni asi võõraks jäänud. Aga seda ei ole sugugi imeks panna ja asi iseenesest lihtjas seletada. Tunneb ometi õpetatud mees Euroopa suurte linnade elu ja olu mitmesugustest kirjeldustest ja kujutustest, mis tema teiste läbi on suusõnal saanud, nii et temale pealinnade tähtsamad ehitused, nagu kirikud ja teaatrid, avalikud platsid oma mälestussammastega ja mõned uulitsadki tuttavad on, ilma et tema elades oma jalga sinna oleks pistnud, aga siiski neisse puutuvate ajaloolikkude teaduste poolest veel mõnelegi, kes nõnda ütelda sündimisest saadik pealinna uulitsakivisid on tallanud, juhiks ja tõlgiks võib olla.

Need rändamised olid lõpetatud, kui Bob teistega ühes suvekorterisse elama asus. Ka seal ei alganud küll tema kooliaeg veel mitte, sest et ju igal pool suvisel palavusel vahet peetakse, aga tema oli siiski maja külge kütkestatud, sest et tema oma õpilaste üle valitsust pidi pidama, kes täitsa tema hoole alla olid jäetud, kaubanõunik ise aga sagedasti Moskvas oli, kuhu tema asjandus teda ühte puhku nõudis. Sagedasti ei olnud vana isandat aja puuduse pärast lõunekski mitte Sokolnikis, ehk küll tema muidu mitte ka toredamateski trahterites süüa ei tahtnud, millest Moskvas mitte puudust ei ole. Bob käis lastega tihti ja-

lutamas, mille juures ta neile nagu mängimise viisi mõndagi tarvilist teadust õpetas, ja kui neil siis jalutamisest ehk turnimisest, mis ka tublisti haritud sai, himu täis oli, juhatas tema neile mõnda tululikku käsitööd, mis poistele meele pärast oli, nagu jõhvsaega õhukestest laudadest pildiraamisid, tikutoosisid, kastikesi ja selle sarnast pudukraami nägusate kirjade järele välja lõikama jne. Vaheajal aga võttis tema ise mõne teadusliku raamatu kätte ja uuris seda, et pea aga suitses.

Kui päris õpetuse aeg oli alganud, nägi Bob, et tema koolilaste teadus mõnest jaost küll puuduline oli ja hooletusesse jäänud, aga ühtlasi sai tema veel kindlamat tõendust, et neil kaunid vaimuanded olid ja nad väga hästi õppida võisid, kui aga tahtsid. Ja tõesti läks õppimine kui ka õpetus päev-päevalt ikka paremini, nõnda et Bob nende edenemisega rahul võis olla. Poisid olid juba õppinud koolitunni ajal vagusi paigal istuma ja ei seganud enam koolitaja kõnet oma asjata küsimistega, vaid kuulasid tähelpanemisega. Bob tundis neid tükkisid juba väga hästi, millega koolipoisid mõni kord, kui neil oma tükk mitte kindlasti pähe ei ole õpitud, koolitaja tähelpanemist selle nende puuduse pealt kõrvale ja mõne teise asja peale pöörda püüavad, mille üle nemad, nagu ei tea, mis teaduse himust kihutatud, otsust tahavad saada. Täidab siis koolitaja nende tahtmist, siis on ta lõksu läinud, sest tükk aega on tühjalt viidetud ja tund jälle lõpu poole jõudnud. Koolitaja kohus on niisugusel lool ikka küsija suud sulguda, sest kui säherdune mitte just õpetuse all olevate teadustesse puutuv küsimus ka mitte viguri pärast ette ei ole pandud, siis tunnustab ta kõige vähemalt, et õppija oma mõtteid mitte kokku hoida ja ainult selle asja peale pöörda ei oska, mis parajasti käsil on.

Nõnda olid rahulikul elul päev päeva ja nädal nädala peale mööda läinud ja mihkli-kuu hakatus juba kätte jõudnud. Päevad olid juba märksa lühemaks ja ööd külmemaks läinud, ehk küll loodus ikka veel suvemundris oli. Runensteini emand oli Krimmist kirja saatnud, et ta ka juba kojureisi peale tahab mõtlema hakata. Ka Bob kolis oma koolilastega jälle linna elama, kus vaheajal kaubanõuniku majas mõned tubade parandamised olid toimetatud, mis sellest märku andsid, et peremees oma kaasale sellega rõõmu tahtis valmistada, kui ta koju tulles maja kõige korrapäralisemas ja viisakamas olekus saab leidma. Mõned toad olid uute paberitega ära löödud, mõned põrandad uuesti värvitud, siin ja seal olid uksed uued kaitseriided saanud ja istmed — uued pealisriided. Runensteini isand aga laskis mööda minnes meeleheaga oma silmi nende uuenduste peal viibida ja ootas emanda tulekut nähtava kärsitusega.

Ka Bob oli uudishimuline oma õrnematsugu kodakondsetega tuttavaks saada, kelle üle ta omale veel mitte täielikku pilti teha ei võinud, ehk küll tema vaheajal nende üle mõnda teatust oli saanud. Alles siis, kui need ka juba kodus olid, võis ta aimata, missugune põli teda selles majas ootamas ja missugune majas valitsev toon oli. Sest, nagu eesti rahvas ütleb, on ju maja ilma naiseta, nagu kirik ilma köstrita; naisterahvas alles teeb maja elulikuks ja paneb kõik rattad käima. Sellepärast on arusaadav, et ka Bob'ile mitte ükskõik ei olnud, kuidas tema nende ja nemad tema meele pärast saaksid olema. Mitmest perenaise seadlusest, mis ka tema äraolemisel muutmata olid jäänud, sest et kaubanõunik neid mitte puutuda ei arvanud tohtivat, võis Bob juba mõndagi ära mõista, sest mõnest iseenesest tühjast asjast võib mõtleja inimene aru saada, missuguse loomuga tema omanik on ja nõnda osalt tema head ehk vead ära tunda, ilma et ta temaga palelikult oleks kokku puutunud.

Kaubanõuniku prouat oodati kahe päeva pärast koju, sest nõnda oli tema ise kirjutanud. Mea, poisikeste igatsusega oodatud õde, oli lubanud neile mererannas korjatud konna-karbikesi ja kirjusid kivikesi kaasa tuua, mille üle nad väga rõõmustasid. Vana Runensteini isand oli söögilaual jutukam, kui muidu ja avaldas sagedasti oma rahulolemist selle üle, et tema ebalesk põli pea lõppema pidi.

Õhtune roog oli juba võetud ja Bob varemalt kui muidu oma tuppa läinud, sest et tema ajas harilikult veel kas Runensteini isandaga natuke juttu, ehk viitis oma koolilastega aega. Tema istus oma kirjutuslaua ees ja lõpetas parajasti üht kirja, mis ta koju oma vanematele tahtis saata. Seal kuulis ta korraga korridoris rutuliste edasi ja tagasi tõttavate sammude kõbinat, mis tema tähelepanu äratasid. Siin ja seal tõmmati mõni uks kõvemini kinni, kui muidu selle maja viis oli, ja viimaks kuulis tema ka naisterahva häälte kõla.

Kas ehk oodetud kodukondsed juba koju peaksid jõudnud olema? mõtles Bob. Aga kaubanõuniku proua oli ju alles kahe päeva pärast tulla lubanud. Noh, kes naisterahva tujusid võib teada, ehk tahtis ta oma mehele varasema tulekuga kogemata rõõmu teha? Muidugi! Noh, eks m'e seda veel aegsasti küll saa kuulda, ütles Bob iseeneses ja laskis rahulikult põlevat lakki oma kirja peale tilkuda, mis ta siis pulga otsaga natukene laiemale laotas, enne kui ta oma pitseri peale vajutas.

Seal tulid kiired sammud tema ukse juure, mille tuttav kõbin temale poisikeste tulekut kuulutas. Lähemal silmapilgul lükati uks järsku lahti ja rõõmust säravate silmadega astusid

Kosti ja Kolli tema tuppa, juba läve pealt hüüdes: „Ellerheina isand! Ellerheina isand!"

„Tasa, tasa, sõbrakesed! Mis õhin teil siis jälle on, et teie jooksete, nagu oleks tuli lahti!"

„Kas teate ka uudist?" küsis Kolli.

„Mamma ja Mea on juba tulnud!" hüüdis Kosti, kes oma saladust pikemalt hoida ei jõudnud.

„Seda võisin mina juba teie nina otsast lugeda, kui teie niisuguse tuhinaga sisse tikkusite. Noh, nüüd on teie rõõm vist suur?"

„Noh, muidugi!" tõendas Kosti. „Mea on meile ka suure kasti täie asju kingituseks kaasa toonud, aga tema ei lubanud neid täna veel mitte välja võtta!" lisas tema siis vähe alandatud toonil juure.

„Ja Vintrauti neitsi, kes alati nii nukker on," hüüdis Kolli, „on näost veel mitu kraadi kollasemaks läinud, ehk küll tema ennast kolm kuud järjest mereveega on pesenud."

„Ja tema lõuaots on veel teravamaks läinud ja silmad suuremaks," lisas Kosti omalt poolt juure.

„Poisid!" hüüdis Bob oma näo tõsiseks seades. „Teie ei tohi mitte vanematest inimestest niisuguste aupakkumata sõnadega rääkida. Kui seda veel juhtub ette tulema, siis saate jälle kirjaliku trahvitöö, mis teie oma vabal ajal peate valmis tegema. Pidage seda meeles!"

„Oh, Ellerheina isand, Teie olete ka ikka nõnda vali, kui meie koolitajanna neitsist kõneleme. Vist mõtlete Teie, et meie luiskame," vabandas Kolli halenaljakat nägu tehes, kuna tema silmist aga lausa koerus välja paistis, „aga küll Teie nüüd isegi näha saate, missugune tema on."

„Tule, Kolli," kutsus Kosti oma nooremat venda, „lähme nüüd jälle Mea juure! Head ööd, Ellerheina isand!"

„Head ööd, poisid!" ütles Bob. „Ärge aga liig kaua ülevel olge, muidu ei saa homme hommiku enam oma ülesannetega valmis! Ja nüüd ärge jookske uksest välja, vaid minge."

„Missugune see Mea küll peaks olema?" mõtles Bob. „Poisid räägivad temast ühte puhku, aga oma ema on nemad vaevalt nimetanud. See on veider küll. Noh, eks me homme näe!"

Siis võttis tema ühe koduse raamatu käsile, mida tema rahuliselt nii kaua uuris, kuni puhkama minemise tund oli tulnud.

Teisel hommikul ei olnud keegi muu kohvi lauale ilmunud, kui üksnes Bob oma kahe õpilasega. Nagu tema kuulis, puhkasid teised alles ja ka suuruse võtmise aegu ei olnud kedagi muud lauas.

Andrushka toimetas oma tööd rõõmust säravate silmadega ja sumistas laulu, kui kedagi ligilähedal ei olnud, kelle keeldu vast karta oleks olnud. „Tähendab" — Dashka oli ju koju tulnud. Aga tema rõõmukarikasse oli üks mõru tilgakene segatud, sest ühtlasi oli ka Saksa toapoiss Johann tulnud, kes ennast ikka prantsuse kõlksu järele „Shang'iks" nimetada lasta armastas ja oma nina ikka kõrgel kanda püüdis, mille eest tema aga teiste teenijate juures ei kiitust ega sõprust leidnud. Runensteini emanda juures aga oli Shang esimese numbri mees, sest et tema Berlini kõlksuga keelt rääkis ja hästi „peenikene" oli ja kaval. Muidugi sai Andrushka, kes tõesti natukene kohmakas oma viisi poolest oli, aga truu ja kohtlane, teise pulga peale seatud ja oli mõne asja poolest nagu Shang'i käsualune.

Ka lõunalauda ei olnud Runensteini emand ilmunud, ega ka ühtegi õrnemat sugu saadikut oma asemele saatnud. Kaubanõunik ütles, et tema abikaasa närvid pikast reisist nõnda ärritatud olevat, et tal vaja olevat veel oma tuppa jääda, kus ka tema tütar Mea ja kooliõpetajanna temale seltsiks olevat. Õhtuks aga võivat lootust olla, et kõik laudkond täielik saavat olema.

Õhtu eel istus Bob oma kasvandikkudega koolitoas ja laskis neid seal oma kirjatöösid teiseks päevaks valmistada, mille juures ta neile mõne sõnaga juhiks oli. Poisid olid jälle kärsitumad kui muidu, sest et neil mitmesugused tõsised mõtted peas kihelesid, aga Bob ei annud neile armu, vaid sundis neid täpipealt oma kohust täitma. Vaheajal kuuldi lahtiste uste läbi saalist naisterahva kõne hääli kõlavat, mille vahele ennast kaubanõuniku mehine pass segas.

„Kuula," ütles Kolli oma vennale, „teised näivad kõik saalis olevat. Kas sina juba oma tööga valmis oled?"

„Praegu olen mina viimase lause taha punkti pannud!" hüüdis Kosti nagu võidurõõmuga.

„Ja mina olen ka valmis!" hõiskas Kolli. „Kas lubate meid nüüd minna, Ellerheina isand?"

„Minugi pärast," vastas Bob.

Poisid pistsid plagama, nagu taltsutamatud varsad, kui nad tallist lahti on peasenud.

Bob läks pikkamisi nende järele saali, mis temale paremini näis valgustatud olevat kui muidu. Ligemale astudes silmas tema kaks vanaldast naisterahvast, kes ühe sohva peal teine teises nurgas istusid. Ühel oli tõmmu siidikleit seljas ja tema ligidal seisid Kolli ja Kosti elavalt rääkides, kuna teine halli, pruuni kirjadega villast kleiti nähti kandvat. Bob ei kahelnud

mitte silmapilkugi, et esimene kaubanõuniku emand ja teine tema seltsiline Vintrauti neitsi oli.

„Ah, mamma," hüüdis Kolli, „vaata, sealt tulebki juba Ellerheina isand!"

Bob astus ligemale ja kumardas aupaklikult kummatki naisterahvast.

Mõlemad naisterahvad võtsid tema tervituse peanikutamisega vasta ja kaubanõuniku emand pakkus temale oma peenikeste sõrmede otsad.

„Olge nii head, Ellerheina isand, ja istuge siia meie seltsi. Minu abikaas on praegu natukene ära läinud, aga tema tuleb varsti jälle tagasi," ütles Runensteini emand ühe ligidal oleva tooli peale näidates. „Kuidas Teie siitsaadik ka minu lastega olete läbi saanud?" lisas tema siis küsides juure.

„Siitsaadik võin mina üleüldse kaunis rahul olla, ehk küll seda ja teist parandust veel vaja oleks," vastas Bob naeratades oma kasvandikkude peale vaadates, kellele niisugune põhjalik uurimine nende ülespidamise kohta sugugi meelepärast ei näinud olevat, sest et nad kaunis häbelikult teineteise otsa vaatasid.

„Jah, niisugused poisslapsed teevad oma kasvatajatele ikka palju vaeva," õhkas Runensteini emand, „palju enam, kui tütarlapsed, aga lubage — mis ma praegu ära oleksin unustanud — Teid siin Vintrauti neitsiga tutvustada! Palun mind vabandada, et ma seda mitte varsti ei teinud, aga meie pidime ju enne ise tuttavaks saama. Siin Vintrauti neitsi, kes ju kaua aega meie kaasleivaline on olnud ja siin studiosus Ellerheina isand," ütles Runensteini emand käega enne koolitajanna ja siis Bobi peale näidates. Bob kumardas selle peale aupaklikult, kuna koolitajanna, kes siitsaadik nagu mõni India rahva ebajumal liikumata sohvanurgas oli istunud, nüüd vaevaks võttis uhkesti peaga nikutada ja paar segast sõna pomiseda, mis nagu: „Väga armas" pidid kõlama.

„Kas ma tohin ehk küsida," pööras Bob ennast siis jälle kaubanõunikunna poole, „kuidas auliku emanda tervisega lugu on? Nagu mina kuulnud olen, olevat Teie natukene haiglane?"

„Jah, see viimane teekond on minu närvisid väga ärritanud," ütles Runensteini emand, kristallklaasist pudelikest, milles lehkav nuusutamiserohi oli, oma nina alla pistes, „ja nüüd on minule ka üksikpooline peavalu hakanud tekkima," lisas tema juure ja kallas paar tilka lehkavast vedelikust oma peenikese, pitsidega ümberaetud taskurätiku nurga peale, millega ta oma meelekohtasid kergelt niisutas.

„Siis ei ole Teie Krimmi saarel mitte loodetud kosutust leidnud?" küsis Bob.

„Mina oleksin tõesti paremini teinud, kui nõnda, nagu mul esiti nõu oli, mõnda Saksamaa supeluskohta oleksin läinud. Aga meie kodutohter kiitis mulle Krimmi saare lõbusust nii elavalt, et mina, paraku, järele andsin."

„Teie tohtril võib koguni õigus olla, aulik emand, sest väga kahtlane on, kas Teie võõralt maalt tagasi tulles mitte haigem ei oleks olnud kui praegu. Krimmi saare kliima ja õhk on igale haigele kosutav, kahju aga, et see suurtsugu rahva seas veel mitte moes ei ole, sinna tervist otsima minna," ütles Bob.

Runensteini emand tahtis selle peale nagu midagi vastata, aga pööris korraga silmad ukse poole, kust praegu noor neiu sisse astus, kelle ilmumisel tuba kohe nagu valgemaks lõi, just kui oleks veel paar küünalt enam põlema pandud. Sihvakas ja sirge, ilus ja priske, juhtis tema kärmel, kergel käigul oma sammusid koosolijate poole. Võõrast meesterahvast silmates peatas ta vähe, nagu teda tunnustades, astus siis aga julgesti ligemale ja andis Bob'ile, kes aupaklikult püsti oli tõusnud, südisti oma väikese, pehme ja sooja käe, mille puutumisel Bob'il äkitselt nagu elektrivägi kõigest ihust üle käis.

„Kosti ja Kolli on minule juba palju head Teist rääkinud, Ellerheina isand," ütles noor neiu, enne kui veel tema ema ehk Vintrauti neitsi mahti oleksid saanud teda Bob'iga seaduseks tõstetud viisil tutvustada.

„Tänan väga selle teenimata kiituse eest, aga ehk olete oma vendi liiasti usaldanud," ütles Bob tõrjudes.

Sohvanurgast, kus Vintrauti neitsi istus, oli iseäralikku köhatust kuulda, mis tütarlapsele korraga vere palgele ajas, nii et ta häbelikult sammu kaks taganes, nagu oleks ta mõne süü või laiduväärilise teo teinud. Selle juures aga oli ta ise nii ime ilus, et Bob temast mitte silmi ei saanud pöörata. See juhtumine näis koosolijatele piinlikuks minema hakkavat, kui Shang korraga ukse peale ilmus ja sellega segasele olekule otsa tegi.

„Teelaud on kaetud!" kuulutas tema vähe nosiseva häälega.

„Olge siis nii head," hüüdis Runensteini emand elavalt, „ja lähme õhturooga võtma," ja oma pikasabalise kleidiga sohises tema teiste eel söögisaali, kus neid kaetud teelaud ootas.

Ka lauaseadlustest oli varsti ära tunda, et teine vaim majas valitses. Enne olid söögiriistad kaunis lihtsad olnud, nüüd aga olid luku tagant mitmesugused hõbedased nõud välja võetud, mis toredasti rohkesti valgustatud laua peal särasid. Shang pakkus rooga ümber, mis Andrushka temale köögist kätte kandis.

Kui kõik oma asemetele olid istunud, kinnitas kaubanõunik oma salvrätiku lõua otsa alla särgi kaeltaguse taha ja silmitses nähtava meeleheaga oma söögilauda ja tema ümber istuvaid

omakseid, nagu oleks ta ütelda tahtnud: „Kas minu maja ei ole mitte täielik? Kas minul ei ole kõigest küllus? Kas minul ei ole ilusad, prisked lapsed?“.

Ka Bob silmitses tähelepannes oma kaasleivalisi, milleks temal siin aega ja mahti küllalt oli.

Kaubanõunik oli mees, kellel juba oma kuuskümmend aastat võisid turja peal olla, ilma et nad teda aga märksal viisil oleksid rõhunud, sest tema käis veel sirgesti ja kindla kõnnakuga. Tema juuksed olid küll juba halliks ja peaaegu pool pealage paljaks läinud, aga tema nägu oli veel õige priske ja punane, ja selle peal olid väikesed sinakad vere-soonekesed näha, nagu seda üksnes niisuguste vanaldaste isandate juures leida on, kes oma eluajal on tublisti süüa ja juua armastanud. Tema paksude silmakulmude alt, mis ka juba halliks olid läinud, vaatasid suured vesihallid silmad, läbitungiva, juurdleva pilguga. Tema vähe roomlaste loomu järele kõverdatud nina, kaunis suur kitsaste huultega suu ja lai lõuaots andsid tema näole niisuguse ilme, mis meelekindlust ja iseenesest lugupidamist avaldasid. Nägu oli muidu hoolega puhtaks aetud, ainult palgeid piiras hall habe, mis kõrvade juurest hakates sorude viisi alla poole jooksis.

Runensteini emand oli mitmet pidi just oma mehe vastand. Keha poolest kaunis kõhn, väikene naisterahvas, mustade juustega ja rahutumate sõstrasilmadega. Tema näojumi oli kahvatanud ja nagu läbipaistev, millest osava arsti silm varsti sügavamat, elujuuri salaja närivat haiguse vimma oleks võinud ära tunda. Elu õilmitsemise aeg aga näis ka temal juba ammugi seljataga olevat, sest aeg oli halastamata käega õige nähtavaid kanavarbaid tema silmade alla kirjutanud ja ka suu ümber niisuguseid kortsusid tõmmanud, et neid isegi naisterahva noorustamise kunst, mida aga kaubanõunikunna näis põlgavat, vaevalt oleks katta ehk varjata võinud. Muidu aga oli tema tervest olevusest ära tunda, et see rahu, mis tema teiste vasta üles näidata püüdis, ainult kunstlik ja silmakirjalik oli, kuna tema südames kärsitus ja järskus pesitses, mis igal silmapilgul nagu kadakatuli praginal võis lõkendama hakata.

Kujutused, mis Bobi kasvandikud vahest Vintrauti neitsist olid teinud, näisid kaunisti pihta minevat ja tõepõhjale rajatud olevat, nagu Bob nüüd isegi pidi tunnustama. Temal olid nii terava ja torkava pilguga silmad, kui karuohaka okas, ja ka harilikult temast kantavad ümmarguste klaasidega prillid ei jõudnud tema vaate võikust vähendada. Kollakas nägu oli juba kaunis kortsu läinud, ärakuivanud pomerantsi moodi, nina oli kullinoka viisi konksis ja lõuaots terav. Kõrget otsaesist varjasid jaolt nõnda kammitud juuksed, nagu vist sel ajal mood oli olnud, kui

Vintrauti neitsi alles leeris käis. Üleüldse aga tuletas tema näomood vägisi ühte lindu meele, keda vanad greeklased küll juurdlevate mõttetarkade kujuks pidasid ja Minerva tundemärgina austasid, meieaegsed mõtlemata kutsarid aga oma rumaluse selgemaks tunnistuseks hobuse talli ukse üle seina peale naelutavad, sest et nad kabjakandjatele õnne toovat.

Vintrauti neitsist oma silmi ära pöördes laskis Bob pilgu ilusa neiu peal viibida, kes just teisel pool lauda tema vasta juhtus istuma. Harvasti võib küll juhtuda, et paar inimest nii ligistikku näikse koos istuvat, kes oma loomuse ja välise kuju poolest nii vähe ühte sünnivad, kui inetus ja iludus, ehk öö ja päev. Kuna Mea kenadus selle läbi ainult ülendatud sai, vajus vana neitsi veel mustemasse. Mea näomoes olid tema vanemate paremad omadused õnnelikult ühte sulanud. Kollased juuksed, valge jumi ja nägus nina olid vist isast saadud, kuna jälle tema tumedatest kulmudest võlvitud sõstrasilmad ja väikene lihavate huultega suu, mis nii rõõmsasti naeratada ja meelitada oskas, emalt näitasid päritud olevat.

Kui Bob tema säravatesse silmadesse vaatas, siis oli tal niisugune tundmus, nagu oleks soendav päikese kiir otse tema südamesse tunginud ja verd rutulisemalt läbi soonte ajanud. See tundmus aga oli Bobile enesele nii võõrapärane, et see teda nagu kohmetuks tegi, nii et ta lauas liikuvast jutust suuremat osa ei võtnud, vaid enamisti ainult vaikides kuulas. Jutt aga ei olnud Bobi sealolemisel veel kunagi söögilaual nii elav olnud ja sorinal jooksnud, nagu praegu. Ka sellest oli jälle naisterahva elustav vaim varsti ära tunda. Mitmed naljakad juhtumused supeluse elust ja teekonnast said jutustatud ja nagu loomulik, ei jäänud mõned tuttavad perekonnad, kes sealt niisama tervise kosutust ehk ainult lustilisemat, vabamat elu olid otsimas käinud, mitte sugemata, sest iga tubli inimese kohus näib ju olevat, hoolega selle üle valvata, kas vahest mõni teine ka ei eksi ehk rumalat tempu ei tee. Kahtlemata sai räägitavates perekondades praegune laudkond ka omalt poolt sõbralikult sarjatud. Meie aga ei taha oma lugejaid neid kõnesid pikemalt harutades tüütama hakata, sest et nad ka meie jutu kohta ilma tähenduseta on. Peale õhtusöögi läksid kõik saali, kus Bob Runensteini isanda ja emandaga nende lastekasvatamise üle seda ja teist rääkima hakkas, kuna Mea kuulsa meistri Erhardi tehtud klaveri avas, mis siitsaadik vaikselt puhanud oli, ja koolitajannaga mängima istus.

„Teil on vist ka muusikaannet?“ küsis kaubanõunikunna ennast Bobi poole pöördes.

„Minul on alati muusikast suur meelehea olnud, olgu tema minu pärast laulu häälel või pilli mängul etendatud,“ vastas Bob.

„Aga kas Teie ise ka mõnda mänguriista ei mängi? Nüüd mängib ju kõik maailm!“

„Selle järele muusika vahest ka kõlab,“ mõtles Bob, kuna tema kaubanõunikunnale vastas: „Mina olen küll viiuli pääl katset teinud ja ka oma jao õppinud, aga ma pean siiski tunnustama, et mina selles kunstis alles vähe üle a b d olen jõudnud ja kaunis madala pulga peal seisan.“

Selle peale ei hakanud Runensteini emand ka mitte pikemalt pärima, kui kaugele tema nimelt jõudnud on, vaid ütles aga nagu mööda minnes:

„Kahju, muidu oleksite mõnikord Vintrauti neitsiga ja minu tütrega võinud kokku mängida.“

Bobile oli see ütelus õige kentsakas kuulda, mis temale tõendas, kui vähe lugu tema proovimata kunstist peeti. Päris õppinud kunstnik tema küll ei olnud, aga siiski oli temal rohkesti muusika andeid ja ta oli ikka kaunis osav mängumees, kes Tartu ülikooli mängukooris kaasa oli mänginud ja ka mõni kord seltslikkude õhtute lõbustuseks oli ette astunud ja kuuljate poolt kiitust teeninud, ehk küll Tartu linnas sagedasti kõige paremat muusikat võimalik on kuulda. Aga kui ta siiski alandlikult enesest oli ütelnud, et tema alles vähe üle selle kõrge kunsti abd olla jõudnud, siis oli temal selle poolest ka õigus, mis aga Runensteini emand koguni vääriti oli mõistnud.

Klaveri mäng vaikis. Kamina peal seisev tore tunnikell oli praegu üksteistkümmend löönud ja Runensteini emand aigutas salaja suu ette pandud ninarätiku taga. Lapsed olid oma vanematele juba varemalt head ööd soovinud ja magama läinud. Ka Bob arvas vaja olevat oma tuppa minna, ehk küll teistel himu näis olevat juttu vestes kokku jääda. Sellepärast andis ta kaubanõunikule kätt ja kumardas naisterahvaid, kõigile üleüldse head ööd soovides.

Oma tuppa astudes puutus Bobile üks must pikk kast silmi, mis kummuti peal seisis. Ta võttis vesti taskust väikese võtme ja avas seestpoolt tumepunase sametiga vooderdatud kasti, milles viiul puhkas.

Pealt näha ei olnud see mänguriist mitte väga kena, sest värv oli sagedast käsitamisest mitmest kohast sootumaks ära kulunud. Siiski oli terasemal vaatamisel mitmest kaunistusest ära tunda, et mänguriist osava meistri töö oli.

Bob võttis ta õrnasti kastist välja ja silmitses teda suure meeleheaga, nagu mõnda sõpra, keda mitme aja tagant jälle näha saab. Ülemine keel oli just roobi juurest katkenud. Ta parandas vea ära, seadis keeled hääle ja laskis siis ilma poognat tarvitamata oma sõrmed üle keelte libiseda, mis nende puudutamisel

häälitsesid, aga tasa, koguni tasa. Siis toetas ta parema käsivarre laua peale ja jäi käsipõsikil sügavasse mõttesse, kuidas see viiul nii imelikul kombel tema omanduseks oli saanud. Tema isamaja astus jälle tema vaimusilmade ette. Perekond istus alles lauas ja võttis õhturooga. Bobi kõht oli juba ennem täis saanud ja ta sepitses ahju ääres ühe väikese kelgu kallal. Väljas oli kottpime ja vinge tuul kriuksutas vana kardlippu roostetanud varda otsas, mis juba isa pulma aegu sinna oli üles seatud. Igal pool oli sügav pori, mille peale vähe lumeräitsakaid oli tulnud ja siis oli maapinda pealt natukene kahutanud. Tali viibis ikka veel oma tulekuga, nii et teed säherdused olid, et jala ega hobusega naljalt läbi peaseda ei saanud. Kui kodurahvas just oma söögilaual tarvitatud liikmetega nugasid puhtaks pühkima ja tasku pistma hakkas, koputati ukse pihta. Kõik jäid kuulama, sest et koputaja keegi võõras pidi olema.

„See on ehk mõni äraeksinud teekäija," ütles isa ja tegi ukse lahti. Sisse aga tuikus üks musta habemega meesterahva kogu, kelle ihu viletsakeste hilbukestega kaetud oli, mis külma ega tuule vasta suuremat varju ei võinud anda.

„Terre, terre," hüüdis võõras teretuseks raugenud häälega. Tulevalgele astudes võis tema kollasest näost ja mustadest juustest varsti näha, et tema mitte omamaa inimene ei võinud olla. „See on vast mõni mustlane, või Jumal teab missugune kaabakas," sosistasid naisterahvad ennast kartlikult eemale hoides. Isa aga sai võõra mehe jutust niipalju aru, et ta öömajale palus. Kui ta isa kahtlast nägu nägi, võttis tema vana palitunäru alt ühe koti, mille suust ühe viiuli kael ja poogna ots välja paistsid, ja hoidis seda, nagu passiks ette näidates: Muusika! Seda nähes olid naiste näod palju lahkemaks läinud.

Emal ei olnud ka midagi selle vasta lausuda. Mängumehe katkenud jalanõud pandi ahjutruubi äärde kuivama ja ema andis temale süüa, mis järele oli jäänud: küpsetatud kartulid ja panni peal praetud sealiha.

Isa tõi veel pakist kärakapudeli välja ja valas temale klaasikese täie ohuks ja rohuks. Võõras sõi nii suure isuga, nagu poleks ta mitmel päeval leiba näinud, kuna pererahvas ennast tema ümber oli kogunud. Tema kommetest oli aga selgesti näha, et ta ennemalt paremaid päevi oli näinud.

Ei tea missuguse õnnetuse, ehk vahest ka oma süü läbi ta praegusele viletsale järjele oli langenud.

Kui võõras oli söönuks saanud ja tänanud, võttis ta viiuli kotist välja ja seadis ta hääle. Seda oli juba majarahvas oodanud ja nüüd astus sulane Aadu ette ja küsis võõralt:

„Kas sa labajala valtsi ka lüüa oskad?" mille peale pillimees aga õlasid kehitas ja küsides küsija otsa vaatas. Aadu sumistas siis labajala valtsi, mille peale võõras pead nikutas ja viiuli lõua alla seadis. Siis aga kõlas niisugune viis, mis Mäe rahvas ilmas ei olnud kuulnud. Ta oli küll labajala valts, aga kui kena, kui ütlemata ilus!

Koolmeister oskas küll ka kaks häält korraga tõmmata, aga kuhu see selle vastu jäi! Selle mehe viiuli häältest oli kuulda terve koorimäng ja kuidas nad imelikult hüppasid teine-teisest läbi ja teine-teise järele. Kui ta mõne aja pärast vaikis, pererahvas aga ikka veel uusi lugusid ootas, koputas tema viiuli poogna otsaga tühja viina klaasi külge.

Peremees valas temale siis ka veel teist korda mõõdu täis, ja võõras jõi ta ühe lonksuga alla. Siis aga hakkas ta uuesti mängima, võõraid imelikka viisisid, mis talurahvas suu ja kõrvaga kuulasid. Ikka kiiremini tantsis poogen üle viiuli keelte, ikka suuremas vaimustuses sätendasid mängija silmad.

Sirgesti ja kindlasti seisis katkenud hilpudega kunstnik jumalikka hääli oma mänguriistast meelitades ehk valjul käsul välja saates, üksisilmi ühe koha peale vaadates, nagu kuhugi kaugele. Korraga lõpetas ta oma mängu nii läbilõikavate häältega, mis nagu lõhkevast südamest tulev viimne hädakisa kuulda oli ja langes siis võimetult ligema istme peale, nagu oleks ta oma viimase jõu mängimisel kulutanud. Ükski ei olnud kuuljate hulgast sellest mängust liigutamata jäänud. Bob oli kõik see aeg suurte silmadega kunstniku otsa vahtinud. Esiti olid kõik vait olnud, ja kui mäng nii järsku lõppes, ei julgenud keegi mängijat paluda, veel midagi etendada. Siis aga ütles peremees tasakesi: „Jah, kes oleks seda küll sellest mehest mõtelda võinud!"

„Missugune elu tema käe all sellesse viiulisse tõuseb," ütles ema, „ta hõiskab, naerab, nutab, kurdab just nagu inimene. Ega vist küll inglid taevaski ei või ilusamini mängida," lisas vana sulase naine Kröõt veel omalt poolt juure.

Väike Bob aga ei lausunud sõnagi, vaid vahtis argliku aupakkumisega kord võõra mehe otsa, kord jälle tema pilli peale, kuni ema ta magama saatis. Võõrale laotati kubu õlgi ahju ääre magamise asemeks, kuhu tema varsti nagu nõrgestuses maha heitis ja arusaamata sõnu pomises.

Teisel hommikul ei jõudnud võõras enam üles tõusta; kõigest oli näha, et ta ainult sonides rääkis.

Kõigi küsimuste peale vastas ta üksnes võõras keeles, milles sagedasti sõnad Italiano ja Milano ette tulid. Mäe talu rahvas oli suures mures, mis nad temaga küll pidid tegema, sest võõras

võis ehk nende majasse ära surra ja selle läbi suurt tülitust neile teha, aga siiski täitsid nad ligemise armastuse kohust tema vasta.

Õhtu eel hakkas haige mõistus selgemaks minema ja tema hakkas jälle üht teist keelt rääkima, millest aru oli saada, et see Saksa keel oli. Sellest aga ei saanud Mäetalu rahvas ka mitte aru.

Peremees laskis sellepärast koolmeistri enese juure paluda, kui kõige suurema keeltetundja. Tema ilmus ka sinna, peakohtumehe seltsis, kes tee peal temale vasta juhtunud tulema ja nüüd ka seda veidrat meest näha saada tahtis. Koolmeister hakkas temaga siis Saksa keelt kõnelema. Ja kui mõlemad teine-teisest palju aru ei saanud, siis sai niipalju ikka selgeks, et võõras üks Itaaliamaa mees oli, kes mitmesuguste juhtumuste läbi Venemaale oli saanud ja nüüd Riia linna oli tahtnud minna.

Nüüd aga pidada tema ära surema, seda tundvat tema selgesti. Ta olevat ristiinimene, katoliku usku ja paluvat, et tema ausasti maetud saaks. Küll tema viiul need kulud saavat tasuma.

„Säh, seda oled sa nüüd sellest saanud, et niisuguse hulguse oled oma majasse lasknud," ütles peakohtumees Mäe peremehele, „nüüd võid ka ise tema matusekulud kanda, ega meie seda ometi mitte koormatuseks ei või võtta."

Selle peale ei vastanud Mäe peremees mitte midagi, vaid ütles aga koolmeistrile: „Palun Teid temale ütelda, et ma selle eest tahan muretseda, et ta ristiinimese viisi ausa haua leiab."

Koolmeister pigistas selle peale sõnalausumata Mäe peremehe kätt, kelle otsa ka võõras tänuliku silmaga vaatas, kui koolmeister temale peremehe sõnad tõlkinud oli.

Korraga ajas ennast haige istukile, kobas pea alla pandud kuue taskust ühe pakikese, vana ära mustunud, siidi lindiga kokku köidetud kirju ja viskas need siis oma viimast jõudu kokku võttes ahju, kus parajasti tuli sees oli, mille roaks nad varsti said, enne kui keegi tema teost veel õieti arugi sai. Siis sirutas ta ennast jälle pikali, hüüdis kaks korda: „Bianka! Bianka!" ja oligi oma vaevalise rändamise lõpetanud.

Mäe peremees pidas oma sõna ja laskis võõra mehe ausasti hauda viia, ehk küll õpetaja enne takistusi oli teha tahtnud, sest et maetav isik võõra usu liige oli ja tema nimi mitte tuttav ei olnud, enne seda aga oli veel ligidal elav kreisi tohter pidanud tunnistuse kirjutama, et tundmata mees loomulikku surma on surnud, ja selle peal seisis siis, et temal tiisik olnud, mille juure üks südame viga tekkinud, mis lõkendava eluküünla järsku ära kustutanud. Kes see mees aga õieti oli, ja mis tema ära põletatud kirjade sisu võis olla, on igaveseks saladuseks jäänud, nii-

sama ka, kes see „Bianka“ oli, keda ta surres veel hüüdis, kas ehk ema, õde ehk mõni muu armastatud naisterahvas.

Tema viiul aga oli Mäe rahvale mälestuseks jäänud, ilma et nad aimata oleksid teadnud kui suurehinnaline see mänguriist oli. Alles pärast, kui Bob juba linna gümnaasiumi ülemates klassides õppis, oli ta oma pilli väärtusest aru saanud, sest keegi muusikatundja oli temale kohe kolmsada rubla ta eest pakkunud, pärast jälle ühe suure linna muusikadirektor koguni kaheksasada, aga Bob ei oleks teda ka tuhande eest praegu mitte ära andnud.

Nõnda oli selle viiuliga lugu, mis Bob praegu oma käes hoidis, ilma et ta teda mänginud oleks. Ei tea missugustest imelikkudest juhtumustest tema oleks rääkida võinud, kui tema hingeline oleks olnud.

Bob tõmbas paar korda nagu katsudes poognaga üle keelte, pani siis aga, nagu oleks temale järsku üks teine mõte tulnud, viiuli jälle õrnasti kasti sisse ja peitis võtme oma vesti taskusse.

„Puhka peale, vana sõber, ja ära ole pahane, et ma sinuga nüüd nii vähe tegemist teen,“ ütles ta nagu elusa inimesega rääkides. „Küllap tuleb jälle aeg, kus ehk sagedamini sõbralikku juttu ajame“.

6. Vingumehed.

„Noh poisid, nüüd oleme oma jagu tööd teinud ja teie võite hinge natukene tagasi tõmmata ja kangeks jäänud liikmeid painutada. Ärge aga teine-teisele jälle liiga tehke!" hüüdis Bob ühel päeaval enne lõunat kella üheteistkümne aegu vähe pikemat õpetuse vahet tehes, mis nagu harilikult kakskümmend minutit kestis.

Söögituppa astudes leidis tema vana Runensteini isanda pruukosti laual ühe võõraga istumast, kellel uhke husaari-ohvitseri munder seljas oli. Tema ei olnud seda meest seal majas veel mitte näinud, ta tahtis lühidalt teretades mööda minna, ehk küll võõra nägu, mis pooleti tema poole oli pöördud, temale nagu tuttav näis olevat. Seal hüüdis aga majaperemees: „Ellerheina isand, kas Teie ei soovi ka meiega ühes natukene kehakinnitust võtta? Olge nii head ja astuge ligemale, et isandaid võin tutvustada."

Alles nüüd, kui Ellerhein ohvitseri ligemalt silmitses, näis tema nägu talle koguni tuttav olevat ja ligemal silmapilgul teadis ta ka juba, kellega temal tegemist oli. Ka ohvitser näis Ellerheina ära tundvat, sest tema näo üle lendas vaevalt tähelepandav puna, mis niisama ruttu jälle kadus.

„Siin on leitnandi isand von Dornheim ja siin minu poegade koolitaja, studiosus Ellerhein," ütles Runensteini isand, ilma et ta ise vaevaks oleks võtnud tooli pealt üles tõusta, nagu see muidu viisiks on võetud.

Mõlemad noored isandad kumardasid teine-teist, aga kumbki ei pakkunud teisele kätt, kuna Bob ütles: „Ma ei eksi vist mitte, kui arvan, et meie leitnandi isandaga juba varemalt kokku oleme juhtunud."

„Ah, Teie olete siis von Dornheimi isandaga vist Tartu ülikoolis tuttavaks saanud?" ütles kaubanõunik ühe otsast teise otsa vaadates. „Võib olla, et siis kaks vana sõpra siin kaugel Venemaal kokku on juhtunud?"

Oleks Runensteini isand osavalt tähele pannud, siis oleks ta näinud, et kõige vähemalt von Dornheimi näomood tema viimaseid sõnu mitte tõeks ei tunnistanud. Aga temale sai muidugi

varsti selgeks, et noorte isandate vahel vist mitte kõik korras ei olnud, sest leitnant ütles õige upsakalt:

„Jah, mina olen mõnda aega seal universiteedis olnud, enne kui mina väeteenistusesse astusin. Seal siis juhtumise korral mõnigi tutvus tehakse, vahest ka niisugune, millest pärastises elus enam lugu ei peeta, niipea kui Tartu linna õhuringile selg on pöördud.“

„Selle poolest võib leitnandi isandal küll terve tõsi olla,“ vastas Ellerhein koguni rahulikult, „sest mõni kord juhtub maailmas ka seda, et mõnda tutvust küll hoolega meeles peetakse, kui temast ka mitte lugu ei peeta, ja Tartu kodanikud ei ole sellest süüst ka mitte vabad.“

Runensteini isand tõstis imestusega oma pead, sest ta märkas küll, et mõlemate vahel kohe esimeste sõnade juures nägelus tõusta ähvardas, aga just kui ei oleks ta midagi võõralikku tähele pannud, ütles tema:

„Kas Teie olete sellest bjeluuga kalast juba maitsnud? Mina võin teda väga soovitada, üks hea sõber on ta minule nimelt saatnud, sest et ta teab, kui maias ma tema peale olen.“

Jutt pööris nüüd teiste asjade peale ja puudutas nagu laente turja mööda edasi hüpates suvist palavust ja sõjaväe harjutusi, rebase kakkusid ja riigi võidupiletite hinda, Vene kiviõli allikate tulevikku ja kõige sündsamat sigari otsa äralõikamise viisi, ilma et temal kusagi pikemat püsi ehk peatust oleks olnud, nagu seda just nõndanimetatud paremas seltskonnas juhtub, kus seda sagedasti kõige kaunimalt haritud inimeseks peetakse, kes kõige pealiskaudsemalt igast asjast rääkida oskab.

Bob tõusis pea lauast üles, soovis teistele head juttu ja läks selle vabandusega ära, et temal veel õpetundisid anda olevat.

„See ootamata kokkujuhtumine on minu hea tuju rikkunud,“ pomises Ellerhein iseeneses, „ja pruukosti palukese sapiseks teinud. Kui meie teises kohas oleksime kokku saanud, küll ma temale siis ka teist viisi tema upsakate sõnade peale oleksin vastanud; nüüd olen ma sellega rahul, et tema poolt minu peale tähendatud terava okka tema enese peale tagasi pöörasin. Kui tema ka minu kallale kippudes kõik haritud rahva viisi ära unustas, ei tahtnud mina mitte tema sarnane olla. Ei tea, mis Runensteini isand sest loost küll peaks arvama? Kui sa teise teener oled, siis pead sa palju oma keelt hammustama ja mõnegi pahanduse oma jalgade alla tallama, aga igal asjal on oma piir. Lootuse järele ei puutu meie mitte sagedasti kokku.“

Nagu meie aga pärast näha saame, ei läinud Ellerheinal see lootus sugugi täide. Et aga lugeja sest etendusest aru saaks, peame vaks maad tagasi vaatama.

Praegune husaaride leitnant von Dornheim ja Ellerhein olid paari aasta eest tõesti isiklikult tuttavaks saanud, aga mitte vähemalgi sõbralikul viisil. Ühel suvisel pühapäeva pealelõunal, kui ilus ilm linnalasi palavaks köetud kivimajade vahelt vabamale õhule meelitas, oli Ellerheina tuttav perekond ühisest jalutuskäigust osa võtma kutsutud, mille siht üks Tartu ligidal seisev puiestik oli, kus sealsamas juures olevast trahterist ka mitmesugust südame kinnitust ja keha karastust saadi. Viimase asutuse, see on iseäranis trahteri pärast, oli see ka väga üliõpilaste meelepärast, kes ennast suuremate ja vähemate trobikondade kaupa sinna kogusid, ja siis vahest ka puiestiku vilus istuvaid perekondasid oma vabadusega tülitasid, kui vaimustava keelekaste varal mitte üksnes keelepaelad, vaid ka mõned teised sidemed lahti olid peasenud. Ellerhein kõndis noore, väga ilusa tütarlapse kõrval ja ajas temaga magusat juttu, kuni nad puiestikku jõudsid. Nende tee viis neid üsna ligidalt ühest lauast mööda, kus kolm studenti jõid, kes aga juba natukene liiasti näisid võtnud olevat, nagu nende punastest nägudest ja logedast olekust näha oli. Üks neist pööris ennast aga tulijate poole ja vahtis häbemata julgusega otse neiu silmadesse ja naeratas pilklikult. Vaevalt olid nemad sammu kaks edasi astunud, kui sellesama vahtija suust üks laul neile järele kõlas, mille sõnad neiulikkudele kõrvadele liig vägevad olid. Bob oli enesele kindlasti ette võtnud seda ülbust mitte karistamata jätta, ja ta vaigistas üksnes neiu isat, vana ausat kodanikku, kel lusti näis olevat, oma jämeda Hispaania pillirooga pilkaja kallale minna, kuni tema neid ühe kaugema laua juure oli talutanud, kus neil tülitamist mitte karta ei olnud. Siis läks aga Ellerhein otsekohe oma tundmata kaasõpilase juure tema nurjatu oleku pärast seletust nõudma. See aga ei tahtnud millestki kuulda, vaid teotas Ellerheina ka veel isiklikult, kuni viimaks tema suust need tähtsad sõnad sattusid, mis vastalist kahevõitlusele välja kutsuvad. Tartu studentide eraseaduse järele pidi niisugune tüliasi aukohtu ette kantama ja viimane otsus oli siis see, et kahe nädala pärast sellesama trahteri ülemise korra peal päris seadusline vehklemine lahti oli, nõnda et avar tühi saal mõõkade tärinast ja kõlinast helkis ja sekundantide või käemeeste paukuvatest häältest vasta kostis. Kaugele kõlasid nende kamandamise sõnad, nagu: „Raiuge! Pidage! Läks pihta!“ jne., nõnda et mõned möödaminejad jalutajad imestusega seda kära ja müdinat kuulama jäid ja aknate poole ülesse vahtisid. Kes aga all trahteris olid, need võisid viimaks näha, kui kära ja müdin üleval vaikis, kuidas üks noormees, kellel verest nõretav särk seljas oli, kahe seltsilise toetusel ülevalt trepist alla ühte erakambrisse talutati, kus tema

„lappijal", nagu niisuguse asja peale kaasa võetud tohtrit nimetatakse, vist kaunis palju nõelumist ja plaasterdamist oli. Vaheajal aga jõi Ellerhein oma käemeestega teises erakambris nähtud vaeva peale pudel õlut ja kihutas siis teist teed mööda ümberringi linna tagasi, et ennem alt ära saada, kui vast kardetavad sinisekuue mehed, universiteedi pedellid või politseiametnikud, neid tabama tuleksid. Et löödud rüütel keegi muu ei olnud, kui praegune leitnant von Dornheim, võib lugeja juba aimata. Et temal aga kaotatud lahing veel meeles seisis, selgus sellest, et tema praegugi veel Ellerheina peale hammast ihus. Tartus oli von Dornheimil veel mõndagi tüli olnud ja viimaks oli ta sealt ära kadunud, ilma et keegi tema minekut suuremalt kurtnud oleks, kui vast mõned kaupmehed ja käsitöölised, kellega temal pikad rehnungid olid õiendamata jäänud.

Nõnda seisis lugu praegu Ellerheina ja von Dornheimi vahel.

Kui pärast õhtusöömaaega Bob ja kaubanõunik veel üheskoos sigarit põletasid ja juttu vestsid, kuna naisterahvad ära saali olid läinud, ütles viimane:

„Kui mina täna enne lõunat õieti olen tähele pannud, siis ei ole Teie leitnant von Dornheimiga mitte just kõigeparemad sõbrad, ehk Teie küll ühes ülikoolis olete tuttavaks saanud."

„Seda olete Teie, kaubanõuniku isand, koguni teraselt tähele pannud ja minul ei ole ka mingit põhjust seda salata," vastas Bob. „Tuttavaks oleme meie juhtumise kombel küll saanud, aga see ei olnud just sõpruse sigitamisele päri."

„Olgu sellega nüüd lugu, nagu ta just on," ütles Runensteini isand mõne vaitolemise järele, „mina ei taha mitte selle järele pärima hakata, kuidas see ving teie vahele on tekkinud. Mina olen Dornheimi isaga noorest põlvest saadik sõpruses elanud ja ma sooviksin, et see sõprus ka meie laste vahele jääks. Ma loodan, et leitnandi isand nii kaua, kui tema siin Moskvas viibib, meie maja õige sagedasti vaatama tuleb ja ma sooviksin sellepärast, et Teie oma poolt ühelegi tülile põhjust ei annaks. Seda tahtsin mina aga mööda minnes nimetada."

„Küll, küll, aulik isand, ma olen Teile väga tänulik selle eest, et Teie minuga nii vabalt olete rääkinud, ja ma tahan muidugi ennast iga pahanduse eest kõrvale hoida ja tean ka selgesti, mis minu kohused on. Aga siiski ei võiks see mitte kahjulik olla, kui Teie ehk ka leitnandi isandale sedasama meele tuletaksite, sest seda ei või mina Teile iialgi tõotada, et mina nokkimise sõnu vaitolles vasta võtan. Igale ühele on oma au kallis, sellele aga veel kallim, kellel muud varandust ei ole."

„Mina ei taha Teid muidugi mitte sundida midagi tegema, mis Teie südame- ehk autundmuse vasta käib. Teie olete ju ka õpetatud ja haritud inimene ja teate isegi, mis Teil vaja on teha ehk tegemata jätta, aga noor veri on vahest liig äkiline."

Bob ei vastanud selle peale enam midagi ja kaubanõunik hakkas, osavalt juttu pöördes, koguni muist asjust rääkima.

Nagu suurtsugu ja rikaste perekondade juures viisiks on võetud, oli ka Runensteini majas üks kindel päev nädalas seatud, mil võõraid vasta võeti, ja nõnda oli siis iga neljapäeva õhtul ikka väikene pidu, kus selle perekonna ligemad tuttavad kokku tulid. Vanemad isandad mängisid kaarta ja jõid õlut ehk viina, emandad aga istusid saalis, ajasid juttu ja maitsesid pakutud maiusi, ehk kuulasid nooremate tehtud muusikat. Vahel sekka keerutati jalgu. Viimasel ajal ei puudunud leitnant von Dornheim ilmaski nende seltslikkude õhtute peal ja leidis, nagu näha oli, lahket vastuvõtmist iseäranis õrnema soo poolt. Tema oli ju väga nägus noormees, rüütli soost sündinud, läikiva mundriga ratsaväe ohvitser, väga osav tantsija — kõik väga tüsedalt kaaluvad omadused selle seltskonna silmas. Noored neiud sallisid hea meelega seda musta juustega ja mustasilmalist noort isandat enese ligidal, ja mõned vanemad emandad ei oleks vist mitte „ei" ütelnud, kui tema neilt luba oleks palunud, väimeheks saada.

Nõnda oli siis ühel neljapäevasel õhtul kaubanõuniku saalis jälle väike valitud seltskond koos. Mea istus ühe teise noore neiuga klaveri ees ja mängis temaga neljal käel. Üks vana rahupõlvesse seatud professor, keda suureks muusikatundjaks peeti, oli mängijate selja taha astunud ja vaatas teravalt Mea sõrmede peale. Aeg-ajalt võttis ta oma kuldsest tubakatoosist kepla nina toitu, mis tema rahulolemist avaldas. Noorimehi ei olnud peale von Dornheimi isanda mitte rohkem seal kui üksainus, kes ühe elatanud emandaga juttu vestis, aga aeg-ajalt ikka jälle Mea kaasmängija peale klaveri poole vaatas. Vanemad isandad ei näidanud muusikast suuremat hoolivat, vaid ennemalt seda silmapilku igatsusega ootavat, millal neil võimalik oleks kaardilauda istuda.

Kui etendatav mängutükk lõpetatud ja iseäranis vana professori poolt kiitust saanud oli, astus üks noor neiu von Dornheimi isanda juure ja ütles mahedalt naeratades: „Kas leitnandi isand meid ka ei rõõmusta mõne muusikatüki etendusega? Teate, minu kõige armsam luuletaja on Körner, kes meile oma kalli „Kannel ja mõõk" on pärанduseks jätnud, ja sellepärast arvan mina, et ka kõik teised ratsaväe ohvitserid temast vaimus-

tatud peavad olema. Kas laulate meile ehk tema palvet enne lahingut „Isa, ma hüüan sind“?“

Kadunud Körneri ametivend naeratas seda märgates, kuidas neiu temaga sõbrustada püüdis, aga ütles võimalikult lahkesti: „Körneri lauludest ei ole mina küll vist mitte vähem vaimustatud kui Teie, aulik neiu, aga mina ei ole mitte kandlilööja, olgu siis vast, kui viiulit ka kandleks võiks nimetada.“

„Noh, siis Teie mängite ikka viiulit?“ kõneles agar neiu edasi. „Oh see oleks ometi väga armas olevat, kui meie Teid kuuleksime seda mänguriista helistamas. Mina armastan väga viiuli ja klaveri kokkukõla.“

„Jah, kui minul säherdune „vibukannel“ käepärast oleks, siis tahaksin hea meelega Teie soovi täita.“

„Kahju aga,“ ütles ligidal istuv Runensteini emand, kes nende juttu kõrvalt oli kuulnud, „et meie majas mitte viiuli mängijat ja sellepärast ka mitte niisugust mänguriista ei ole.“

„Ellerheina isandal on aga viiul, mamma,“ sähvas ninatark Kolli vahele. „Mina palun varsti tema käest. Ellerheina isand,“ hüüdis tema siis Bobi juure jookstes, kes hiljuti alles oli oma koolitöödest vabaks saanud ja külaliste sekka ilmunud, „kas lubate, et ma viiuli kasti Teie toast siia toon?“

„Aga kes sinule siis õieti on ütelnud, et selle kasti sees ka tõesti viiul on?“ küsis Bob naeratades ja siiski pool pahaselt poisikese edevuse üle.

„Oh, seda tean ma väga hästi. Ega Teie ometi tühja kasti oleks nii kaugelt kaasa vedanud, ja kui Teie sõrmega tema peale koputate, siis heliseb tema sees,“ vastas kaval poisike.

„Oh, see oleks ju väga kena olevat kui Teil niisugune pill käepärast on, siis võiksite seda neiut seal, kes leitnanti von Dornheimi kindlasti sissepiirab, ehk suurest hädast aidata,“ ütles Vintrauti neitsi võimalikult vaga näoga.

„Teie lubate siis ikka —“ hüüdis Kosti, kes ise oma tungivat uudishimu talitseda ei suutnud, et näha saada, missugune Ellerheina viiul õieti oleks, mis siitsaadik ikka kindla luku taga oli seisnud, ja enne kui Bob veel aega sai oma keeldu ehk luba avaldada, oli poisikene juba minema pühkinud.

„Häid viiuleid on vähe leida,“ ütles nüüd husaaride leitnant, „aga halva riistaga ei ole ma just ka mitte mängima õppinud.“

„Pole viga,“ trööstis teda vana professor vähe pilkliku häälega. „Paganini mängis ükskord koguni puu kinga peal ja kontsert oli siiski tubli.“

„Jutustage ometi, professori isand, seda naljakat lugu,“ palus Mea.

„Pai lapse palvet peab ikka kuulma," ütles vana mees, „aga lühidalt. Paganinile olid kord kaks vana neitsit sündimisepäevaks paar puukinga kinkinud — muidugi jonni pärast. Nende kiuste aga võtab kuulus meister ühe kinga kätte, õõnistab tema seest hästi õhukeseks, nikerdab ja silub väljaspoolt, teeb temale kaela külge, tõmbab keeled peale ja viiul ongi valmis. Siis annab ta kontserdikuulutused välja ja suurtsugu rahvast voolab igalt poolt rohkesti kokku, iseäranis veel sellepärast, et Paganini haiglase oleku pärast juba mitmel ajal ennast enam ei olnud kuulda lasknud. Kinga kinkijad olid muidugi ka kuulajate hulgas, kellele kuulus kunstnik kontserdi hakatusel oma kentsakat mänguriista näitas. Kõik naeravad ja ütlevad, et Paganini on hulluks läinud. Aga niipea, kui pill hüüdma on hakanud, vaikib naer ja iga uue tükiga kasvab kuulajate vaimustus, kes oma kõrvu ehk silmi ei taha uskuda, kuna kontsert päris kiitusetormiga lõppes. Rohke sissetuleku kinkis aga kunstnik ühele vaesele tütarlapsele kaasavaraks, kes siis oma kaua ihaldatud armukesega paari võis heita. Sapise südamega vanad neiud aga, kes teda narrida olid tahtnud, langesid nüüd ise naeru alla ja vihastasid endid vikerkaariliseks."

„Ellerheina isand, siin ta on!" hüüdis Kosti Bobile viiulikasti kätte pakkudes. Bob võttis kasti lukust lahti ja andis ta siis kõige täiega von Dornheimi kätte.

Leitnant võttis viiuli välja, vaatas kahtlaselt pealt näha kaunis näotumat riista igalt poolt, enne kui ta teda hääle seadima hakkas ja ütles: „Noh, suurem asi tema küll ei näe olevat, aga katsuda teda ikka võib."

„Tema olevat päris eht Kornari, nagu sees olev kiri ja asjatundjad tõendavad," ütles Ellerhein rahulikult.

„Mis? Päris eht Kornari?" hüüdis vana professor suure vaimustusega ligemale astudes. Lubage ometi— näidake — leitnandi isand? Tõesti, see on õige," kinnitas ta siis, kui ta viiulit ligemalt oli silmitsenud, „kõik tundemärgid käivad pihta! Kas tohin ehk küsida, kuidas see mänguriist Teie kätte on saanud, Ellerheina isand?"

„Miks mitte, ehk küll asi natuke kurb ja hale on."

„Kas selle viiuliga ehk ka mõni saladus ühendatud on, nagu sagedasti niisuguste asjadega juhtub?" küsis keegi noorte neidude hulgast. „Jutustage aga, mida hirmsam, seda parem."

„Mina ei tea nüüd küll mitte, kui palju saladust seal juures on, aga osalt ikka. Arvake ise." Ja Ellerhein jutustas selle loo, kuidas surmani väsinud võõras mees ühel õhtul hilja nende majasse tulnud jne., nagu meie seda juba tunneme. Kõik kuulasid

põnevusega ja Bob oma pilliga oli korraga seltskonna keskpunktiks saanud.

Vana professor oli järele mõteldes kuulanud ja ütles, kui Bob oma lihtsa jutustuse oli lõpetanud: „Ma usun, et mina seda meest ka olen tundnud. Tema oli üks kõige esimestest viiulikunstnikkudest ja on kõigis suuremates Euroopa linnades kontsertisid andnud, aga igas kohas ikka jälle võõra nime all, nõnda et tema nagu üks jooksja täht kord aga suure säraga ilmus ja niisama jälle ära kadus."

„Jah mina mäletan ka veel seda meest, kellest omal ajal palju räägiti," segas ennast nüüd ka Runensteini isand üleüldise jutu sekka. „Mõned teadsid jutustada, et tema üks Itaalia krahv olla, kelle armukene ühe Vene vürstiga ära põgenenud ja keda ta nüüd mängumehe näol mööda laia maailma taga otsimas käivat, teised jälle teadsid kõnelda, et tema oma suure varanduse olla kaardimängul ära kaotanud ja siis oma kõrget muusikaannet ikka jälle uueks rahaallikaks tarvitanud, nii kaua kui jõud veel vasta pidas. Võib olla, et mõlematel õigus oli, aga niipalju on kindel, et tema ümber üks iseäraline saladus lehvis, mis tema, nagu Ellerheina jutustusest ilmub, enesega hauda on kaasa võtnud. Aga kuulame ometi, missugune mõnu tema viiulil on — leitnandi isand, kas olete ehk nii lahke ja mängite meile midagi?"

Leitnant võttis viiuli, astus kannuste kõlinal klaveri juure, kelle ette neiu Adele juba aegsasti oli istunud, et vahest mitte mõnele teisele mõttesse ei tuleks ennast leitnandile kaasmängijaks pakkuda.

„Kas mängime ehk seda Straussi valtsi, mis meie üleeila teaatris kuulsime?" küsis neiu mahedasti noore sõjamehe otsa vaadates. „See oli väga minu meele pärast."

„Hea küll, kui Teie soovite, tahan mina katset teha, aga mis Teie siin sellest „Morceau de Salon" *) arvate, mis Vieuxtemps on komponeerinud?"

Nõnda vaidlesid mõlemad veel tükk aega noodi lehti sorides, kuni nad viimaks ühe loo mängisid, mis sel ajal just moes oli. Kuuljad kiitsid muidugi nende kokkumängimise osavust, kui esimene mängutükk lõpetatud oli, ehk nad küll mängu aega üksnes vabamaks jutuvestmiseks tarvitasid, muidu aga temast mitte suuremat ei hoolinud. Mitmepoolse soovi peale pidid nad veel teisi tükka mängima, mis kõik suure tänuga vasta võeti.

„Noh, nüüd võiks ehk mõni teine minu asemele astuda," ütles von Dornheimi isand, „mina olen oma kohust püüdnud jõudu mööda täita. Ehk on Ellerheina isand nii lahke ja pakub

---

*) Loe „Morssò dö salòng"

nüüd ausatud kuulajatele paremat kõrvade ergutust, kui meil võimalik oli anda. Ega Teie vasta ei tohi panna, eestlased kiidavad ju enesest, et nende seas palju muusika-andeid leida olevat, ehk lasete siis meid ka mõnda oma rahvuslikumatest lugudest kuulda."

Mis pidi Bob tegema säherduse ärritava väljakutse peale? Kas teda teise kahjurõõmuks lihtsalt tagasi lükkama ja sellega oma muusikavaesuse tunnistust ise kinnitama? Kaval vastane aga oli oma sõnad nõnda seadnud, et nad mitte temasse üksi ei puutunud, vaid ühtlasi ka sellesse tervesse rahvasse, kelle liige Bob oli. Mitmed silmad vaatasid nüüd põnevusega tema peale; siiski võttis ta viiuli ja astus julgesti von Dornheimi asemele.

Seal aga tõusis neiu Adele, kes leitnanti nii suure vaimustusega oli saatnud, et tema vahest nootide lugemisel nagu mööda mättaid oli hüpanud, oma istmelt üles, lehvis rikkalikult ehitud tuulutajaga, nagu oleks temal ei tea kui suur palavus südames ja soontes, ja näitas praegu nähtud vaevast koguni tüdinud olevat. „Vast on mõni teine nii lahke, et Ellerheina isandale kaasmängijaks läheb? Mina ei jaksa tõesti enam," ütles ta ja vajus kunstiseadust mööda ligema pehme tooli peale.

Ellerhein laskis omad silmad nagu otsides ringi üle seltskonna käia, aga kellelgi selle seast ei näinud suuremat õhinat olevat temale kaasmängijaks tulla, ehk küll mõned neiud nagu kahe vahel kaalusid. Osav tähelepanija oleks nüüd ehk Bobi silmakulmude vahel üht väikest kortsu näha võinud, mis aga niisama ruttu ära kadus, sest korraga astus Mea oma sõprade hulgast välja ja otse klaveri ette ikka veel lese istme juure.

„Kas Teie ise, aulik neiu, nii lahke tahaksite olla ja minuga katset teha? Tuhat tänu Teile selle eest, sest ma arvasin juba, et ma sugugi kaasmängijat ei leia. Nüüd aga lunastate mind Teie ise, mille peale mul sugugi lootust ei olnud."

„Palun vabandada, et nii julge olen olnud," hüüdis neiu punastades ja lisas siis häbelikult juure, „aga — jah, aga ma ei tea ju veel sugugi kuidas Teie mängite."

Oleks tema seda kurja pilku võinud silmata, mis praegu Vintrauti neitsi tema poole saatis, ja näha, kuidas tema ema oma kalli suurrätiku ääri närvide ärritusel sõrmitses, siis oleks ta noor südamekene küll jahedaks minna võinud.

„Võtame ometi katseks siit selle Ungari rahva tantsu," ütles Bob südamliku lahkusega oma ilusa kaasmängija otsa vaadates, „ta käib küll õige kiiresti, viimasel otsal iseäranis, aga ehk saame temaga siiski toime."

„Ma kardan, et mina mitte nii ruttu ei saa," vastas Mea ennast valmis seades.

„Pole viga," kostis Bob naeratades, „kel vahvust ei ole, see Võrut ei näe, üteldakse meie kodumaal."

Nad hakkasid mängima. Ellerheina Kornarisse oli kohe nagu uus elu ja kõla tõusnud osava mängumehe käsitamisel; järjest ikka elavamalt, mõnusamalt hakkas poogen üle keelte käima, mahedamalt mänguriist laulma ja rõõmu rohkuses vaimustaval vabadusel hüüdma. Klaver, kes küll oma jagu kokkukõla püüdnud, oli aga märganud, et tema tiivad nii kõrgele lennule alles liig nõrgad on, ja sellepärast viimaks koguni vaikinud, sest vana professor, kes Mea noodilehtede pööramise vabatahtlikult enese peale oli võtnud, oli selle tarviliku toimetuse koguni ära unustanud. Mea ise aga vaatas läikivate silmadega oma kaaslase peale, millest ka mitte kõige vähematki kadedust selle üle ei paistnud, et tema enese mäng tahes ehk tahtmata soikuma oli jäänud. Teised kuulajad olid esiotsa oma päid tõstnud ja mängumehe poole vaadanud, siis olid nende sõnad ikka harvemaks jäänud, nagu oleks neile aega mööda meele tulnud, et muusikat õiguse pärast peaks vaitolles kuulama. Kõigilt poolt aga kõlas suur kiitus, kui Bob tantsu lõpuks paar korda järsku ja tüsedalt poognaga üle kõigi nelja keele korraga oli tõmmanud ja siis viiuli klaveri peale pani. Mitmelt poolt paluti nüüd aga tungivalt, et tema veel midagi etendaks, ja kui mitmed õrnad huuled nii kenasti palusid, mille seas kena peretütre omad mitte kahvatanud ei olnud, ei suutnud noormees mitte pikemalt sellele vasta panna.

Mitmesuguseid Soome rahvaviisisid kokku punudes mängis tema tõusva vaimustusega edasi, kuulajaid häälte võrgul vangistades ja kaasatundmisele sundides. Aga nii osavasti ja nii terase, peenikese tundmusega ei olnud tema ise veel iialgi mänginud, kui lõpuks Paciuse võidukrooniga ehitud laulu: „Kuule kuidas hääli elab, Vanemuise kandlest kõlab." Aga küll on see ka üks laul, mille sisse kõik oma südantliigutavad sügavamad tundmused võime valada! Üsna imelik on, kuidas temast niisama hästi mahe meelitav, kui käre ähvardus, ülem rõõmu hõiskamine, kui südamest läbilõikav häälitsemine kunstniku tahtmise järele heliseda võib. Aga siiski näib temale kurblik toon ikka põhjuseks olevat, mis nii tume on, nagu lauliku kodumaa sinava männiku mühin ehk lainte kohin, mis kaljuvalla karedatel kallastel murduvad. See on ka Eesti laul!

Kuna Ellerhein oma mänguga kuulajaid rõõmustas, oli von Dornheimi isand koguni teise tuppa läinud, sest et tema süda täis oli ja ta mitte ei suutnud oma vingumehe võitu näha. Närvide ärritusel keerutas tema oma hästi rasvatud mokahabeme otsad nii teravaks, et nad näha olid, nagu paar kingsepa naasklit. Oma

kuldsest toosist võttis ta väikese tubli õlekõrre jämeduse paberossi ja kõndis suitsetades paar korda kärsitumalt mööda tuba edasi ja tagasi, nii et kannused aga tärisesid.

„Või seda oli veel vaja," pomises tema iseeneses, „et mina selle talupojaga ka siin pean kokku puutuma, et tema ka salongis minule risuks ees on ja mulle takistust teeb! Takistust, hehehe!" naeris ta tigedalt, „ei, ausõna peale, seda ei või tema minule iialgi teha. Vist on vana kuri ise kaubanõuniku kukil ratsutanud, kui ta teda oma majasse võttis. O tempora, o mores! *) Mina ei saa ka mitte aru, mis pagan mind sundis selle rumala Adele tahtmist täitma, kes ikka kui takjas minu küljes on, ja oma viiulimänguga libeda jää peale minema. Õnneks ei ole minul seda viiuli-kunstnikku mitte kena Mea juures karta. Nii kõrgele ei tohi ega julgegi temasugune mees oma silmi tõsta. Ja kui ta seda siiski teeks, siis aetaks ta silmapilk kui koer majast välja. Selle poolest tunnen ma juba vana Runensteini. Küll aga oleks minul ehk asja seda valkja peaga Edgarit karta, sest et tema isal ka kõrge seisuse ja ameti pärast seltslikus elus suur mõju on, peale selle on tema vana Runensteiniga suur sõber ja nende kasud käivat, nagu räägitakse, mitmet viisi käsikäes. Aga Edgar, mehikene, on ise loll ja kohmetu, et Mea otsa vaevalt salaja vaadata julgeb. Peale selle näib kaubanõunikunna minu püüdmist toetada tahtvat, ja kui ma selle oma nõusse pöörda saan, nagu ma loodan, siis on asi ümmargune. Aga olgu mis on, sõjajumala nimel, mina tahan kõikumata oma kuldse eesmärgi poole püüda."

Ei tea kui pikalt leitnandi isand veel nõnda oma tujule oleks voli andnud, kui mitte neitsi Adele ühe teise sõbranna saatel nagu kogemata ka sinna tuppa ei oleks astunud ja varsti tema oma südi jutuga ei oleks vangistanud.

„Teie olete ju meile ja terve seltskonnale koguni truudusetuks saanud, meie vahva ja ilma laituseta rüütel," sõnas mahe neiu epukalt oma tuulutajat tarvitades, „aga Teie süü ei ole mitte suur, sest nagu ma märkan, on see tuba siin jahedam ja sellepärast ka minu meelest armsam. Saalis on liig soe. Kas pole tõsi Romalda?" lisas ta siis ennast oma sõbranna poole pöördes juure. „Meie võiksime õige natukeseks ajaks siia lillepuude alla istuda ja leitnandi isand on ehk nii lahke ja jutustab meile lõbustuseks mõne naljaka lookese. Eks? Aga kas pole tõsi, et Ellerheina isand õige kenasti mängis? Ma arvan, et temast veel päris korralik muusikant võiks saada."

„Väga võimalik on, et ta sellega oma loodusest seatud eesmärgist mitte kõrvale ei eksiks; kui ta soldat oleks, võiksin ma

*) Oh ajad, oh kombed!

teda varsti oma polgu koorijuhatajale soovitada," vastas von Dornheim pilklikult naerdes.

„Teie näite vähe pahas tujus olevat, von Dornheimi isand," vastas neitsi Adele nende sapiste sõnade peale, „aga ütelge mulle ometi, Teie nimetasite teda ennemalt eestlaseks? Andke mulle andeks, et mina rahvaste tundmise poolest nii kehv olen, aga ehk võiksite minule seletada, kes need õieti on ja kus nad elavad! Minu arust olen ma seda nime vist enne ka juba kuulnud."

„Oh, see üks Soome rahva suguharu, kes Tallinna ja jaolt ka Riia kubermangus elab; eluviisi poolest ja näo poolest on nad ainult põlluharimiseks kõlbulised, aga sellejuureski käigu neil nende loomuliku laiskuse pärast ikka tubli kubjas kepiga kannul."

„Kas siis Ellerheina isand ka päris eestlane on?" küsis Adele.

„Muidugi," kostis von Dornheim lühidalt.

„Aga Ellerheinast ei võiks küll keegi Teitest antud kujutuse järele seda arvata, sest tema viisid ja näomood ei taha sellega sugugi ühte sündida," ütles Romaldaks nimetatud neitsi omalt poolt. „Temal on ju päris gentlemanlikud *) kombed ja väga tark, mehine nägu."

„Mina pean tõesti sinu teravat tähelepanemist imeks panema, kallis Romalda," sähvas Adele, „hoia ennast aga, et sa mitte liig sügavasti selle gentlemani silmadesse ei vaata. Teie ei teagi, leitnandi isand, kui imelik minu sõbranna on, igal pool leiab tema iludust, kui teised surelikud sest mitte põrmugi ei märka. Mõtelge ometi, hiljuti alles teadis tema tõendada, et kärnkonnal ilusad silmad olevat! Hahaha!"

„Aga, kallis Adele, seda ei tõenda ju mina mitte üksi, vaid ka kuulus Shakespeare *) ütleb seda oma Romeo ja Julias, et lõokese ja kärnkonna silmad olla ära vahetatud," vastas Romalda vähe ärritatud häälel.

Shakespeare tüsedalt mõjuva tunnistuse vasta ei julgenud teised mõlemad mitte välja astuda, sest Adele kõige vähemalt ei tundnud seda kirjakohta mitte ja kartis vastavaidlemisega oma teaduse kehvust avaldada. „Meie võiksime nüüd ehk jälle teiste seltsi tagasi minna," ütles tema üles tõustes. Kuidas Teie arvate?"

Kõik kolm läksid saali tagasi, kus terve seltskond oma aega viitis, seda mööda, kuidas tahtmine ehk seltslik sundmus igat ühte kellegagi kokku oli juhatanud, ja alles pärast keskööd antud söömaaega lahkus.

---

*) Gentleman, ütle: dshentelmän, vaimu ja seltskondlikkude viiside poolest kõrgesti haritud mees.

**) I. Sheekspiir, maailmakuulus Inglise kirjanik.

7. Kogemata äpardus.

Tunnikell oli hiljuti oma selge kõlaga üksteistkümmend ära löönud, kui leitnant von Dornheim raskest, aga rahutumast unest virgus. Ta ajas silmad lahti ja vahtis mõne aja juhmilt oma jalutsisse. Siis aegutas ta suure häälega, sirutas ennast nõnda, et säng naksatas ja silitas oma rinda. Selsamal silmapilgul astus magamisetoa uksest tema denshtshik sisse, nagu seda soldatit venekeeles hüütakse, keda kroonu poolt igale ohvitserile teenriks antakse, ja jäi, käed püksi õmblustel hoides, aupaklikult ukse ligidal seisma. Kui denshtshik nägi, et tema sisseastumist mitte tähele ei oldud pandud, köhatas tema ja kui leitnant selle peale oma näo tema poole pööris, teretas ta teda, nõnda kui väeseadus seda nõuab, ja jäi jällegi seisma.

Leitnant võttis oma taskukella väikese lauakese pealt, mis voodi päitsis seisis ja vaatas aega. „Miks sa mind mitte ennemalt üles ei äratanud!" hüüdis ta siis pahaselt.

„Vabandage, vashe blagorodije, minul ei olnud seks mitte käsku. Vashe blagorodije ise on kõvasti ära keelanud neid ilma käsuta äratada."

„Too sigarid siia!"

„Kuulen."

„Anna tuld!"

„Kuulen."

„Ulata sealt magadiskuub minu kätte."

Denshtshik tõi magadiskuue ja aitas leitnandile selga ajada.

„Mis sa veel vahid?"

„Tahtsin küsida, kas vashe blagorodije ehk käsivad suurust varsti laua peale tuua?"

„Sinul ei ole midagi küsimist, vaid oodata, mis sind kästakse. Silmapilk olgu laua peal!"

„Kuulen."

Leitnant, kes mitte roosikarvalises tujus ei näinud olevat, istus teise tuppa pruukosti lauda, hõõrus käega oma pahemat ja paremat meelekohta ja laskis omale klaasi täis kohvi valada.

„Kas kirjasid on tulnud?" küsis ta siis kohvi mustalt rüüpama hakates.

„On.“

„Anna siia!“

Denshtshik tõi taldriku peal paar kirja.

Esimene kiri, mis leitnandile kätte puutus, kandis nähtavalt õrnemast käest kirjutatud pealkirja.

„Adele!“ pomises tema enne, kui ta kirja veel avanud oli. Lennul luges ta selle läbi, mütsutas siis kokku ja pistis magadiskuue taskusse; siis võttis ta teise kirja kätte ja hoidis seda nagu kaaludes peopesa peal. Aeglaselt avas ta selle ja hakkas tähelepanemisega lugema. Vist ei olnud loetavad sõnumed mitte head, sest leitnandi kulmud tõmbasid kortsu, ja jumetu nägu lõi punetama, silmad läksid suureks ja alumine mokk värises. Äkitselt kargas tema tooli pealt üles ja hüüdis tulise vihaga:

„Narr! Vana narr! Tuhatkordne vana narr! Hullumajasse niisugusega! Või tema vana mullatükk tahab veel teist naist võtma hakata. Räägib nagu leerist tulnud poisike armastusest ja südame õrnematest tundmustest. Hohoho! On ennast juba ära kihlanud ja tuleval nädalal peavad pulmad olema. — Jah, hullumajasse. Nõdrameelseks on vaja teda tunnustada lasta ja teda kõige varandusega vöörmündrite ülevaatuse alla panna. Tema kinnitab, et mina ikka tema varanduse peapärijaks pean jääma, kui tema ilma järeltulijateta ära sureb. Kui aga mitte, mis siis? Siis vaadaku mina vist üle küünte. Meeletu! hakkab tema vana käblik käole veel pesa ehitama. Ja minu ootused ja lootused peaksid kõik ühe hoobiga nurja läinud olema? Raha asemel saadab tema minule manitsuse kirja kokkuhoidlikum olla, sest et temal edaspidi enam võimalik ei olevat mind nii suurel mõõdul toetada, nagu siiamaani. Hullumaja vääriline narr, muud midagi! Ja mis :na nüüd oma võlanõudjatega tegema hakkan, kust ma kõige pealt need tuhat rubla võtan, mis mina eila ausõna peale olen kaotanud? Hiljuti on ka veel polkovnik klubis rääkinud, et ülemalt poolt kuulda olevat, et meie polk nelja kuni kuue nädala pärast saavat teise linna garnisooni pandud, vist Peeterburisse tagasi saadetud. Siis tulevad nad kõik korraga minule kaela, kristlased niihästi kui juudid. Ja tema vana — saadab minule säherduse kirja!“

Ja kui vihale kihutatud lõukoer tormas leitnant mööda tuba edasi ja tagasi, saadud kirja rusikas muljudes. Aga mis sünnitas seda mässu tema südames, mis sundis teda säherdusi mõrudaid sõnu suust välja ajama?

Leitnant von Dornheim oli rikka mehe poeg, kellel aga veel teisi poegi ja tütreid oli, kes osalt veel kasvatamist nõudsid. Kui igale lapsele oma osa määratud sai, siis läks kõik varandus nõnda jakku, et igale ühele küll sai oma seisust mööda elada, kui

ta kokkuhoidlik oli. Meile tuttavaks saanud leitnant von Dornheim oli oma jao vanemate varandusest, nii pea kui ta täie-ealiseks oli saanud, aegsasti välja pärinud ja ka kätte saanud. Aga see varandus ei pidanud uhke kaardiväe ohvitseri käes mitte kaua vasta, sest tema eluviis nõudis suuri kulusid: tema pidas omal mitu kallist hobust, kulutas pallide peal ja teaatris, ooperis, balletis ja kontsertides käies palju raha, veel enam aga läks seltsimeeste seas kalliste söökide ja shampanjeri, kaardi ja kihlvedude peale.

Oma teenistusest oleks leitnant säherduse eluviisi pärast juba ammugi pidanud lahkuma, kui temal mitte üks rikas onu ei oleks olnud, kes temale aeg-ajalt tublit abi andis. See onu elas juba umbes kakskümmend aastat ilma lasteta lesepõlves ja oli oma venna vanema poja oma varanduse pärijaks kinnitanud. See varandus ei olnud aga sugugi mitte tähtsuseta, sest et ta mitme mõisa omanik oli, suurem rikkus aga temale ühest vabrikust Uraali mägedelt voolas. Siitsaadik ei olnud tema siis ka iialgi oma vennapoja eest peo kinni pigistanud, ehk küll ta teda mõnikord noominud ja koguni tõsiselt ähvardanud oli, et tema rahaallika kinni paneb, kui leitnant nõnda alati pillates edasi elab. Leitnant ei olnud sest aga mitte palju hoolinud, vaid kui onu mitte raha anda ei tahtnud, siis seda kõrgete protsentide eest otsinud kasuvõtjate käest, kellest üheski suuremas linnas puudus ei ole. Niisamuti, nagu noorematel ohvitseridel kosimise vääriliste rikaste neidude nimekiri, nõnda on ka kasuvõtjatel kõigi elurõõmsate ohvitseride nimed pügalasse pandud ja nende varanduse seisu üle kõik tarvilikud teated hoolega kokku korjatud, kas kellelgi lootust on mõne sugulase käest varandust pärida ehk rikka naise meheks saada, et selle järele siis oma võlauskumist määrata. Häda aga sellele, kes ükskord nende verekaanide võrkudesse on sattunud, sest et tema naljalt nende käest terve nahaga ei pease. Võlg kasvab nagu lumetükk, mis sula ilmaga kõrge mäe harjalt on veerema hakanud: esiteks on ta kui uba, siis kui kuhi, viimaks matab külagi enese alla. Vahest juhtub siis ka niisugune lugu, et pärija käest ka kõige rikkam pärandus võlgade eest ära võetakse, ehk küll algusvõlg nende kohta oli nagu kiisk valaskala kõrval.

Nõnda rabeles ka von Dornheim kasuvõtjate küüsis ja oli oma võlgadega nõnda kimbus, et tema sagedasti, nagu praegu, üsna uputuse rannal seisis; temal oli ainult kahteviisi lootust sellest jõunast peaseda, esimene oli onu surma järele oodetav pärandus, teine aga rikka naise võtmine.

Aga onu, ehk küll juba ligi seitsmekümne aastane, oli ikka veel oma vanaduse kohta õige mees, et surmal julgust ei olnud

teda koristama tulla ja riivi katki murda, mille taga ihaldatud rikkus seisis. Ja nüüd veel! Kes teab inimese südame saladusi seletada? Ka kõige vanemas vinskemas südames hõõgub vahest veel armastuse tulekene, mis enne surma maailma imestuseks veel ikka kord leegitsema läheb, kui juba kõik sädemed arvatakse kustunud ja kolle külmaks läinud olevat. Aga peaaegu veel imelikum on, et niisugused vanakesed oma südame viimsele lõkkele ikka veel õige viisakaid kustutajaid leiavad — kui neil vaeva väärilist varandust on. Sel kombel on juba mõnigi rauk, kes teise jalaga juba haua ääre peal näis seisvat, oma pärijate suureks ehmatuseks õige jämeda kriipsu nende kenasti kokkuseatud arvest läbi tõmmanud. Seda kibedat karikat pidi ka meie leitnandi isand nüüd maitsma ja see jook oli temale maksa üle kopsu ajanud. Onu oli temale kirjutanud, et tema veel teist korda tahtvat abielusse heita, mille läbi siis endine määrus, et tema vennapoeg ta varapärija pidi olema, iseenesest tühjaks sai tehtud. Et aga ükski kohus ka kõige vanemat meest keelda ei või naist võtmast ega teda niisuguse rumaluse eest vöörmündrite alla panna ehk koguni hullumajasse saata ei või, sai leitnant peagi aru, kui ta veri nii kaugele jahtunud oli, et ta oma mõtteid koguda ja seletada suutis. Nüüd seisis tema viimne lootus üksnes veel kosja-õnne peal. Kui ka selle ankru köis katkes, siis oli karta, et maru tema elulaevakese varsti kaljude vasta ajab.

Leitnant oli ennast riidesse pannud. Tema oli ikka veel pahas tujus, aga vihalained ei käinud enam nii kõrgesti. Külm vesi, millega tema oma pead ja rinda oli pesenud, oli omal viisil nagu arstirohi mõjunud.

„See on ka arusaamata, kuidas ma eila jälle nii palju kaotasin," pomises von Dornheim oma juukseid suure peegli ees veel ükskord üle kammides, „ausõna peale, koguni arusaamata. Aga tasutud peab see võlg tänase päeva jooksul veel saama, selle eest olen ma oma ausõna pandiks pannud. Väga paha lugu, seesama, aga ehk saab mulle seda parem õnn armastuses õitsema — muidugi — seda loodan ma ka kindlasti, ausõna peale."

Ta kõlistas kella ja teener astus tuppa.

„Kas hobune sadulas?"

„Sadulas, vashe blagorodije."

„Too minu kindad siia."

„Siin nad on. Aga eestoas ootab keegi, kes vashe blagorodijega tahab kokku saada."

„Kes see on?"

„Seesama juut, kes juba paar korda ennemalt siin on käinud."

„Oh sina sarvik elajas, kas sa temale ei ütelnud, et mina tahan ratsa sõitma minna ja mul sellepärast aega ei ole ennast tülitada lasta."

„Ütlesin küll, aga tema sunnik ei taha välja minna, muidu kui vii kraetpidi. Ütleb omal hädalise asja olevat. Kas pean välja viskama?"

Leitnant tõmmas kulmud kortsu ja mõtles silmapilk järele. „See on vana Benjamin," pomises tema ise enesele, „võib olla, et temaga kaupa saan, siis pole mujalt otsimist. Lahing saab vist küll raske olema, aga kui püssid ei võta, siis toome suurtükid platsi."

„Kutsu teda," ütles ta siis denshtshikule.

„Kuulen."

Silmapilgu pärast astus Benjamin, vanaldane kuivetanud juut, tuppa, teretas kaks korda alandlikult kumardades, jäi siis pool küürus seisma ja silitas pahema käega oma pikka halli habet, kuna ta paremas käes oma mütsi veeretas. Ta kavalad silmad veeresid niisama rahutumalt peas kui müts peos ja nende läbitungivast pilgust ei jäänud vist küll ükski nurk toas puutumata.

„Mis sa käid?" hüüdis von Dornheim kurja häälega.

„Käin oma asju ajamas. Kuidas vaene juut muidu ennast elatab?"

„Mis sa õieti mõtlesid, et mind tülitama tuled, kui mul parajasti vaja on kodust välja sõita?"

„Minu ikka metlep, et aulik leitnandi isand maksab vaese juudi raha ära."

„Kas sa oled kannatama õppinud?"

„Oi, oi, miks minu ei olep mitte kannatama eppinud?"

„Noh, siis kannata!"

„Aulik leitnandi isand teevad ikka vana Benjaminiga sihukene nali. Aga minu jeep ise puupaljas."

„See ei puutu minusse. Mine aga oma teed ja tule teine kord parajal ajal!"

„Mis on parajal ajal? Iga kord ei olep parajal ajal, aga kui tuleb leitnandi isand ja ajab süda öö vana Benjamin välja unest, ja Benjamin peab ise veel minema teise käest raha laenama, et ohvitseri isandat hädast aidata, sest et tema meie maad kaitseb."

„Ära lorise, juut, sina vana kitsehabe, selle tarvis on teiesugused loodud."

„Meie aga mitte ei olep iksi raha laenama, vaid meie olem loodud raha ka tagasi tahtma. Kust muidu saab vetta teine kord jälle andma."

„Aga minul praegu ei ole, pealegi tarvitan mina varsti veel

kaks tuhat rubla ja need pead sina minule täna ehk hiljem homseni muretsema.“

„Hoidku mind Jumal, kust vaene Benjamin vetap nii palju raha! Ei veip, ei veip!“ hüüdis juut käsi laotades ja nagu kohkudes kaks sammu tagasi astudes.

„Tühi jutt,“ vastas leitnant, „sina pead võima ja võid ka. Või arvad sina ehk, et ma mõne teise käest ei saa? Siis võid sina oma suu puhtaks pühkida. Selle pärast, kui sa tark mees oled, kes oma kasu tähele panna ja asju ajada mõistab, tood sa minule veel täna õhtu nimetatud kaks tuhat rubla.“

„Heidke armu, Benjamin veip mitte raha pühkmekastist vetta.“

„Võta kust tahad, aga too! Mina kirjutan sinule veksli ja maksan tuttavad protsendid. Või ei ole mina sinule mitte kindel küllalt?“

„Kindel, oi, miks leitnandi isand mitte ei peap kindel olema? Temal on ju rikas onu, kelle vara ta pärib, kui onu era surep. Aga onu veip ka veel kaua elada, veip vetta noor naest, veip teha, mis tahap!“ hüüdis juut luurates leitnandi otsa vaadates.

Leitnant sai neist sõnadest valusasti riivatud, sest ta teadis ju liiga selgesti, et juut tõtt rääkis. Aga kas temal olid kindlamad teated, ehk rääkis ta ka umbes nõnda? Kes võis seda teada. Kasuvõtjad valvavad teravamini kui keegi politsei nende üle, kes neile raha võlgnevad.

„Seda ei või ilmaski olla,“ hüüdis ta karedasti.

„Kõik on juba maailmas nähtud, itlep tark rabbi Ben Akiba,“ vastas juut kavalasti. „Vana Benjamin teap palju, tema olep palju suurtsugu isandaid hedast aidanud, aga tema suu seisap lukus. Temal olep hea süda, sellepärast tema annap hea nou. Miks tahap Teie olla rahapuuduses, kui Teie veip saada ometi palju raha, kui Teie aga tahap? Kui leitnandi isand vetap rikas pruut, teeb varsti pulmad, saab suur kaasvara, siis on raha kill, jeep vaesele Benjaminile ka meni rubel. Vaat, — on kellelgi, kus leitnandi isand tuttav on — ega mina nimi ei nimetap, Jumal hoidku! — iks noor titar, iks ilus titar, iks kallis titar ja isal olep raha, oi, oi! Aga leitnandi isand peap ruttama, muidu vetap meni teine titar ära.“

„Kuule sina, vana sokuhabe, oma hea nõu võid sina soola panna, et tema mitte haisma ei lähe,“ hüüdis leitnant, ehk ta küll põnevusega juudi juttu oli kuulanud. „Aga nüüd ütle, kas tahad täna õhtuks minule raha muretseda, või mitte?“

Mõlemad vaidlesid selle üle veel mõni aeg. Juut tõrkus küll vasta, lubas viimaks siiski von Dornheimi tahtmist täita, kes selle peale oma tusase tuju lahutust otsima läks. —

Mõni päev pärast seda näeme von Dornheimi oma säravas mundris uhkesti mööda uulitsaid ratsutavat, nagu oleks tema terve Moskva linna omanik: mõnegi neiu silmad vaatasid ihaldava pilguga nägusale ratsanikule tagant järele, kes nii toredasti oma kalli hobuse seljas istub, aga ta ei pane neid tähelegi. Praegu pöörab tema sellesse uulitsasse, kus kaubanõunik Runenstein elab, ja laseb hobuse sammu käia.

„Kell on juba üks — mõned minutid ainult veel puuduvad," — pomiseb tema iseeneses, „ja sellega on silmapilk kätte jõudnud, kus ma oma kirja peale suusõnal vastuse pean saama. Saab näha, missugune mõju temal siis on olnud. Noh, sellepärast ei või palju kahtlust olla — vanamees oli päris minu nõus, muidugi oli vist parem pool teda tublisti käsile võtnud ja oma sõnadega vintsutanud — ega siis ka Mea enam tema tahtmise vasta panna ei suuda. Aga vanal Benjaminil oli õigus selle märguga, mis tema mulle andis, ma pidin oma avaldusega ruttama. Rauda on vaja taguda, niikaua kui ta alles soe on."

Ta oli kaubanõuniku ukse ette jõudnud, kus jootrahaga harjunud dvornik *) tema hobust vasta võtma ruttas. Leitnant viskas oheliku tema kätte ja astus kiiresti trepist üles ja tõmbas kella, mille järele toapoiss Shang varsti ukse lahti tegi ja kätteantud nimekaartiga ära kadus.

Kuna von Dornheim toapoisi tagasitulekut oodates oma mokahabemele peegli ees veel viimase kunstliku keerutuse andis, ütles aga jälle nähtavale ilmuv Shang harjunud „palutakse" asemel õige sügavalt kumardades: „Palutakse vabandada, et võimalik ei ole vasta võtta." Leitnant ei suutnud oma kõrvu uskuda. „Mis?" küsis ta sellepärast.

„Palutakse vabandada, et võimalik ei ole aulikku leitnandi isandat vasta võtta," kordas Shang jälle oma nohiseva häälega.

„Kas sa siis minu nimekaardi ei ole sisse viinud ja kätte andnud?"

„Vabandage, andsin küll kaubanõuniku enese kätte — kaubanõuniku proua oli ise ka seal. Paluvad vabandada."

See lugu oli von Dornheimile täiesti arusaamata. Teda ei võetud vasta, ei tahetud vasta võtta, ehk tema küll just lubatud tunnil oli tulnud! Mis see pidi tähendama? Aga tema ei hakanud mitte pikemalt järele pärima, vaid pööras ennast järsku kanna pealt ümber ja sammus ukse poole, mille ikka aupaklikult kumardaja Shang temale avas. Väljas kargas ta trepi ees ootava hobuse selga ja kihutas kapakat sõites edasi, üks kõik kuhu poole, seda ei pannud ta tähelegi. Ta märkas aga, et ta veri keema hakkas ja otsaesisel vihasoon paisutas.

*) Kojamees.

Mis see ometi oli? Kas see pidi vastus olema tema kirja peale, või mis? Ei, see oli sootumaks võimata. Seks ei olnud ju mitte mingisugust põhjust, ja see oleks ju liig häbemata temp olnud. Ei, seal pidi üks teine põhjus olema. Vast olid mõlemad vanemad isekeskis sõnavahetuses olnud, ehk Mea ei olnud veel mitte järele andnud ja oli neid palunud, et nad otsust andva sõna teiseks korraks jätaksid. „Jah nõnda'p see lugu saab olema," trööstis ennast von Dornheim. „Küllap nad mulle pea kutse ehk seletuskirja saadavad."

Aga see arupidamine ei jaksanud sugugi tema rahutumat südant vaigistada. Temal oli säherdune tume tundmus, nagu koguks ennast must piksepilv tema pea kohta kokku. Tema läks kasinoosse, ohvitseride klubisse, kus ta lõunat sõi ja kuni videvikuni aega viitis.

Vaevalt oli ta koju jõudnud ja ennast sohva peale sirukile lasknud, kui tema dentshtshik sisse astus ja teada andis, et väljas ootavat vana juut Benjamin ja paluvat ennast leitnandi jutule. Tema olevat juba lõuna aegu ükskord seal käinud ja mõni aeg oodanud.

Leitnant näis juudi tulekut vist isegi juba oodanud olevat, sest ta käskis teda varsti ette lasta. Vist oli neil jälle mõnda raha-asja sobitada.

Mõne silmapilgu pärast astus ka vana Benjamin tuppa, tõmbas küüru, sirutas kaela välja ja hüüdis kireva häälega:

„Soovin heed ehtut!"

„Noh, mis sina muidu veel lausud, vana Benjamin? Kas oled minu kirja kätte saanud ja tood minule nüüd häid sõnumeid?"

„Minu olep kill kirja kätte saanud. Oi, oi, olep vega ilus kiri! Vega palju au vana Benjaminile, oi, oi! olep liig palju au! Mina ei ootap ka mitte sugugi, et leitnandi isand vetap vaevaks, et ise tulep vastust otsima. Ei, ei, seda ei veip mitte olema, vana Benjamin tulep parem ise leitnandi isandi juures, on temal ometi veel jalad, mis keivad. Oi!"

„Noh, siis on asi selge. Seda ma lootsin ka, et sina mitte vasta panema ei hakka. Oled ju ikka kaunis mõistlik mees olnud — nii palju kui teie sarnaste seast üleüldse mõistust leida on — ja oskad ka oma kasu tähele panna. See on siis hea, et sa minu seletusest aru oled saanud."

„Oi, suur on au, vega suur au vaesele juudile, aga minu ei veip see kord mitte auliku leitnandi isandi tahtmist teita. Ei veip sugugi mitte, Jumala eest, ei veip mitte!"

„Ära ilma aegu lorise! Seal ei või mingisugust takistust ees olla. Sellepärast ära tee tühje vigureid, ma tunnen sind juba!"

„Aga minu ei veip mitte. Kes olep ka neinud, et kotka pojast ja kebliku tütrest on saanud pesa ehitajat? Kotkas olep suur, oi, vega suur ja kuri lind!“ hüüdis juut ühte puhku käsi laotades. „Tema teep pesa korge kalju vei suure, suure puu otsa, keblik aga maa peale kadaka peesa alla.“

„See on tühi töö, et sina minule oma looduse tarkust hakkad ette lugema,“ hüüdis leitnant, kes sugugi juudi piltlikust kõnest aru saada ei jaksanud, pahasel toonil, „ütle selge sõnaga, kas tahad anda, või mitte? Räägi lühidalt ja asjalikult,“

„Suur au, vega suur au,“ vastas Benjamin, pea paremat, pea jälle pahemat jalga kergitades. „Seda minu ilmaski ei veip lubada. Ennemalt laseksin mina iseennast ehk teda era tappa. Oi vei! Minu Rebekka peeb jeema uskuma Abraami, Isaaku ja Jakopi Jumala sisse, tema peeb teitma seedused, mis Moses meile olep andnud.“

„Aga juut,“ käratas leitnant, „mis minusse sinu Rebekka, sinu tütar puutub! Minule võib see ometi ükskõik olla, kas tema Mosese ehk hottentotlaste usku on. Tõesti, minu kannatus hakkab lõppema. Kui sinul targemat minule rääkida ei ole, siis sea aga oma koivad sõudma ja katsu, et sa terve nahaga uksest välja saad.“

„Minu ei teap mitte, miks leitnandi isand olep nii kuri, kui minu itlep, et ei veima anda temale oma Rebekka? Olep ju teine asi raha, teine asi titar! Veime ikka jeeda sebrad, kui mina ka mitte ei veima temale anda Rebekka, kellel juba olep isegi peidmees.“

„Pagana päralt, Benjamin,“ hüüdis von Dornheim suure häälega naerdes, „mis sina ometi jampsid? Sina oled ju päris puruhulluks läinud. Hohohoho! Kes siis sinu tütart on tahtnud? Tema on küll kaunis ilus tüdruk, ta võiks vast ka — hahaha — haa!“

„Miks Teie pilkab siis mind, miks Teie naerab minu titart?“ hüüdis juut ennast sirgemaks ajades, kuna leitnandi naeruhoog ikka veel edasi kestis. „Miks Teie siis kirjutab minule niisugune kiri: „Kergesti austatud isalik seber!“ Minu neitab varsti Teile see kiri, oi!“

Juut hakkas oma vammuse põue kobima ja võttis ühest rasvasest taskuraamatust kirja välja.

Leitnandi naer oli järsku vaikinud ja selle asemele tarretav ehmatus astunud, sest üks hirmus mõte käis kui välk tema peast läbi.

„Siin olep selge adress: Benjamin Goldmann, ja siin,“ ütles juut kirja ümber pöördes, „olep leitnandi vapiga pitser ka. Ega mina ometi ei valetab, Jumal hoidku!“

Leitnandi olekus oli hirmus muutus sündinud. Ta nägu oli kahvatanud, silmad tikkusid koobastest välja paisuma, keha üle käisid värinad. Aga tema oli ehmatusest nõnda kütkestatud, et oma keeltki liigutada ei saanud.

Korraga tuli nagu elu ja õige vägev elu leitnandi kohmetanud liikmetesse. Kiirel pilgul oli vana Benjamin seda muutust tähele pannud ja ukse poole taganema hakanud. Aga kui kull kargas leitnant tema kallale ja kisendas: „Tunnista, kust on see kiri sinu näru kätte saanud!"

„Oi vei!" hüüdis juut ja katsus ennast ilmaaegu leitnandi kätest lahti peasta, „ega minu ei valetap, kui seisap selge adress peal Benjamin Goldmann!"

Aga leitnant oma hullustuses ei märganud vähematki meelt, vaid raputas juuti nõnda, et sel pea otsas vabises ja haaras siis viimaks ka veel tema habemest kinni, nõnda et vaevatud mehikene nagu surmahädas kisendas: „Reevlid, mertsukad! Karauul! karauul!"

Denshtshik oli sisse astunud, aga liikumata kui nui ukse juure seisma jäänud. Leitnant aga jättis viimaks oma vastase rahule ja pööras temale selja, nagu tunneks ta praegu alles, kui häbitu tema tegu oli.

Aga enne veel, kui denshtshik mahti oli saanud oma peremehe käest küsida: „Dveeri ukasatj ne prikaashete?" *) oli vana Benjamin oma kuue pikad hõlmad kaenlasse võtnud ja plehku pannud. Alles väljas uulitsa peal jäi tema seisatama, suges viie sõrme varal mõned lahtised karvad oma habemest ja tõstis siis oma rusika nagu ähvardades kas leitnandi aknate või taeva poole. „Möödamineja ei eks arusaada võinud", kinnitas ta ähvardades.

Leitnant oli vaheajal ülevel oma denshtshikut rogatõi skot'iks ehk sarvelajaks nimetanud ja teda kolmeks päevaks puuri panna lubanud. Siis aga oli tormi peale tahes ehk tahtmata vaikus ja mõtete klaarimine tulnud.

Kuidas oli aga ülemal-kujutatud veider etendus ilmale tekkinud? Kas ei ole jutukirjutaja viimaks oma luulele liiga vabadust andnud ja tõe põhjuselt kaugele eksinud? Ei ole. Oleks ta luulele rohkem valda andnud, siis oleks ta vististi selle etenduse kõrvale heitnud ja mõne mõnusama välja mõtelnud. Kirjade äravahetamine pealkirjade pealepanemisel on juba mõnestki kirjanikust nagu karvupidi jutujätkuks vahele kistud, sest et seda maailmas vist küll igapäev juhtub, ehk küll sadandete seast, kes rohkem kirjutavad, oma eluajas vast ükskord. Aga tõele truuks

*) Kas Te ust näidata ei käse?

jäädes peame tunnistama, et v. Dornheimile kogemata niisugune viperus oli juhtunud, tema kohta täiesti õnnetus, mis meie aga kuidagi viisi ära lämmatada ei tahtnud ega võinud. Kaubanõunikule kirjutatud kirja oli tema ühel ajal Benjamini kätte saadetava kirjaga ära vahetanud ja selle järele ka pealkirjad ümbrikute peale pannud. Kas see siis imelik oli, et kaubanõunik teda enam oma jutule ei lasknud, kui ta leitnandi enese käe läbi teada oli saanud, kui sügavalt see juudi võrkudesse oli langenud ja et tema ise rikas ja kuulus kaubanõunik Runenstein, selle mõrra pära pidi sellega lahti peastma, et tema oma ainsa „kuldse linnu", oma tütre, temale täie kaasavaraga pidi andma, nagu kirjast peaaegu selgesti lugeda oli. Vähe veidram oli küll juudi mõte, et leitnant tema ilusat, aga ka rikast Rebekkat võtta ihnuks. Aga niisugust asja on ka juba nähtud, ja ei tea ka, kas juut seda mitte ainult kavaluse pärast ette ei toonud, ehk küll temal leitnandi äpardus juba ammugi selge oli olnud? Kes kõik maailma asja võib teada!

Niipalju aga on tuttav, et juut oma habemest kistud karvu vist jõudu mööda pügalasse püüdis panna, sest teisel päeval ütles keegi von Dornheimi sõpradest temale, et tema näinud juuti polkovnikuga rääkivat ja andnud tema kätte suure mutsaku pabereid, mille juures ta ka kuulnud nagu von Dornheimi nime nimetavat. Polkovnik teinud selle juures väga tõsise ja koguni kurja näo ja kärgatanud valjusti juudi peale, viimaks aga kutsunud ta oma erakambrisse.

Niipalju on ka veel teada, et polk, milles leitnant teenis, mõne aja pärast tõesti Moskvast ära viidi, leitnant von Dornheimi aga kaubanõuniku Runensteini majas jumalagajätmiseks mitte ei ole nähtud.

8. Õnnetus ja armastus.

Oli paras taline ilm. Vana vali valgevatimees aimas juba oma jõu raugemist ja selle peale mõteldes jooksis temal keskpäeva aeg teine silm juba vett, öösi aga pigistas ta hambad risti ja näpistas hilist teekäijat vahest veel õige valusasti kõrvadest, ehk kargas otse ninasse kinni.

Vanas Vene emalinnas oli aga liikuv elu kihamas, sest suurte paastude aeg kippus peale tulema, mis rõõmuavaldused nõnda ära lämmatab, et terve linn nagu leinas on. Enne seda aga saab rõõmukarikas igal pool niihästi ülema kui alama soo rahva poolt veel põhjani tühjendatud, nii et vene maslenitsa ehk võinädal üle maailma on kuulsaks ehk kõigevähemalt tuttavaks saanud. Alamal rahval on igal pool oma „gulänje", oma rõõmupidu ja lustikäik nimelt selle aja tarvis muretsetud asutustes. Mehed joovad ja laulavad, annavad oma vaimustuses kas või võhivõõrale ja verivaenlaselegi suud, tüli ja riidu aga on palju liikumisel. Näitemajade uksed on hommikust õhtuni avatud ja suured kuulutuslehed kutsuvad rahvast meelitava ja kiitleva sõnaga kõiksugustest ihu- ja vaimuelu lõbustustest osa võtma. Suurtsugu ja rikka rahva juures aga peetakse toredaid seltskondlikka õhtuid ja läikivaid pallisid, kus siis igaüks oma maja seisust kõige hiilgavamast küljest püüab üles näidata.

„Salanõuniku Koslovi juures saab tuleval laupäeval suur pall olema," ütles Runensteini emand ühel pealelõunal oma mehe kirjutustuppa astudes. „Vaata, siin on meile praegu ka kutsekiri tulnud — õige aegsasti küll, aga siiski ehk natukene hiliselt, kui meie seda juba ennemalt ei oleks teadnud. See pidu saab vist seda läikivamalt peetud, sest et temaga kuulu järele ka vanema tütre kihlused tahetavat ühendada. Ma mõtlen, et meie seda kutset vist mitte tagasi ei tohi lükata."

„Hm," tegi kaubanõunik oma ees seisvat raamatut kõrvale pannes ja siis nagu mõttes kõige viie sõrme otsaga oma habemest puhtaks aetud lõua otsa siludes. „Ma arvan, et meie vist ei tohi minemata jätta. Koslovil on väga suur mõju ja minul on sellepärast põhjust tema sõprust mitte jahtuda lasta, sest et see

minu ettevõtetele mitmet pidi kasulik võiks olla. Kas Vintrauti neitsi ka kutsutud on?"

„Muidugi, nemad teavad juba, et ta nii kaua meie majas on ja mina teda ka võõrsil olles enese ligidal vahest tarvitsen. Ka on Mea alles noor ja harjumata ja mina ei saa ka mitte ikka aega teda ühtepuhku silmas pidada. Tema on oma oleku poolest ikka veel vahest liig loomulik ja lapselik."

„Mis mina oma poolt mitte küllalt kiita ei või," sähvas kaubanõunik.

„Ära pane pahaks, armas Eduard," vastas kaubanõuniku proua teravasti, „aga sellest ei saa teie meesterahvad mitte õieti aru. Teie tundmused on selle poolest liig töntsid. Mis koduses elus lubatav ja korralik on, ei kõlba mitte palli peal. Seal on koguni teised nõudmised ja seadused valitsemas —"

„Noh, muidugi, muidugi!" kostis Runensteini isand käega vaigistades. „Selle üle oleme meie juba küllalt vaielnud, ilma et sest mingit kasu oleks olnud."

Nende sõnade järele tekkis mõneks ajaks vaitolemine abielupaari vahel. Runensteini emand tõusis tooli pealt üles, nagu tahaks ta ära minna, pööras siis ennast aga jälle tagasi ja ütles: „Mina tahtsin sinule ka veel midagi avaldada, mida ma arvan tähele pannud olevat. Salanõuniku Edgar näib oma silmi meie Mea peale heitnud olevat ja teda teiste neidude hulgast kallimaks pidavat. Mina olen riiginõuniku viimsel pidulisel tantsuõhtul, kuhu ka Edgar palutud oli, selgesti märganud, et tema Meaga palju rohkem ja vaimukamalt tantsis, kui teistega ja nimelt sealse peretütrega. Vintrauti neitsi ütles ka —"

„Või jällegi on sinul siis niisugused märgid olnud, mis muidugi Vintrauti neitsi oma tähelepanemistega toetab ja tõendab," kostis Runensteini isand vähe pilklikult, „mina palun sind aga, armas abikaas, seekord vähe ettevaatlikum olla, kui toona selle teise isandaga, kelle eest sina ka nii kõvasti seisid — noh, sa tead isegi juba, keda ma arvan."

„Aga kuidas võid sa siis Edgarit temaga võrrelda? Ja pealegi ei olnudki minu süü selle juures nii suur, kui sinu enese, kes sa teda ometi kui oma vana sõbra poega meile soojalt soovitasid. Mis minagi siis teadsin? Salanõunikkudega aga on koguni teine asi. Nemad elavad siinsamas, meie tunneme neid ja nende elu väga kindlasti ja käime nendega läbi. Edgar on tubli noormees, keda igaüks rõõmuga väiks võib võtta."

„Õigust ütelda näib Edgar üks ahju taga hautud eidemuna olevat. Oleks ta soldatiks saanud, siis oleks temast ehk veel õige tubli mees saanud. Aga siiski ei ole minul asjalikult

midagi selle vasta, kui lapsed teineteisega ligemalt tutvaks saavad."

„Sina arvad siis —"

„Mina ei taha sellega veel midagi arvanud olla, minu kullakene, mis sinule põhjust anda võiks midagi korda saata, mida meie pärast jälle peaksime kahetsema."

„Meil saab nüüd aga ettevalmistuse peale ka kulusid minema," ütles Runensteini emand juttu pöördes, „nagu sina isegi arvata võid. Jaolt on ka veel viimase palli eest mõned vähemad asjad õiendada."

„Hea küll, lase siis aga oma ehtijanna juures valmistada, mis tarvis läheb," hüüdis kaubanõunik oma kirjutuslaua suhvlist üht suuresummalist piletit välja võttes ja oma abikaasa kätte andes, „mina ei taha niisugusel lool ka mitte kopikate peale vaadata. Siiski arvan mina, et Meale kõigevähemalt kõige lihtlabasemad riided kõige kaunimad saavad olema, sest ta on iseenesestki ilus. Igamees teab juba, et meil jõud kannab teda ka kõige uhkemate riietega ehtida, kui meie seda sooviksime."

„Küllap meie sellega korda saame. Mea on seks ka juba isegi suur ja tark küll, et ta teab, mis temale selga panna sünnib ehk mitte."

Nende sõnadega sohises kaubanõuniku proua uksest välja, Runensteini isand aga võttis jälle oma rehnungid käsile.

Nimetatud pallipäeva pealelõunal oli Runensteini emanda ehtija ja õmbleja aegsasti tellitud riided ära toonud. Mea rõõmustas oma uusi ehteid silmitsedes, nagu seda ka iga teine noor neiukene oleks teinud, ehk küll nemad ema ehetega võrreldes koguni lihtsad olid. Aga kui külasemineku tund ligemale jõudis ja tema Dashka abil ennast riidesse panema hakkas, tõusis temale korraga sala tusk, millest tema ennast enam lahutada ei saanud. Tema ei saanud isegi aru kust see veider tundmus temale tekkis. Vahest jäi tema nagu kuulama, kui kõrvalisest toast, mis kooliruumiks sai tarvitatud, Ellerheina mehine hääl läbi lukustatud ukse tungis, vahel sekka ka valjumal häälel kõneldud sõnad koguni selgesti tema kõrvu kõlasid. Bob andis seal oma õpilastele matemaatika ettevalmistamise tundi ja püüdis neile parajasti vana kuulsa greeklase Pythagoras'e õpetuse saladust seletada, et täisvinklises kolmnurgas laotuskülje peale tehtud nelinurk niisama suur on, kui mõlemad teised ruudud ühte kokku, mis lootkülgede peal seisavad. Dashka käis edasi ja tagasi, talitas ja sekeldas oma preili ümber, misjuures tema keel veel nobedamini liikus kui käed. Mea aga näis teda ainult poole kõrvaga kuulvat. Viimaks oli kunstlik riidesse panemine ometi lõpukorrale jõudnud ja igapidi ilus saanud. Dashka astus paar

sammu kõrvale, pani käed rahul olles rinna peale risti ja vaatas siis suure meeleheaga õunapuu õie iluseks ehitud neiut, nii et ta viimaks käed üle pea kokku lõi.

„Tõesti," hüüdis Dashka, „olete Teie aga täna ilus! Just kui nukukene! Kui Teie tänase palli peal mitte kõikide südamed põksuma ei pane ja vangi ei võta, siis ei mõista mina juukse kammimisest ja sarnastest peenikestest töödest mitte rohkem, kui köstri vasikas. Küll Teie näete, et Teile kohe homme päev veel terve tosin kosjakirjasid tuleb."

„Miks sa ikka nii rumalat juttu ajad, Dashka," kostis Mea pool pahaselt, kuna ta ise kõrvust saadik punastas, „mina ei hooli sugugi kosilastest, kui neid ka sada korraga minule tuleks!"

„Jah, mina sest ka mitte ei tea, aga vana rahvas ütleb, et sedaviisi rääkivat kõik noored tüdrukud, seni kui päris peigmeest ei ole tulnud. Kui aga päris peigmees ilmuvat, siis toovat tema ka varsti armastuse enesega kaasa, mille vasta mingi võim ei mõju. Vaadake, Mea Eduardovna, hiljuti alles kõneles kutsari naine Akulina, et tema ei olla ka mitte teadnud, mis armastus õieti on, aga kui tema esimest korda Mitkaga kokku saanud, siis olnud temal niisugune tundmus, nagu oleks temale kapaga sooja vett üle keha kallatud, ja sellest olevat ta siis varsti aru saanud, et Mitka tema loodud peigmees on. Jah, nõnda ta rääkis!"

„Nüüd aga pidavat Mitka teda vahest peksma, nagu sina ise mõne aja eest veel jutustasid. Mis armastus see siis on?"

„Kuidas nõnda? Miks Mitka teda ei armasta? Kes meiesuguste seast siis oma naist ei peksa? Kes oma naist armastab, see peksab teda ka, seda teab kõik maailm."

Meale oli säherdune rahvalik mõtlemiseviis küll veider, aga siiski juba nii tuttav, et tema seda imeks ei pannud, sest ta oli seda juba lapsest saadik kuulnud. Siiski ütles tema: „Mees, kes oma naist lööb, lööb iseennast veel valusamini."

Dashka ei teadnud selle peale midagi vastata. Tema leidis selle eest aga veel Mea kleidis paar voldikest, mis tungivalt kohendamist nõudsid. „Aga kas Teie omale juustesse siis ühtegi ehet ei taha panna?" küsis ta viimaks seda puudust tähele pannes.

„Küll ikka Dashka," vastas Mea. „Vaata, seal selle valge roosi tahan ma omale juustesse pista ja mõtlen, et ma midagi sündsamat leida ei võiks. Just täna on temal üks õis lahti läinud. Näe kui ilus, õrn ja lehkav ta on. Aga selle eest olen ma ka ise seda roosipuud nii suure hoolega talitanud ja kastnud; minul on peaaegu kahju seda ära lõigata ja närtsimiseks ära hukata."

„Kõik lilled närtsivad hiljem ehk varem ära," seletas Dashka, „ka siis, kui nad oksa külge jäävad. See on juba Jumalast nõnda loodud."

Mea astus kena roosipuu juure, mis temal akna peal potis kasvas ja lõikas kääridega, mis Dashka temale kätte andis, ühe praegu puhkenud õie ära. Siis astus ta peegli ette, mille ees kahe kolmeharalise hõbelühtri peal läbipaistvad, joonelised parafiin-küünlad põlesid. Seal pööras ta oma pea poolviltu ja pistis oma käega roosiõie kõige kenamaks neitsilikuks ehteks juustesse. „Sina võiksid õige minna ja järele kuulata, kas mamma ka juba valmis on," ütles ta siis Dashkale ja pööras enese jälle peegli poole, et oma kuju veel viimast korda silmitseda. Roos ei näinud temale veel mitte päris parajal kohal seisvat, ta pidi teda veel karvakese väärt ülespoole nihutama. „Noh, nõnda võib ta siis —"

Vuhv! kargas äkitselt küünla otsast tuli tema õhu-õrna mussliinse kleidi käikse külge, millega tema kogemata tule külge oli puutunud.

„Uih!" kiljatas Dashka ja lõi omale surmahirmus püha ristikese ette, kuna Mea ise ehmatusest kange ja võimetu oli, et ta sõnagi suust ei saanud. Ehk küll ka Dashkal kõik ihukarvad värisesid, kisendas ta ometigi valju häälega „appi! appi!" ja püüdis lõkendavat leeki oma kätega ära lämmatada ja ka Mea hakkas kogu loomusunnil kätega vehklema. Aga selle läbi läks hädaoht ainult veel suuremaks, sest selle läbi sünnitatud tuuleõhul kargas tuli edasi ja kui ta ühest kohast silmapilgul sumbutatud oli, hakkas tema kohe teisest paigast uuesti leegitsema.

Korraga läks uks praginal lahti ja Bob tormas sisse. Ligemal silmapilgul oli tema juba põrandalt villase jalgteki kahmanud, mille sisse tema noore neiu mässis; nagu lapse võttis ta tema siis oma käte peale ja pani sohvale pikali maha. Varsti oli elav tuli selkombel kustutatud, aga siit ja sealt vilksatasid salatule sädemed neiu riiete seest, kui Bob teki tema ümbert ära tõmbas. Peagi aga oli ta sellest võidu saanud, nõnda et mingit kartust enam ei olnud. Selle juures nägi tema siis, et Mea käevarred ja kael küll mitmest kohast põlenud olid, aga mujalt ihu vist ikka terveks jäänud. Sellepärast ei olnud siis õnnetus mitte nii suur, kui ta esimesel silmapilgul oli arvanud. Aga oleks tema ainult ühe poole minuti hiljemalt appi saanud, siis oleks lugu juba väga kardetav olnud, sest tuli oleks siis juba sügavamalt alusriiete sisse tunginud, nõnda et kustutamine peaaegu võimata oleks olnud, enne kui ihu hirmsaid põletushaavu ei oleks saanud. Õnneks oli Bob Dashka kiljatamist kuulnud ja kohe koolitoast appi jooksnud, nõnda et suurem õnnetus ärakaitstud sai.

Mea lamas nagu minestuses sohva peal ja värinad käisid tal üle ihu. Bob pritsis talle külma vett palgesse ja hüüdis siis Dashkale, kes ikka veel ehmatusest kohmetanud oli: „Ruttu, Dashka, peasta neitsi kleit rinna pealt lahti ja anna temale siis suhkruvett juua. Mina olen pea jälle tagasi."

Nende sõnadega tormas ta uksest välja, kus temale Kosti ja Kolli kahvatanud nägudega vasta tulid. „Jumala pärast, Ellerheina isand, ütelge ometi, mis siin on juhtunud? Koolituppa hakkas niisugust kõrvenud haisu tulema ja siit Mea toast tuleb päris suits välja?"

„Ärge kartke midagi ja olge aga vagusi. Ärge tehke ilmaaegu kära, siin on väikene äpardus teie õele juhtunud. Sina, Kosti, mine palu Vintrauti neitsit natukeseks Mea juure tulla, sina aga, Kolli, vaata ruttu, kus Shang on ja käsi teda Dr. Balsami järele minna. Mina tulen varsti jälle tagasi."

Ja ilma et tema enesele aega oleks võtnud omale palitut selga ajada, ruttas Ellerhein kiirustatud sammul majast välja ja ligema apteegi poole, mis õnneks mitte väga kaugel Runensteini elukortri juurest ei olnud, aga siiski ikka tubli tükk maad. Nagu seda sagedasti niisugusel pakilisel lool juhtub, kus just voorimeest hädasti tarvis oleks, ei leidnud ka Bob ühtegi, kes teda kiiremalt edasi ja tagasi oleks viinud.

Apteeki jõudes hüüdis tema lühidalt ja käskival toonil letilaua taga seisvale abile: „Linimentum calcarcum ja sideme tarbeid, aga ruttu, palun mina."

Apteekri-sell, kes teda selle kindla viisi ja hääle järele, millega tema põletishaava salvi nõudis, vist mõne täielise tohtri arvas olevat, täitis silmapilk tema käsku ja, kuna Bob teise selli kätte raha ära maksis, tuli teine ka juba nõutud asjadega tagasi. Siis aga tõttas Bob tuhinal jälle koju poole, nagu oleks tema tõbine praegu hinge heitmas olnud.

Mea toa uksest kõlasid temale mitmed hääled vasta, mis teda pahandasid. Iseäranis käredasti kostsid kaubanõuniku proua ja Vintrauti neitsi hääled tema kõrvu. Tema arvas oma kohuseks haigele kõige pealt rahu muretseda ja, hoolimata sest, kas teda sisse astuda lubatakse ehk mitte, astus tema Mea tuppa, nagu oleks temal seks kõige suurem õigus olnud. Mea oli vaheajal oma uimastusest toibunud ja istus, ennast Dashka rinna najale toetades. Tema ees seisid Runensteini emand ja Vintrauti neitsi selle õnnetuse üle ligemalt otsust pärides, mida kumbki neile õieti anda ei osanud. Runensteini emandal oli suur shallrätik õlgade üle võetud, tema seltsilisel aga olid juuste salgukesed ükshaaval paberisse mässitud, mis tema pead iseäralikuks sarviliseks tegid, et ta just kui pool tonti näha oli, iseära-

nis aga tema vari küll mõndagi ara verega inimest oleks kohutada võinud. Nagu kõigest näha oli, ei olnud nemad oma riidesse panemisega veel mitte valmis saanud, kui segadus vahele juhtus.

„Aulik kaubanõuniku emand," ütles Ellerhein ligemale astudes, „mina palun küll oma julgust vabandada, aga ma arvan oma kohuseks seda nimetada, et Teie aulikule tütrele kõige pealt rahu tungivalt ära kulub. Mina olen ka ise praegu juba apteegis käinud ja kaasa toonud, mis kõige pealt haavade parandamiseks ja valu vaigistamiseks tarvis läheb. Lubage minule siis, et ma oma poolt kohe esimest abi pakun, niikaugele kui minu teadus ja võimus ulatab."

„Aga Shang on juba tohtri järele läinud ja tuleb varsti tagasi," ütles Runensteini emand kaheldes.

„Mida ennemalt abi saab, seda paremini tema mõjub," ütles Ellerhein. „Väga võimalik aga võiks ka olla, et Dr. Balsami sugugi kodus ei ole ja Shang ka ühtegi teist arsti niipea ei leia. Seniks peaks siis ilmaaegu suurt valu kannatama. Kõige pealt pean mina aga nüüd paluma, et haige voodisse pandaks."

„Aga ütle ometi, Meakene," hüüdis Runensteini emand ennast jälle tütre poole pöördes, ilma et tema Ellerheinale otsust oleks andnud, „kuidas sa nii ettevaatamata võisid olla, et niisugune õnnetus sulle juhtus. Nüüd pead sina koju jääma ja valu kannatama, kuna sa ometi täna õhtu iseäranis rõõmus oleksid võinud olla. Ka meile kõigile on seeläbi see õhtu rikutud, sest ega minagi nüüd ei või palli peale minna, kui sina haige oled." Mea kannatas oma tulist valu suure meelekindlusega ja püüdis seda võimalikult ema eest varjata. Sellepärast ütles tema siis ka pealt näha kaunis rahulisel olekul: „Armas mamma, ära lase ennas minu väiksest äpardusest sugugi tagasi hoida palli peale minemast. Sellepärast ei ole sinul vististi mitte vaja koju jääda. Sina võid ju mind sellega vabandada, et ma oma käsivarre kogemata olen natukene ära põletanud, mis aga mitte suuremat ei tähenda, kuid et ainult täna õhtu ei või pidule ilmuda. Ära minu pärast muretse, luba aga, et Ellerheina isand oma salvi haavade peale paneb, küll nad siis varsti ära paranevad. Ega nad suured ja kardetavad ka ei olegi; kas pole tõsi, Ellerheina isand? Pange oma sidemed ümber, mina ei karda neid sugugi," ütles ta oma käsivart noorele tohtriie vasta sirutades, milleks teda tuline valu sundis.

Ellerhein oli vaheajal ruttu oma sidemed valmis seadnud ja astus haige juure.

„Aulik kaubanõuniku emand," ütles Bob, „ka mina arvan, et Teie oma tütre pärast mitte liiasti ei pruugi mures olla. Teie näete, et tema mehiselt kannatada oskab."

„Tehke siis esiotsa, mis Teie heaks arvate,“ vastas kaubanõunikuproua, „seni kui Dr. Balsam tuleb. Eks siis saa kuulda, mis tema sest asjast arvab. Mind peate aga vabandama, et ma ära lähen, sest minu süda ei kannata mitte haavade sidumist näha.“

„Aga mõtelge ometi, et Ellerhein koguni noor inimene on,“ sosistas Vintrauti neitsi, „mina kõige vähemalt pean neile seltsiks jääma — minu süda ei ole mitte arg —“ Korraga aga silmas tema oma sarvilise peaga varju seina pealt ja tegi, et aga ise rutemalt uksest välja sai, sest seda häbi ei suutnud tema neitsilik süda kannatada, et kellegi meesterahva silm teda paberitesse mässitud juustega pidi nägema. Oh seda õnnetust! Ta oleks tahtnud maa alla vajuda.

Runensteini emand läks ja laskis ennast täielikult palliehtesse panna.

Nüüd oli Bob haige toas peremees. Mea haavad olid palju suuremad ja kardetavamad, kui asjatundmata inimene oleks arvata võinud, nagu seda põletushaavade juures enamasti ikka juhtub. Sellega oli siis ka Runensteini emand ennast trööstinud, mis Bobile sellepärast mitte vastumeelt ei olnud, et haige nüüd võõriti avaldatud kaastundmusega ja mitmesuguste küsimuste ja nõuandmistega tülitatud ei saanud, kuna rahu temale kõige pealt mõistliku hoolitsemise kõrval vaja oli. Osava käega pani noor arst haavadele parandava salvi peale ja tarvilikud sidemed ümber, kõigi kunstinõuete järele, nagu ta seda Tartu kliinikus kuulsa haavaarsti juhatusel oli õppinud. Mea oma poolt ei tülitanud teda selle juures ei kärsituse ega edevuse läbi, nii et igal arstil rõõm oleks olnud säherdust vagusat haiget talitada.

Alles ühe terve tunni pärast tuli Runensteini emanda pikisilmi oodatud koduarst Dr. Balsam. Shang oli teda mitmes kohas otsimas käinud, asjata ka mõne teise arsti ukse taga käinud, kuni ta viimaks juhatuse varal Dr. Balsami ühe haige juurest leidis ja kaasa kutsus. Runensteini emanda saadetusel astus tema haigetuppa ja palus Meat oma haavu näidata. Seal aga nägi tema korralikult ümberpandud sidemeid, köhatas ja tegi paar korda „hm! hm!“

„Ja, mina olen hilja tulnud, nagu ma näen, ja mõni ametvend on juba oma kohust täitnud, sest osav ja õppinud käsi on oma tööd nõnda toimetanud, et minul muud teha üle ei jää kui ainult head paranemist soovida, mis lootuslikult ka mitte tulemata ei jää.“

„Siin meie laste koolitaja, Ellerheina isand, on minu tütrele esimest abi pakkunud, kuni Teie tuleksite —“ ütles Runensteini emand.

„Ah! See on väga tubli. Soovin Teile õnne, noor isand," ütles Dr. Balsam, vana lahke mehikene, ja pakkus Bobile südamelikult kätt. „Nagu näib, olete vist ka mõni Äskulapi jünger?"

„Minul on küll see õnn olnud arstiteaduskonna algõpetusega Tartu ülikoolis tuttavaks saada."

„Või Tartus? See on väga hea. Mina ise olen ka seal omal ajal õppinud."

Selle peale laskis tema enesele Ellerheina selle juhtumuse otsast otsani ära jutustada ja kuulas oma pilliroo-kepi kuldset nuppu lõua otsa toetades vagusi pealt, vahel sekka ainult pead nikutades.

„Soovin Teile head edenemist, noor sõber! Olete täna tunnistanud, et Teist tubli arst saab ja peale kauba oleksite tulest peastmise eest auraha teeninud. Ega seal palju nalja ei olnud! Noh, loodan, et edaspidi tuttavaks saame. Teie aga aulik kaubanõuniku emand, võite julgesti seda mööda oma tütart talitada lasta kuidas Ellerheina isand heaks arvab. Küll ma homme tulen ise järele vaatama. Nüüd aga palun ennast vabandada, aeg on kasin, ja ma pean selle raske haige juure tagasi tõttama, kelle juurest mind praegu ära kutsuti. Head õhtut! Head õhtut!"

Ja väikene, elav mehikene vilksatas kui sisalik uksest välja ja mõne silmapilgu pärast kuuldi tema tõld juba vurinal uulitsat mööda edasi veerevat.

„Mina ei tea nüüd sugugi mitte, mis ma õieti pean tegema," algas Runensteini emand jälle peale Dr. Balsami äraminekut. „Väga kahju on, et minu abikaas mitte kodus ei ole; tema lubas aga pärast nende asjade õiendamist, mis temal veel hädasti täna vaja oli, otsekohe salanõuniku palli peale sõita, kus meie siis temaga pidime kohtama. Teatust ei mõista mina temale praegu ka mitte kuhugi järele saata."

„Minu pärast, armas ema, võiksid sina ikka minna," õhkas Mea. Sina kuulsid juba, et tohter tõendas, et mina varsti terveks saan ja sellepärast midagi karta ei ole. See ärataks ainult tühja juttu, kui sina ennast nüüd veel viimasel tunnil tahaksid lasta vabandada."

„Aga siiski, ei — minu süda ei saaks seal rahu leidma. Mina pean sinule kõige vähemalt Vintrauti neitsi seltsiliseks jätma. Tema võiks sinule ehk midagi ette lugeda —"

„Vintrauti neitsi oleks vist nukker kui tema minu pärast peaks koju jääma. Ta on ennast hoolega selle pidu vasta valmistanud ja mitu korda rõõmuga sellest rääkinud. Dashka jääb muidugi minu juure valvama ja sest saab minule küll. Ma loodan ka, et ma õige pea magama jään."

„Sa oled ikka minu hea ja tark laps!" ütles kaubanõuniku emand, „sellepärast võin sind siis küll viimaks lühikeseks ajaks üksinda jätta ja ikka Koslovi juure sõita. Kui aga midagi iseäralikku peaks juhtuma, siis palun et Ellerheina isand meile viibimata teatust saadaks. Kauaks ei või mina muidugi mitte ära jääda. Teile aga, Ellerheina isand, peame Teie tänase heateo eest suurt tänu võlgu jääma; küll meie seda meeles peame ja edaspidi Teile ära tasume, nõnda et meiega rahul võite olla."

„Aulik kaubanõuniku emand," vastas Ellerhein, „mina ei ole ühtegi tänu teeninud, sest mis teinud olen, oli üksnes ligemise kohus, mida igaüks rõõmuga täidab."

„Nüüd aga pean Teist lahkuma, sest sealt tuleb juba Shang vist ütlema, et tõld ukse ees on. Loodame, et tõbisel öö rahulikult mööda läheb."

„Loodame," kostis Ellerhein vähe karedalt kõlaval toonil. Runensteini emand andis Meale veel otsaesise peale suud ja — sõitis tõesti palli peale. Ellerhein pidi omas südames väga imeks panema, kuidas see õrna tundmustega naisterahvas nii rahuliselt oma tütre haigusest võis mööda minna, aga ta ei saanud mitte palju aega selle ja mõne sarnase mõtte üle pikemalt järele mõtelda, sest korraga kuulis tema Mead paluva häälega teda hüüdvat.

„Millega võiksin ma Teile meelehead teha, aulik neitsi?" ütles Bob tõbise voodi juure astudes. „Kas soovite ehk juua? Ma tahan Teile silmapilk jahutava joogi valmis seadida, millest siis igatahes omale võite pakkuda lasta."

„Tänan Teid väga," ütles Mea, „kõige Teie vaeva eest. Ärge mõtelge meist aga mitte paha. Ma tunnen küll, et Teie südamele vast on haiget tehtud, aga palun seda ka andeks anda. Mina olen Teile ka ütlemata tänu võlgu Teie rutulise ja vahva abi eest. Mis oleks minust küll saanud, kui Teie mind mitte sest hirmsast surmahädast ei oleks peastnud!"

„Ma palun, ärge rääkige sest midagi, sest see ärritab ainult Teie meelt, kuna kõige suurem rahu Teile hädasti tarvis läheb."

„Mina ei või aga mitte ennemalt rahule jääda, kui ma Teid mitte ei ole tänada võinud, Ellerheina isand. Siin on minu käsi, ta on küll pahem, aga sellepärast olevat tema ka südamele ligem," ütles Mea kõigest valust hoolimata naljatada püüdes.

Bob võttis Mea väljasirutatud käe oma pihku, mis sinna ka mõneks silmapilguks viibima jäi. Mõlemad ei lausunud sõnagi. Siin aga tõusis noor arst ruttu istmelt püsti ja ütles: „Teie peate nüüd üsna rahule jääma, kas kuulete, üsna rahule, kui ruttu terveks saada tahate. Kui Teil midagi vaja peaks olema, siis laske

mind kutsuda, ma olen siinsamas kõrval koolitoas. Dashka jääb muidugi Teie juure."

Ta võttis neiu käe veel üks kord õrnalt oma pihku, katsus pulsi käiku ja läks siis koolikambrisse valvama, sest karta oli, et haigele juba üksnes kõigest sest meeleärritusest ja ehmatusest palavik võis tekkida, nagu ka Dr. Balsam selle poolest Ellerheinaga täiesti ühes mõttes oli olnud.

9. Pikse pilved.

Nädala päevad olid juba ülemal jutustatud õnnetusest mööda läinud ja Mea oli ikka alles tõbevoodi külge kütkestatud, ehk küll juba paranemas. Ta oli kaunis ägeda palaviku pidanud läbi tegema ja vahel hirmsat valu kannatama. Dr. Balsam oli teda hoolega vaatamas käinud, veel hoolsam põetaja aga Ellerhein olnud, keda tohter ise oma abiliseks ja asemikuks soojalt oli soovitanud, nõnda et temal luba oli õige sagedasti Mead vaatama minna ja tema käekest oma kätte võtta, ehk küll Vintrauti neitsi selle juures alati õige mõruda näo tegi. Aga mis siis sinna võib parata, kui arst mitte muidu pulsi käiku ei või ära tunda, kui oma päkka tuksuva soone peale pannes? Mis võis vana neitsi sinna parata, kui vanemad nii pimedad olid, et nemad seda noort arsti oma tütre juure astuda lubasid, ehk küll neile ometi mõnegi sõnaga oli tähendatud, et see mitte igapidi kiita ei ole?

Runensteini isand sai vähe aega oma kallistatud tütre juures viibida, aga siiski tuli ta teda enamasti kolm korda päevas vaatama ja teretama; emandal oli küll rohkem aega, ja ta käis ka sagedamini seal, aga siiski ei suutnud tema iial kauemalt haigevoodi juures viibida, kui just tungiv emakohusetäitmine seda nõudis. Vintrauti neitsi aga oli kaunis kindel oma valvamise korda pidamas, ehk küll Mea ise väga sagedasti selle vasta palus, et ta mitte tema pärast oma kasinat rammu ilma aegu ei raugendaks, sest et küll Dashkagi abil läbi saavat. Aga vana neitsi ei tahtnud sest midagi kuulda, vaid pidas oma kudumise ehk heegeldamise tööga hoolsasti vahti, mille juures ta väga hästi oma suurte silmaklaaside läbi tähele pani, kuidas tõbise nägu igakord noore abitohtri sisseastumisel lahedamaks läks, just nagu oleks aknast sisse tungiv päikese kiir teda selgitanud.

Kas aga Ellerhein ise ka sellest aru pidi saama, kuidas tema arstirohud mitte üksnes neiu tervise kosutamiseks ei mõjunud, vaid ka juba tema isiklik ilmumine ja tema trööstivad sõnad? Võib olla, et ta seda küll aimas, võib olla, et ka mitte. Veidral kombel oli tema muidu nii selge ja terane pea viimasel ajal vahest nagu segane ja mõtted lendasid ei tea kuhu külasse. Jah, Bobiga oli tõesti säherdune muutus juhtunud.

Sest ajast saadik, kui Bob seda ilusat noort neidu paar silmapilku tule lämmatamisel oma kaisus oli pidanud, ei võinud ta teda enam ära unustada. Alati, ka siis, kui Mea juba tervenema hakkas, seisis temal selle neiu kuju silmade ees, kes nii usaldava pilguga tema otsa vaatas. Ja kui tema oma rahulikus toas kirjutuslaua ees istus, juhtus tema sagedasti nagu mõttesse soikuma jääma, kuna tema sulg meeletumal isetegevusel ühe naisterahva näo valge paberi veere peale joonistas. Kui Bob siis aga seda märkas, oli temal enesel sellest tuline häbi, nagu koolipoisil, keda õpetuse tunnil käreda koolmeistri poolt on kõrvaliste asjade ajamise pealt tabatud. Ruttu kriipsutas ta siis sulega niisuguse kogemata tekkinud pildi risti ja rästi läbi, ehk kustutas ta koguni suure tindi plekiga. Vahest kui Mea haiguse ajal neiu käsi tema peos viibis, tuli tal äkitselt tuline himu, seda kätt suruda ja temale tuhat kord suud anda. Põlastusega lämmatas ta aga niisuguse mõtte juba sündimise silmapilgul ära: ega tema siis ometi hull ei olnud! Mis asja oli temal arstitava tervete liikmetega tegemist teha?

Ka Mea loomus oli ennast tema haiguse ajal märksa muutnud. Kui haavad paranenud ja tervis tagasi oli tulnud, olid tema palged küll veel kannatatud valust kahvatud, aga tema silmad särasid hiilgavamalt kui enne ja nende pilk viibis sagedasti Ellerheina peal, kuna tema roosikarva suu ümber nagu salajal rõõmul lahke naeratus lehvis. Seda juhtus aga enamasti ikka siis, kui ei Ellerhein ega keegi muu teda tähele panna ei suutnud. Juhtus seda aga kogemata siiski keegi nägema, siis ei teadnud neiu isegi mitte, miks see temale nagu häbi tegi ja sellepärast hirmus vastameelt oli. Mis süüdi oli ta siis õieti teinud, et tema oma silmad kõrvale pidi lööma?

Paastuaeg oli kätte jõudnud, mis küll igasse majasse suuremal ehk vähemal mõõdul selle läbi mõjus, et kõik pidud lõpetatud olid; aga pealinna rahva asjandust ja kaubitsemist ei võinud see mitte takistada. Ka kaubanõunikul Runensteinil oli õige kibe talitus ja palju nõupidamisi, sest et üle maailma kuulsaks saanud Dr. Straussberg viibis parajasti Moskva linnas ja pani oma uute suurte plaanidega vabrikute asutamiseks, raudteede tegemiseks ja kanaalide kaevamiseks jne. enamasti kõik suured rahamehed kihama. Kõik usaldasid seda meest, kes miljonid nagu maa seest välja tampida oskas ja otse õnne süle-laps näis olevat. Ega see siis ime ei olnud, kui kõik tema sõnadest nii suurt lugu pidasid, nagu oleksid nemad targa Salomoni suust tulnud. Ka Runensteini isand pidas temast suurt lugu ja võttis mitmest temast korda saadetavast ettevõttest tegevalt osa, kuigi teda just kuulsa mehe kumardajate liiki ei võinud arvata, kes

suisa teda uskusid ja temale suuri summasid ohverdasid. Kuidas aga Dr. Straussberg viimaks pankrotti jäi ja tuhanded vaevaga korjatud kopikatest ilma jäid, kuidas teda Moskvas mõni aeg võlavangis peeti ja jälle lahti lasti, seda saavad need vist veel mäletama, kes selleaegseid ajalehti on lugenud.

Kui sellepärast kaubanõunikul vähe aega üle jäi oma perekonna keskel viibimiseks, takistas teine põhjus jälle tema emandat. Vasta kevadet tekkis temale jälle kangem köha, mis viimastel aastatel iialgi temast päris lahkunud ei olnud, ja peale selle kaebas ta veel selle üle, et ühepoolne peavalu temale sagedasti vaeva tegevat. Sel põhjusel istus ta siis ühtepuhku oma toas, kust tema sagedasti söögilaudagi ei ilmunud. Seal viitis ta aega rohkem ehk vähem vaimuliku sisuga raamatuid lugedes ehk vaatas mitmesuguste heategevate asutuste ja seltside aruandeid läbi, kus sagedasti tema nimi trükitud seisis ja tema silmad siis selle peal iseäraliku meeleheaga viibisid. Seina peal seisid tähtsal kohal ka mõne seltsi diplomid, kelle tegev ehk koguni auliige rikas kaubanõuniku emand oli; mõne vaatleja peale oleksid nad küll nõnda mõjunud, nagu oleksid nad õpetanud: Tee head, aga nõnda, et ka teised seda kuulevad ja näevad. Sealsamas võttis tema ka oma südamesõpru, kaasseltsilisi õdesid, vasta. Oma lastega, nimelt aga Kostiga ja Kolliga ei saanud ta siis ka mitte palju tegemist teha, vaevalt et nad teda hommikul teretada ja õhtul head ööd temale soovida tohtisid, muul ajal pidid nad teistes ruumides, iseäranis nende jaoks määratud toas viibima, kust elavate poisikeste kära ja kõne mitte ema kõrvu ei kostnud.

Mea ja Ellerhein aga puutusid sagedamini kokku, kui muidu. Õhtu söögilaual täitis neiu perenaise kohust ja valas tee-vett klaasidesse. Kui siis Runensteini isandat kodus ei olnud ja Vintrauti neitsi mõnikord ka emanda seltsiliseks oli, istusid Mea oma vendadega ja Ellerheinaga üksinda lauas. Juhtus siis vahest, et Mea rohkem Bobi juttu ja Bob Mea juttu kuulas, kui poisikeste küsimusi ja kostusi. Pärast õhtusööma mindi tihti muusikat tegema, mille juures Bob oma Kornariga nüüd enam ei puudunud. Hoolega pidas aga Vintrauti neitsi noort rahvast niisugusel lool silmas ja ei valvanud mitte üksnes nende kommete, vaid ka silmapilkudegi järele, sest oma lõpmata suka peale ei olnud temal vaja vaadatagi, sest et ta teda pika harjutuse teel juba peast kududa oskas. Mis tarvis tema küll palava Aafrikamaa paganatele villaseid jalatseid kudus, oleks mõnele teisele vist küll kahtlane olnud; sest nemad sukka ega saabast ei tarvita ja ilma särgitagi ennast läbi ajada mõistavad, kuna Venemaa kibe külm iga talve veel mõnelgi mehel varbad ära võtab ja ka

Vintrauti neitsi kodumaal lugu mitte palju parem ei ole. Vahest isuts Vintrauti neitsi ka koguni tiivklaveri käänakusse mängijate vasta, kus temal silmavalgus ligemal oli, ja luges mõne Inglise kirjaniku romaanisid, iseäranis aga Walter Scotti ja Bulweri kirjutatuid, mille juures ta säherdustel kohtadel, mis temale hästi meelt mööda olid, oma tubakatoosi salaja taskust välja kobis ja hellitatud haistmisenõule kombe poolest põlastatud kosutust pakkus. Koguni kena oleks teadjal siis vaadata olnud, kuidas vana mamsel oma saladust teiste eest varjata püüdis ja tõesti ka palju osavamini varjata oskas, kui näiteks Bob ja Mea, kes ikka ära kohkusid ja ennast vabandasid, kui mõnikord noodi lehe ümberpööramisel nende käed kogemata kokku puutusid. Iseäranis Mea läks niisugusel lool alati näost punaseks.

Õnnelik põli, kui esimese armastuse noor idu alles tärkamas on, inimene oma südame tumedate, aga tungivatele tundmustele ilma kahklemata ja kaalumata järele annab ja sellepoolest nagu õndsas uimastuses elab, seda tähele panemata, mis tuleviku peidus seisab.

„Ellerheina isand," ütlesid poisid ühel päeval kooli vahetunnil, „aga seda Teie ei tea, kuhu meie täna läheme!"

„Noh kuhu teie siis lähete? Vahest olete luba saanud neid uusi vooramaa elajaid vaatama minna, keda hiljuti jälle Winkleri kogusse on toodud?"

„Jah, sinna minna oleme ka juba luba saanud, aga mitte tänaseks," ütles Kosti.

„Ei, täna on meil palju tähtsam programm päevakorral," kiitis Kolli. „Täna paistab päev väga selgesti ja seda tahame meie siis tarvitada."

„Milleks siis? Vast tahate jälle aeda minna ja vana lusthoone katusele ronida ennast päikese paistel soendama? See oleks muidu küll väga lõbus olevat, kui aga neid aukusid mitte teie püksidesse ei tekiks ja just ikka kõige märksamale kohale."

„Jah, mis mina siis sinna parata võin, et ma teine kord just naela otsa juhtusin. Aga Dashka parandas selle väikese vea nõnda ilusasti ära, et midagi näha ei ole." Poisikene asus pahema jala peale, et paremalt Ellerheinale haavatud kohta näidata ja ka ise silmitseda võiks. See katse läks aga kaunis nurja, sest peaaegu oleks ta küljeli maha kukkunud selle keha väänamise juures, mis siitsaadik vist küll mitte ühegi turnimise raamatusse ülesse ei ole võetud, aga Bob aitas ta parajal silmapilgul veel jalule.

„Oh, ega ma sugugi kukkunud ei oleks," vabandas ennast Kosti. „Aga seda Teie siiski ei tea, et meie täna päevapiltniku

juure läheme ja ennast ülesvõtta laseme: kõik kolmekesi — mina, Mea ja Kolli ühe pildi peale!"

Bab kiitis seda nõu väga tubliks ja loomulik oli, et tema selle tähtsa teo kordasaatmiseks oma kasvandikkusid saatma läks. Peaaegu niisama loomulik oli, et ta, kui ta kord juba päevapiltniku klaashoones oli, ka ise masina ette paariks silmapilguks tooli peale istus ja oma pea hargimoelise raudtoe vasta toetas, ehk seda küll mitte vaja ei oleks olnud, sest et tema pea iseenesestki kindlalt seista oskas. Tahtis ta ju vanematele ja ka mõnele sõbrale oma pildi saata, kes juba mitu korda teda sellepärast olid palunud. Päris loomulik oli siis, kui pildid valmis olid ja Runensteini majasse saadetud, et Ellerhein ka ühe pildi oma kasvandikkude käest kingituseks sai ja kummalegi neist ühe oma piltidest vasta kinkis. Peaaegu niisama loomulik oli jälle, et kui piltide vahetusel, mille juures ka Mea juhtus olema, Kolli ütles: „Aga Mead ei tohi ka mitte ilma jätta, sest tema seisab ka meie pildi peal ja temal on siis niisama õigus Teie käest üks pilt paluda — Teie annate siis kõigest kolm pilti, meie aga oleme oma pildi peal ka kolmekesi," et siis Bob Meale ka alandlikult ühe oma piltidest pakkus, mis tänuga vasta võeti, ehk küll Mea vist oma edeva venna suu peale oleks löönud, kui see vallatu poisikene temale mitte nii armas ei oleks olnud. Kõige loomulikum aga oli, et Mea Vintrauti neitsilt noomida sai, kui see kuulis, et ta Bobi käest tema päevapildi vasta võtnud. Säherdune asi ei kõlbavat, seletas vana neitsi mitmesuguste näidete varal, et tütarlaps kellegi noore mehe käest tema päevapildi vasta võtab, ilma et ta enne vanematelt seks luba oleks küsinud. Tungivalt andis tema seda nõu, et räägiatv pilt sedamaid ära saaks kaotatud, üsna tulega ära hävitatud. Meale sellest õpetusest vist küll mitte suuremat selgust ei saanud, sest et ta koguni järsku Vintrautile selja pööras ja oma tuppa läks. See aga arvas: Vaat, nüüd on minu sõnad ükskord pika aja tagant jälle südamesse lõiganud. Seda pilti ei näe keegi enam tema käes!

Nõnda läksid lood Runensteini maja perekondlikus elus, suures laias maailmas muidugi teisiti — ehk nõndasamati.

Serbia ja Türgimaa vahel olid asjad ammugi juba põnevil. Aga kuidas võis see väikene riigikene, keda vaevalt siitsaadik Euroopa kontserdis tähele oli pandud, seda julgust võtta, ennast oma rusujast vabastada tahta? Ja siiski! Ajalehed, iseäranis suuremad Vene ajalehed hakkasid Serbia õiget asja toetama ja tema eest kostma. Mitmelt poolt lubati rõhutud riigile abi, mis teda nõnda vahvastas, et ta ennast sõja mundrisse hakkas seadma. Siiski ei olnud veel kindlamaid sõnumeid selle üle kuulda. Ajalehed väärasid oma teatustega, ja mis nad täna kirjutanud

olid, pidid nad homme teiste kindlamate teadete põhjal õiendama ehk tühjaks tegema.

Suured kaupmehed, nagu Runensteini isand, võivad sõja läbi suurt kahju ehk ka kasu saada. Sellepärast on neil alati poliitika-mere lainetamine silmas pidada ja vahid pikksilmaga mitmele poole kõrgematele kohtadele välja seatud. Ka Bob õppis seal majas oma politilist silmaringi mitmesuguste märkide varal laiendama, mis temal muidu ehk silmade vahele oleksid jäänud. Sellepärast ei pannud tema siis ka sugugi imeks, kui tema koolipoisid ühel päeval jookstes tuppa tulid ja hüüdsid: „Kas teate juba, et Serbia ja Türgi vahel sõjakuulutus juba väljas on? Papa on praegu telegrammi saanud. Tema ütles ka, et iga ristiinimese kohus olevat serblasi nüüd aidata, sest et türklased neid hirmus piinavat."

„Peaksid need kurjad türklased ometi tublisti sugeda saama," hüüdis Kosti suure vaimustusega. „Ära teeninud on nemad seda juba ammugi!"

„Jah, kui mina vanem oleksin, küll ma siis neile näitaksin," sähvas Kolli. „Miks nad panevad siis ristiinimestele nii suured maksud ja orjused peale, mis nad täita ei jõua, ja siis peksavad nad neid veel ja riisuvad nende külad puupaljaks, ehk lõikavad koguni kõrvad ja ninad peast ära. Niisugustele vereimejatele ei tohi armu anda, ütles ka papa."

„Ja Venemaa poolt korjatavat ka haigete ja haavatute heaks — muidugi serblastele — raha ja andeid," hüüdis Kolli. „Ja tohtrid saadetakse neile punaseristi seltsi poolt ka sinna! Teie olete ju ka tohter, kas Teie ka mitte serblastele appi ei lähe?"

„Aga kes teid siis vaheajal koolitab?" küsis Bob.

„Meie — jah meie —" vastas Kolli äkitselt murelikuks minnes — „meie õpime siis vaheajal seda selgeks, mis Teie meile üles annate, seniks kui Teie jälle tagasi tulete. Ja see sõda ei või muidugi mitte kaua kesta, kinnitab papa. Meil aga korjatakse ka punaseristi tarvis."

Laste suus on vahest suur tarkus, nagu Bob iseenesele pidi tunnustama. Ta läks kaubanõuniku juure ligemaid teateid küsima, mis temale muidugi selgemalt anti kui see poisikestele sünnis oleks olnud.

Juba mõne päeva pärast oli suur kogu enamasti noori naisterahvaid Runensteini majas linase riide narmaid noppimas ja mähkmeid haavatud sõjameeste tarvis valmistamas. Runensteini emand oli ühe punaseristi osakonna president ja tahtis nüüd tunnistada, et tema oma ametit mitte ainult nime pärast vasta ei olnud võtnud. Et selle juures palju theed ja kohvi sai maitstud, ka võileivakestele ja mitmesugustele maiusasjadele väi-

kene sõjakene ja laastamine tehtud, on iseenesestki arusaadav. Keeled ja käed käisid võidu, nõnda et lust oli, isegi vana Dr. Balsamil, kes esimesel õhtul asja ise juhatama tuli.

„Nüüd, sõber, peaksite Teie ka sõjaplatsile minema," ütles ta kord Bobile temaga söögitoas klaas õlut maitstes, „seal võiksite õige tublisti õppida. Kahju, et mind mu amet nii kaugelt kinni peab, et ma seda aega enam kulutada ei või ja minu vanad kondid seda vintsutamist ka enam enese peale võtta ei jaksa. Teile aga oleks see väga soovitav. Palk oleks teil peaaegu nõndasama suur kui siin koolmeisterdamisel, aga peaasi — Teie võiksite seal palju näha, mis Teile pärast tarvis läheks. Ega igapäev ka mitte sõda ei tule, kuhu süda minema sunnib ja kus teadus nii hõlpsalt materjali korjab."

„Selle peale olen ma ise ka juba mõtelnud, aga mis teha, kui praegu teised kohused minul täita on."

„Sest ma saan aru küll," vastas vana Dr. Balsam lahke silmaga Bobi otsa vaadates, „aga sest on mul ka tõesti kahju. Oleksin Teid puhtast südamest soovitada võinud, abiarstiks, ja minu vana sõber oleks Teid, nagu ma Teile juba nimetasin, kohe paraja koha peale seadnud. Kahju, et Teie praegu siin peate kiratsema, kuna Teid seal tänulik tegevus ja Teie päris loodud tööpiir ootaks. Aga et Teie oma kontrahti murda ei taha ega tohi, on koguni selge."

Suure rõõmuga ja tänuga oleks Bob oma heasoovija pakkumise vasta võtnud, kes temale tubliks abiks oleks olnud, et tema mitte üksnes palju õppida poleks võinud, vaid head palka pealegi saanud. Aga inimene mõtleb ja Jumal juhib. Kelle kätte tema aga vahest inimeste silma nähes oma ohjad usub, on vahest õige veider, nagu järgmisest näeme.

Tuleb seal ühel päeval vana neitsi Runensteini emanda juure, kes iseenesestki juba oma haiglase oleku pärast kõige lahkemas tujus ei olnud, väänab käsi ja hüüab pisarsilmil: „Oh, aulik proua, seda ma küll mitte ei oleks julgenud uskuda!"

„Mis siis jälle?" küsis Runensteini emand, kes juba vana neitsi näost ära nägi, et sel midagi südame peal pakitses. Et see aga midagi head ei tähendanud, oli temal kauema läbikäimise tõttu ka juba tuttav.

„Kas Akulina jälle köögis oma juukseid on kamminud?"

„Ei, Akulina on päris viks ja traks olnud — aga kes seda küll oleks aimata võinud!"

„Kas siis Shang on keldrist jälle mõne pudeli shampanjat ära varastanud?"

„Ei, Shang ei ole mitte nii suur süüalune kui Teie temast

ehk mõtlete. Tema on oma kohust õige viisakalt täitnud. Aga see lugu närib minu südant —"

„Mis Teil siis õieti viga on, armas Vintraut," ütles Runensteini emand suurema tähelepanemisega kuulama hakates. „Teie teate, et ma palunud olen, minule kõik vabalt välja rääkida, mis majas aga juhtub ette tulema."

„Olgu küll, aga seda ei kannata minu süda mitte välja ütelda. Teie võiksite viimaks veel viha ka minu peale heita, ehk küll mina selle juures täiesti ilmsüütu olen. Jumal hoidku igaühte seda nägemast!"

„Kas viimati Dashka ja Andrei —"

„Oh ei, proua Runenstein, see ei oleks ju midagi selle vasta. Tulge ja vaadake ometi ise oma silmaga, kui kaugele tütarlapsed meie ajal oma au vasta eksivad. Oh, mis valu peab ühe lapsekasvataja süda selle juures tundma, kuidas jookseb küll ema süda verd seda nähes!"

„Palun Teid, Vintraut, mulle puiklemata selget tõtt ütelda."

„Kuidas ma seda võin?" hüüdis neitsi ühte jämedat pisarat silma sopist pühkides. „Oh, et see just minu kasvandikuga, minu armsa, kalli Meaga pidi juhtuma. Oh, seda püsti häbi! Mis saavad kõik majalised sest ütlema, kui nad kogemata seda juhtuvad nägema."

„Vintrauti neitsi, ma palun Teid oma sõnadega ettevaatlikum olla," hüüdis Runensteini emand järsku tooli pealt üles karates ja näost üle ja üle punaseks minnes. „Silmapilk tehke oma lorile ots ja mõtelge, keda Teie kahtlustada tahate!"

„Aga mõtelge ometi, Mea ei jaksa magadeski enam Ellerheinast lahkuda!"

„Teie olete hull!" pigistas Runensteini emand oma hammaste vahelt.

„Tulge siis, vaadake ise!"

Kõige keha üle värisedes sammus Runensteini emand koolineitsi järele, kes teda otse Mea tuppa juhatas. Runensteini emanda veri ähvardas tarretada, enne kui ta üle läve sisse astus. Aga tuba oli tühi ja ei olnud seal mingisugust iseäralikku asja tähele panna. Tulisel vihal vaatas nüüd Runensteini emand kaebaja otsa ja hüüdis: „Keda Teie laimasite?!"

Aga vana neitsi ei lasknud end sellest sugugi kohutada, vaid kindlal sammul astus tema Mea voodi juure, tõstis tema peapadja ülesse ja hüüdis: „Aga mis see siis siin on? Kelle päevapilt see on ja kust ta on saanud? Kas minul ei olnud täiesti õigus?"

Võidurõõm läikis vana neitsi kolletanud näo peal, kuna ta padja varjust võetud pildi kiideldes käes hoidis. Kauba-

nõuniku proua võttis pildi tema käest, vaatles ja ütles ennast vägisi rahule sundides: „See on ju Ellerheina pilt! Ei tea, kuidas tema kogemata sinna on juhtunud. Võib olla, et ehk poisikesed siin on käinud ja selle päevapildi hooletumalt voodi peale unustanud, kust ta siis siia padja alla on juhtunud. Teie näete isegi, et siin ühtegi põhjust ei ole säherdust kära teha, nagu Teie selle tühja asja suureks teha tahtsite. Mina pean Teie peale tõesti pahane olema ja Teid tungivalt paluma, mind niisuguste asjadega rahule jätta, mis ilmaaegu minu närvisid ärritavad."

„Aga mõtelge ometi ise," — vabandas ennast Vintrauti neitsi — „ühe nooremehe pilt leitakse noore tütarlapse peapadja alt — mis saaks küll maailm sest ütlema — tema on ju nii kuri, et ta sääsest kohe härja teeb. Ma kardan, et vahest mõni teenijatest seda juba võiks näinud olla, millest viimaks veel kõla võiks laiale minna." —

„Ma kardan, et Teie ise ehk mõnest asjast kõla teete, mis sugugi Teisse ei puutu," vastas kaubanõuniku proua karedalt. „Vaja Meale nimetada, et tema edaspidi mitte niisugust ettevaatamata lapse tempu ei tee; Teile aga ütlen ma, et ma sest asjast ühtegi sõna enam kuulda ei soovi."

„Mina tahtsin ainult oma kohust täita, muidu ei oleks mulle meelegi tulnud, Teid sellega tülitada," kostis Vintrauti neitsi alandlikult.

Sellesama päeva õhtul oli kaubanõunik oma abikaasa toas õige hilja veel juttu vestmas, mis aga just mitte väga magus ei võinud olla, sest tema kulmud olid kortsus, kui ta ühe päevapildi mis ta käes oli, laua peale viskas. „Selle vasta peame meie abi leidma, ja pealegi õige rutulist ja mõnusat," ütles tema nukral häälel. „Parem ette vaadata kui tagajärele kahetseda, ehk küll mina Mea peale julge võin olla ja ka Ellerhein kindla meelega mees on" —

„Aga just seda kardetavam tema siis on," kiitis Runensteini emand, „ja sellepärast on mõnusat ja rutulist abi vaja, nagu sa isegi tunnustad. Aga vagusi peab see asi toimetatud saama, et meile endile sest mitte veel suuremat pahandust ei tõuseks. Minu närvid ei saa ennemalt vaikida, kui kõik jälle korras on."

„Muidugi, see olgu minu mure, armas Anna. Katsu aga rahuliselt puhata, küll ma kõik homme nõnda toimetan, nagu meie praegu rääkisime. Soovin head ööd!"

„Head ööd ka sinule!"

Selle nõupidamise järele lahkus vanemate paar.

Kui Ellerhein teisel päeval kella kaheteistkümne aegu pärast koolitundide lõpetust — oli parajasti üks kolmapäevane

päev — oma tuppa läks, leidis tema ühe paksu ja tüseda kirja oma kirjutuslaua pealt. Adressi pealt tundis tema varsti Runensteini isanda käekirja ära. „Hm, mis peaks vanamees minule ometi kirjutanud olema," ütles Bob imeks pannes, „see ei ole ju muidu sugugi tema viis, seda kirjalikult teha, mis ta palju hõlpsamalt suusõnaga võiks õiendada. Noh, eks me näe."

Tema lõhkus sulenoaga kirja ümbriku lahti, kust tema kõige pealt viis vikerkaari karva saja rublalist piletit leidis ja teises erapakikeses kakssada kakskümmendviis rubla. Nende juure lisatud kiri käis nõnda:

„Austatud härra!

Sellega toimetan Teie kätte Teie viimase veerandaasta palga, mis eila on täis saanud. Juure lisatud viissada rubla aga palun mina oma tütre elupeastmise eest tänutunnistuseks ja vaevapalgaks vasta võtta. Ühtlasi pean ma Teid aga ka paluma, ilma et ma Teile oma sundivaid põhjuseid pikemalt ette harutama hakkan, Teie kooliõpetust minu majas tänase päevaga lõpetatuks pidada, sest et minul nõuks on võetud oma laste kasvatamise viisi muuta.

Ed. Runenstein."

Ellerhein luges seda kirja ja ei tahtnud oma silmi uskuda. Ta luges sellepärast kirja veel üks kord üle, aga kiri oli selge kaupmehelise käega kirjutatud, et eksitus sugugi võimalik ei olnud. Ka laua peal olevad vikerkaarilised tunnistasid tõtt. Aga mis see pidi tähendama? Mis hull temp see siis oli? Bobile tõusis järsku tuline puna palgesse. Kust see tuli, et temale, nagu oleks ta kes teab missugust suurt süüdi teinud, tool äkitselt ukse ette pandi? Kas ta oli oma ametit korratumalt pidanud? Ei, selle poolest oli tema süda puhas, ta oli ju alati täpi pealt oma kohust täitnud. Kas ehk tema õpetuseviisis mõnda leida võis olla? Vist küll mitte; ta oli kõige paremaks kiidetud kasvatusteaduse juhil õpetanud ja ei teadnud ka teistes tarvilikkudes teadustes iseäralikku nõrkust. Kas tema oma elukommete poolest oli eksinud? Tema oli ikka ausat elu armastanud ja ta südametunnistus mõistis teda ka selle poolest vabaks. Kas ehk väljastpoolt mõni laimus tuli? Säherdust vaenlast ei teadnud tema enesel ka mitte olevat, kes seda kõlbmata tegu oleks võinud teha. Mis põhjusel võis teda siis aga kaubanõunik oma majast välja ajada, sest parem see lugu ometi ei olnud? Jah, aga Vintraut? Kaubanõuniku proua? Mea? Muidugi, seal pidi see konks olema. Ou est la femme? Kus on naisterahvas? küsis ju kuulus Prantsuse poliitika mees iga pahanduse ja kavalalt seatud võrgutuse juures, mis tema plaanisid takistas. Et Mea

teda armastas, seda oli Bob juba ammugi märganud. Kas ehk neiu oma südame õrna saladust emale oli avaldanud? Kas ehk Vintrauti neitsi sellest aru oli saanud ja keelt kandnud? Kes võis temale seda seletada? Kas ta pidi kaubanõuniku käest seletust nõudma, ehk küll see juba oma kirjas nimelt oli ütelnud, et tema oma põhjusi enese teada tahab pidada? Ei, see oleks tühi töö olnud, sest see haud, mis nende vahele oli tekkinud, oli liig sügav, sellele ei võinud keegi enam silda üle seada, ja Bobi haavatud autundmus ei oleks seda ka mitte lubanud. Mitte ühte minutitki ei tahtnud tema selle maja katuse all pikemalt viibida, kui hädasti vaja oli. Mis ta pidi aga tegema, kõige pealt selle rahaga? Seal ei võinud mitte kahtlust olla. Oma palga raha, kakssada kakskümmend viis rubla, oli tema oma vaeva eest ausasti teeninud ja see oli sellepärast tema omandus. Mis selle üle oli, pidi aga tagasi lükatud saama. Kui temal ka mitte vähematki kuninga kirja kotis ei oleks olnud, siiski ei oleks tema ihkanud seda teist raha võtta. „Jah kenad on need rahamehed küll,“ ütles Bob iseeneses, „mõtlevad, et nad kõik oma ebajumalaga tasuda võivad ja kõik haavad ära parandada. Ma tahan ühelegi vähemalt näidata, et ta minu juures eksiteele on sattunud.“

Ta istus laua ette, võttis puhta kirjapoogna ja kirjutas ühe puhuga:

„Kõrgesti austatud härra!

Imekspanemisega olen mina Teie kirja lugenud, aga ehk küll minule Teie teguviis arusaamatuks jääb, võib Teil siiski seks oma põhjus olla, mille järele pärida mina mitte oma kohuseks ei arva. Selle vasta lubage aga, et ma Teile need viissada rubla, mis Teie minule lahkesti olete soovitanud, jälle tagasi saadan ja ühtlasi meele tuletan, et ausad inimesed enesele selle eest mitte raha maksta ei lase, kui neil õnneks on läinud oma ligemist silmanähtavast surmahädast peasta. Kui see kiri Teie kätte saab, olen mina Teie majast juba lahkunud.

Aupaklikult Robert Ellerhein.“

„Sooh! sellega oleksin ma nüüd valmis,“ ütles Bob, „aga nüüd tuleb alles mure. Mis kõige pealt peale hakata? Kas siia Moskvasse jääda ja mõnda teist kohta kuulata? Ehk kohe Tartusse tagasi minna? Hm, aga kuidas ma ometi nii loll olin, et see mulle kohe meele ei tulnud! Jah, Dr. Balsami juure tahan mina kõige esiteks minna, ehk on praegu veel võimalik, et mind punaseristi poolt Serbiamaale saadetavate abitohtrite hulka vasta võetakse, nagu tema hiljuti soovitas. See on ju üks kullaväärt mõte, kui see täide läheb ja minule ometi puhas õnn, et siis koolmeisterdamisest kogemata veel parajal ajal olen lahti

saanud! Edasi siis, siin pole mul pikemalt viivitamist ega mõtlemist!" Ta läks välja ja tuli lühikese aja pärast Andrushkaga tagasi, kellel üks tühi pakkimise kast pahemal õlal, teine aga parema käe otsas oli. Bob ise tõi veel kaks tshemodani ehk nahk reisipauna ja hakkas oma asju sisse panema, mille juures ta Andrushkat käsiliseks käskis olla.

„Robert Mihailovish," hüüdis teener imekspannes, „ega Teie ometi kuhugi pikema tee peale ei lähe?"

„Muidugi, Andrushka. Ole aga usin mulle asju kätte ulatamas. Too sealt kummutist minu pesu siia. Võta üleüldse kõik välja, ka must pesu alt suhvlist."

Andrushka läks pead vangutades töösse. „Kas barin siis nii kauaks ära jäävad, et nad ka musta pesu kaasa võtavad? Meil pidi tuleval nädalal jälle pestama."

„Võib olla, et väga kaua, võib olla ka, et päriseks."

„Vist on barinile mõni hädaline kiri tulnud, tähendab, vist seesama kiri, mis ma eila Teie laua peale pidin panema. Ta oli aga suur ja raske."

„Ja kaunis tüse," kiitis Bob naljatades. Nüüd aga ära küsi, vaid katsu, et rutemalt valmis saame."

Andrushka suu aga ei suutnud südame sunnil mitte rahul olla. „Ei tea, missugune veider vaim meie majas on lahti pääsenud. Eila õhtu on Eduard Petrovitsh ja Anna Juljanovna kaua aega elavalt ühes koos kõnelenud; ka Minna Karlovna kutsutud nende juure. Tähendab, Dashka rääkis nõnda. See olevat kõik ühe tühja pildi pärast, mille Minna Karlovna Mea Eduardovna peapadja alt olla välja nuuskinud. Ja Mea Eduardovna, meie ilus päike, olla kõik see öö kibedasti nutnud, nii et ta silmad päris tuhmiks jäänud. Mitte ivakest ei ole ta, marjukene, oma suhu pistnud."

Bobil läks kõik see kupatus korraga selgeks, kui ta peapadja alla peidetud pildist kuulis, just nagu oleks üks elektri valguse kiir selle saladuse pimedusesse tunginud.

„Nüüd mine kutsu mulle Kosti ja Kolli siia," ütles Bob oma suure raamatu kasti kaant kinni naelutades, kui kõik teised asjad sisse olid pakitud.

Bob tahtis kõige vähemalt oma koolilastega veel jumalaga jätta, ehk ta teistega enam tegemist ei tahtnud teha. Et tema Meaga enam kokku ei võinud saada, ega ka kokkusaamist püüdagi, oli temal iseenesestki selge. Ta ajas oma kerge suvepalitu selga, võttis vihmavarju kätte ja vaatas, Andrushka tagasitulekut oodates, veel viimast korda selles toas kurva meelega ümberringi, mis temale aegamööda juba õige armsaks oli saanud.

„Noored isandad on Shangiga kõndima saadetud“, kuulutas Andrushka tagasi tulles.

„Talita siis minu asjad Krügeri võõrastemajasse ja küsi seal siis minu järele; küll ma ise tulen neid vasta võtma. Nüüd aga vii see kiri Eduard Petrovitshi kätte, aga nimelt tema enese kätte.“

„Kuulen, Robert Mihailovitsh, silmapilk.“

Bob astus oma toa uksest välja. Trepi peale olid teenrid kogunud, kes vist juba tema äraminekust olid kuulnud. Ta andis jumalagajätmisel veel igale ühele „na tshajok“*), ja paari silmapilgu pärast langes kingituste vastuvõtjate õnne ja pika ea soovitusel rikka rahamehe raske uks tema taga kinni.

Bob seisis uulitsal, küll ilma peavarjuta ja ilma teadmata, missugune tulevik teda ootab. Ta tõmbas sügavalt hinge, nagu keegi, kes sumbunud toast kaua igatsetud õhu kätte on astunud.

Ta oli jälle vaba.

Tublil sammul hakkas ta Krügeri võõrastemaja poole astuma, kuhu ta oma asjad oli järele tuua käskinud.

---

*) jootraha.

10. Sõjalaatsaretis.

Türgi sõda oli lahti pääsenud. Imeliku kiirusega oli meie vägi Donau jõest üle läinud, enne kui veel sõjakuulutuse sõnum aega oli saanud pärale jõuda. Vahvalt tungisid meie isamaa pojad vaenlaste maal edasi, kuni koguni ootamata kombel väikene Plevna, keda ennem vaevalt keegi kuulnud oli, Vene vaenuvankri käiki takistas ja vapper Osman-pasha oma kindlate kantside tagant meie väe-hulkadele „stoi!“ *) vasta hüüdis. Väikene, kindluseks ümbermuudetud Plevna oli korraga verisema võitluse keskpunktiks saanud ja ei tõmmanud mitte üksnes Euroopa, vaid terve maailma silmad enese peale.

Simnitsa linna all näeme sõjalaatsareti telgi ees mitu isandat jaolt istudes, jaolt salgakeste kaupa seistes, teine-teisega elavalt juttu vestvat. Neil kõigil on mustjashallist kalevist kamsoni moodi kuued seljas, mis tagant piha pealt kokku on kroogitud, ja pahemal käsivarrel valge side punase ristiga. Nagu sellest mundrist näha, on nemad punase-risti seltskonna liikmed, kes oma tarkust ja tööjõudu hädaliste vendade avitamiseks ja ravitsemiseks pühendavad.

„Meie seisame nüüd juba kaua aega ilma tööta, ei ole veel ühtegi haavatut meie silmad näinud, ainult palaviku ja kõhutõbe põdejad meile tuuakse. Säherdune lugu läheb ju viimaks igavaks,“ ütles keegi noor isand oma arstiriistade avatud kogu silmitsedes ja seda ja teist, mis iseenesestki juba haljas oli, veel üle puhastades ja pühkides. Mõnelgi ara verega inimesel oleks juba neid õigeid ja kõveraid nuge ja noakesi, käärisid, tangisid ja näpitsaid nähes jubedus peale tulla võinud.

„Ei tea, peagi võib ehk rohkem tööd tulla, kui sinule ja meile kõigile armas võiks olla,“ vastas üks vanem punase risti kandja. „Kuulge, kuidas praegu Plevna pool kõmmutatakse. Seal on kibe käes, ja ega kõik Türgi kuulid luhta ei lähe! Mis sina sest arvad, Bob?“

„Arvan, et sinul küll õigus võiks olla. Tänane laskmine näib ikka tõsisem olevat. See on niisuguste suurtükkide kõmin, millega kindlust piiratakse. Tõesti just kui pikse müristamine kaugelt kuulda. On mulle juba kaunis tuttav; olen seda juba

*) seisa!

Serbia sõjas kaugemalt ja ligemalt kuulnud. Vist katsub Osman-pasha oma kindlusest välja tungida, ehk ka meie mehed seda vana rebast koopast välja suitsetada.“

Selle vastuse andjas oleks lugeja varsti meie Bob Ellerheina võinud ära tunda, nii vähe oli tema ennast sest ajast saadik oma välimuses muutnud, kui ta Runensteini majast lahkudes Serbia sõtta oli abitohtriks läinud, nagu ta heasoovija Dr. Balsam temale nõuks oli andnud. Tema nägu ja silmad olid veel niisama lahked, ainult tema habe oli paksemaks kosunud ja tema üleüldse veel mehisemaks läinud.

„Aga Krambullal on siiski õigus,“ algas keegi teine noor abitohter, „kui temal seal oma uusi lõikamiseriistu vaadates, mis temale punase-risti poolt kaasa on antud, aja igavuse üle õhkab. Kõik riistad on alles nii haljad, nagu praegu Wünschi juurest toodud. Pealegi oleme meie võitluseplatsil nii ligidal, aga siiski ei saa meie sõjakäigust mitte vähematki selgemat sõnumit, kui seda, mis meie kaunis vanaks läinud ajalehtedest loeme. Näe, Tartuski,“ lisas tema ühe ajalehe peale näidates juure, „oleksime meie, ehk küll veider kuulda on, rohkem ja kindlamaid sõnumeid saanud.“

„Juba haigete-voor tulebki,“ hüüdis korraga Dr. Ellerhein. „Nüüd, sõber Krambulla, võid sa ehk varsti oma kuulitangisid tarvitada, mis sinul näppude vahel on. Palun teid, minu härrad, et igaüks oma kohale astuks, sest meil on varsti kõik käed talitust täis!“

Mäe tagant nähti juba üks härgadest veetud voorivanker ilmuvat, siis teine, kolmas, neljas ja ühtepuhku tuli teisi veel järele. Sel nähtusel tõusis korraga koguni teine elu ja vaim laatsareti ees seisvate tohtrite ja nende abiliste sekka. Niipea kui pealtnähes otsatu haigevoori esimene ots laatsareti juure oli jõudnud, pesid vagad õed ja velskerid kergemad haavad puhtaks, kuna tohtrid ja nende abilised raskemate haavade kallal töös olid. Mitmel isamaapojal pidid käed ehk jalad maha võetama, mis pommide kildudest ära olid purustatud. Igal pool oli oigamist ja ägamist kuulda, ja selle vahel kärises luust läbi lõikav saag, mis iseäranis öö aegu kõige haledam ja jäledam kuulda oli. Krambulla, nagu teda sõprade pandud nimega hüüti, ei kaebanud sugugi enam aja igavuse ega töö puuduse üle. Tema nägu oli kahvatanud, sest et kõik see suur õnnetus, mis tema täna esimest korda niisugusel mõõdul nägi, temale südamesse lõikas, aga siiski pidas tema vahvasti ja osavasti oma ametit. Siin sai tema paari päevaga rohkem suuri haavu ja liikmete mahavõtmist näha, kui Tartu haavakliinikus vast tervel aastal. Ehk küll igale haigevoorile üks täielik tohter ja kaks velskerit ehk abilist kaasa

on antud, kes hoolega haavatute järele vaatavad, kellest enamasti neli meest ühe vankri peal on, juhtub siiski mõni ajapuudusel pandud ehk pika reisi vintsutamisel lodevaks läinud side ennem lahti peasema, kui tohter appi jõuab. Nõnda oli ka praegu tulnud haigevoori peal üks noor mees suures hädas. Suurtüki kuul oli tema kõhu pealt riided kõige nahaga sootumaks ära viinud, side tee peal kogemata lahti peasenud, nii et väljajooksnud sooled vankri redeli vahelt allapoole rippusid. Kinniõmblemisest ei võinud niisugusel lool enam juttugi olla; seal ei olnud enam muud abi võimalik pakkuda, kui ainult teaduse teel ja lubal tema valu vaigistada ja sellega tema viimast võitlemist kergitada.

Pea olid kõik lähemad vene sõjalaatsaretid haigetega täidetud. Näiteks tuli Putineisse ühe õhtuga tuhat viissada haiget, kellest küll pool osa kõhutõbiseid ja muid, teine pool aga haavatuid oli. Frateshtis oli ükskord laatsaret nõnda täis, et mees mehe kõrval lamas, just kui reatud räimed. Sellepärast pidi siis üks mees, kellel praegu käsi õlast saadik maha oli võetud, ühe telgiposti najal terve öö otsa püsti seisma, sest et mitte niipaljugi ruumi ei olnud, et tema ennast oleks põlvili lasta võinud! Palju viletsust on lahingu platsil näha, aga laatsarettides nähtav hädaoht võib küll ihukarvad püsti ajada. Ja siiski! Kui kindla meelega ei kannata vene soldat kõige suuremat valu oma isamaa, usu ja keisri eest! Näiteks tahan ühe väikese loo jutustada, mis küll väärt oleks, et tema ajallooliseks saaks.

Tirnovo linna hospidalis käis õnnis keiser Aleksander II sagedasti ise haigeid vaatamas ja isalikult nende tarviduste eest muretsemas. Vahest võttis tema siis ka, ise mööda ridasid käies, leeme kausikene ühes, lusikas teises käes, kõige raskemalt haavatuid toiduga kosutada. Nõnda astus tema ka ühel päeval jälle haavatute hulka, kelle seas ka üks mees oli, kel niihästi mõlemad käed kui ka jalad nõnda olid ära võetud, et temast muud midagi üle ei olnud jäänud, kui ainult veel üks tomp. Keiserliku Majesteedi küsimuse peale: „Lapsed, kuidas tervis on?“ püüdis ennas see inimese tomp veel oma voodi peal püsti ajada, et kõrgele küsijale kummardades au anda, ja vastas: „H e a o n k ü l l!“ Keisri süda oli sellest nähtusest nõnda liigutatud, et ta vaesele mehele viissada rubla kinkis, et see siis enesele ühe tohtri ja velskeri iseäranis võtta võiks. Seda on mehed tõendanud, kes seda lugu pealt on näinud, kahju aga, et pärast enam kuulda ei ole olnud, kas see vahva mees elusse on jäänud.

Ka Semnitsa laatsaret oli peagi haigeid nõnda täis, et nad enam ära ei mahtunud ja kes kergemalt haavatud ehk vähe paranemas olid, ikka jälle raudteega edasi saadeti, kus nemad vene linnades hoolikat põetamist leidsid.

Seal toodi ühel õhtul jälle uus voor haigeid. „Kuhu meie nad paneme?“ hüüdis seda nähes murega laatsareti-ülem. „Ei ole muud parata, kui peame nad aga jälle varsti edasi saatma.“

Kui vooriga ühes tulnud noor tohter laatsareti ülemat teretanud, oli ka tema esimene küsimus, kas ruumi veel jatkub; kui aga tema ametvend kahetsedes õlanukke kehitas, palus tema siiski veel: „Ehk võite ometi kõigevähemalt selle surmakandidadi veel oma hoole alla võtta? Ma kartsin juba, et ta tee peal minu käte vahele ära sureb. Tema haav on küll väga raske, aga lootust võib siiski ehk veel olla, et eluküünal ära ei kustu, kui tema varsti rahulisema puhkuse-paiga leiab.“

Sellega näitas tema ühe noore unterohvitseri peale, kelle näomoest ja kätest, kus ühe sõrme küljes väga kalli kiviga ehitud sõrmus hiilgas, varsti ära oli tunda, et tema oma koduses elus vist küll õige jõukalt elas. Veri nirises pea haava sideme alt tema kahvatanud palge üle ja ta ise oli minestuses.

„Vaatame ehk leiame veel pisut aset, kuhu tema mahutada saame,“ hüüdis Bob haige juure astudes. „Teil on vist täna küll õige kibe ja palav päev olnud?“ lisas ta siis võõrast ametvenda teretades juure ja silmitses teda terasemalt. Teine, Ellerheinaga peaaegu ühevanune mees, oli lahke näoga, sirge ja tugeva kasvuga. Pealmise moka peal tärkas noor kollakas habe ja kuldsete prillide tagant vaatasid terased silmad tehtud teekonna väsimusest hoolimata elurõõmsalt Bobi otsa. „Pagana päralt,“ mõtles Bob, „seda meest nende lahkete silmadega olen mina juba ennem kuski näinud!“ Korraga aga hüüdis tema rõõmsa häälega: „Oh, sa jagaja! Köler, vana sõber! Ja mina pean praegu iseenesega aru, kus ma sinuga küll varemalt juba kokku olen juhtunud.“

„Aga seda on nüüd ka juba mitu aastat tagasi, armas Bob,“ vastas Köleriks nimetatud sõber Bobi kätt pigistades. „Ka minul ei olnud mitte kerge sind otse esimesel silmapilgul ära tunda.“

Jah, viimati saime veel lühidalt enne seda kokku, kui sina Strassburgi linna studeerima läksid. Jah, tuuled on meie elulaevukesed lahku pillanud, aga siiski jälle siin võõral rajal kokku ajanud. Sa jääd ehk nüüd mõneks ajaks meie juure, või läheb sinu teekond varsti jälle edasi?“

„Kahju, et minul siin pikemalt viibimist ei ole, kui vaevalt hommikuni. Minu kohus oli haigevoori siia maani saata, kus mulle asemik tuleb. Siit pean siis aga otsekohe Putineisse ruttama, kus praegu suur tohtrite puudus on,“ vastas Dr. Köler.

„Ehk saame siiski veel mahti paar sõnakest kõnelda, aga nüüd tule meie laatsaretti vaatama, ehk leiame ka sinu kaitsealuse jaoks veel natuke ruumi.“

„Minu kaitsealune ta just küll ei ole," vastas sõber, „sest et ma tema nimegi ei tunne. Aga tema haav on surmav, kui ta veel vintsutada saab. Pealegi paistab tema kõigest olekust välja, et tema kõrgesti haritud seltskonna liige on."

„Vaatame siis, mis meil tema heaks võimalik teha on." Kui mõlemad sõbrad haiget laatsaretis õnnelikult nõutatud asemele talitada lasksid ja Bob selle juures tema nägu ligemalt silmas, mis tarretanud verest vaheajal juba pealiskaudu puhastatud oli, põrkas ta nagu tagasi.

„Mis sinul viga on?" küsis seda nähes tema sõber osavõtlikult.

„Vist on minule veri sellest kummargil-olemisest pähe tõusnud," vastas Bob jälle õige rahulikult, ehk küll sõber nagu usutades tema otsa vaatas.

Et meie austatud lugejad ülemisest etendusest õieti aru saada võiksid, pean neid alandlikult paluma, paar sammu minevikku tagasi astuda.

Kui Ellerheinale kaubanõuniku Runensteini majas tool nii äkitselt ukse ette seati, oli, nagu teada, parajasti Serbia ja Türgimaa vahel sõda lahti peasenud. Venemaalt läks palju noormehi vabatahtlikult rusutud Serbia rahvale appi ja ka hea hulgakene arstisid olid end sinna punaseristi alla kogunud. Ka Bob oli ennast abiarstiks pakkunud ja hea meelega vasta võetud. Seal oli temal ka kaunis tugev palk, mis temale palju rohkem kasu saatis, kui poisikeste vaimuharimine. Kui siis viimaks teised Euroopa riigid vahemeesteks heitsid ja Türgi ja Serbia vahel rahu olid sobitanud, läks Bob, mitmesuguste teaduste poolest tüsem, jälle Tartu ülikooli tagasi, kus tema vaheajal korjatud rahast ennast väikest viisi niikaua elatas, kuni doktori eksam läikivalt tehtud ja avaras kõnesaalis peetud vaidluste järele temale kõrge torukübar aupalgaks oli pähe pandud. Sellega olid siis mitmed suured mured tema kaelast võetud. Kui nüüd sõjatuli õige kaugele paistval kumal ka Vene- ja Türgimaa vahel lõkendama läks, tõttas ka meie noor sõber jällegi sõjaplatsile punaseristi teenistusesse, seekord aga juba täielise teadusega ehitud tohtrina, kelle töö tublit tasu leidis.

Aga kas Runensteini perekonnas vaheajal midagi ei juhtunud, mis jutustamise väärt oleks? küsib ehk mõni vahele. Kes teab? Vaatame pilgukesega sinna poole tagasi.

Kosti ja Kolli olid uue koolmeistri saanud, kelle juhatuse all nad pool aastat käratsesid, kuni vanal kaubanõunikul süda täis läks ja tema poisid jälle avalikku gümnaasiumi pani, kus nad noorteks meesteks sirgudes juba ülikooli ja temast nõutatud va-

baduse poole vahtima hakkasid, muidu aga kaunis tublisti edenesid. Meal oli vaheajal, nagu seda säherdusest rikkast ja ilusast neiust iseenesestki mõista on, mitu kosilast olnud, kelle seast iseäranis salanõuniku Koslovi valge peaga poeg Edgar selle poolest tähtjas oli, et tema oma kosimisel õige agar oli ja ennast sugugi Mea avalikult näidatud külmusest tagasi kohutada ei lasknud, mille juures kummagi perekonna vanemad, kellel selle juures mõjuv sõna sekka rääkida oli, teda igapidi toetasid ja julgustasid. Kaua aega oli Mea Ellerheina käest kirja ehk muud elumärki saada lootnud, mis tema sala-armastusele kinnituseks oleks olnud. Aga missuguse õigusega võis tema Ellerheinast vähematki teatust loota, ehk küll ta süda teda sundis seda tegema, ehk küll see mees temale iiagli ühegi sõnaga oma armastust ei olnud avaldanud? Kas tema võis seda teada, et Bob, tema armas Bob, temale tõesti ühe kirja oli saatnud, milles ta temale oma õrnemaid tundmusi oli ilmutanud, ühtlasi aga ka nimetanud, et see kiri viimaseks jääb, kui ta selle peale vastust ei saa? Kas tema seda võis teada, et see kiri kriitikalise käe läbi tulesurmale oli mõistetud? Ei, tema teades oli Bob vajunud ja kadunud, nagu tina tuhka. Kas see siis viimaks ime oli, kui ta kosilase pealekäimisel ja vanemate tungimisel viimaks järele andis? Tema õnne õis oli kord murtud, tema oma elust nagu tüdinenud, nii et temal viimaks peaaegu ükskõik oli, mis vanemad temaga tegid, kui tema oma kallima soovi täitmist ometigi loota ei võinud. Siiski ei olnud temal ööd ööks ega päeva päevaks, kui see tähtpäev ligemale astus, mil ta ennast teiste soovile pidi ohverdama. Kahvatanud palgetega, nagu valge lumekannikene, oli tema altari ette astunud ja sõnaga ennast eluajaks mehe külge köitnud, kelle poole tema veri teda iial ei olnud tõmmanud. Selle eest aga oli tema isal nüüd võimalik mitmeid au- ja raha-ahneid plaanisid, mis iseäranis viimasel ajal tema peas olid tärkama hakanud, salanõuniku kaastegevusel ja toetusel korda saata, ehk kõige vähemalt ette võtta. Kes poliitika ja rahatalituste juures kuulab, et mõni õrn süda selle juures murtakse!

Edgar oli puudulise tervise pärast tagavaraväe sekka arvatud ja arvata oli, et teda sellepärast sugugi väeteenistuseks ei tarvitata. Kui pulmapäev juba kindel oli, tuli korraga sõnum, et tagavaraväe mehed ka sisse nõutakse, aga ei Edgari isal ega äial ei olnud sellepärast iseäralikku kartust. Kas nad arvasid ehk, et Edgari tervis tõesti nii nõrk oli, või lootsid nad ehk oma raha ja selle mõju peale, mis neil seltskondlikus elus oli? Kes neid võib teada. Edgar ise oli ka koguni julge. Aga viimaks tuli asi koguni teisiti. Päev enne pulmi tuli käsk, et tema väe-kommisjoni ette pidi ilmuma, kus tema tingimata vasta võeti ja kohe

edasi pidi minema. Vaevalt, et tema luba sai oma teeleminekut käsil oleva pulma pärast mõneks tunniks hiljemaks jätta. Kõigest kurtmisest ja rohkesti kutsutud pulmaliste osavõtlikust kaebamisest hoolimata pidi ta lahkuma ja sõjakära keskele tõttama. Sõjakäigu ettearvamata juhtumustel oli tema viimaks ka Plevna ette pidanud marsima, kus tema karvapealt nii mõnegi vahva seltsimehe kombel külma haua oleks leidnud, aga õnneks veel elu-õhuga peasenud ja imelikul saatusel just Simnitsasse Ellerheina hoolitsemise alla oli saanud.

See lugu oli Bobile jaolt juba tuttav, sest tema oli juba „Deutsche Moskauer Zeitungi" kiriklikkude kuulutuste seast Mea Runensteini kihlusest ja laulatusest Edgar Kosloviga lugenud ja teine ajaleht oli kahetsedes sest kurblikust loost jutustanud, et peigmees kohe pärast laulatust pidanud türklaste vasta sõdima minema. Ega see siis ime ei olnud, kui Bob teda äkitselt ära tundes nagu vähe kohkus. Kui haige paberites pärast tema nime järele vaadati, mis ikka tehti, et tarvilikul korral tema käekäigust ülematele ehk sugulastele teatada, sai ka nende läbi tõeks tehtud, et noor unterohvitser keegi muu ei olnud, kui rüütlisugu liige Edgar Koslov Moskvast, ehk küll Bobile säherdust tunnistust sugugi enam vaja ei olnud.

Kui Bob tema haava puhastanud ja kinni oli sidunud, ärkas Koslov oma pikalisest minestusest üles. Tema mõistus näis veel selge olevat, aga et ta arsti mitte ära ei tundnud, polnud sugugi imeks panna, sest et ta temaga ainult paar korda Runensteini majas pealiskaudu kokku oli puutunud. „Juua," palus tõbine raugenud häälega, „Jumala pärast, andke mulle paar tilgakestki keelekastet!"

Vaga õde, kes tema talitamise enese peale oli võtnud, andis tõbisele jahutavat jooki, millest see terve klaasi täie ühe sõõmuga ära jõi ja nähtavalt kosutust leidis. „Oh, minu pea ähvardab lõhki minna," hüüdis tema siis, halatsedes jälle pikali vajudes. „Olge nii head ja kirjutage koju minu noorikule, et ma haavatud olen ja minul suur igatsus tema järele on. Adressi leiate minu taskuraamatust." Siis tuli jälle nõrgestus tema peale. Peagi tekkis temale haavapalavik ja tema hakkas sonima. Sagedasti kuuldi siis Mea nime tema suust, mis Ellerheinale igakord, kui tema seda kuulma juhtus, nagu nuga südamest läbi lõikas.

Kui tema kõik haiged läbi oli käinud ja sõber Köler üürikeseks ajaks oli väsimust puhkama heitnud, et teisel hommikul varakult jälle teele võiks minna, võttis Bob sule kätte ja tahtis haige soovi täita, mis vast tema viimane võis olla. Aga siis tuli temale jälle meele, kui suur haud tema ja nende vahel oli, kellele tema pidi kirjutama ja palus sellepärast vagat õde seda kurba

kohust enese täita võtta, mida seesamane ka, säherduste kirjadega juba harjunud, hea meelega teha lubas.

Kaua võitles Edgar surmaga ja ta elu rippus, nagu üteldakse, juuksekarva otsas, mis iga silmapilk katkemas oli. Ainult kõige hoolsam abiandmine ja arstiosavus võisid teda veel peasta, ja kummastki ei lasknud Ellerhein puududa. Viimaks oli elukaal ometi surma-kaalust tüsem ja haige hakkas aega mööda pisut paranema. Mõni vana eestlane oleks selle juures ütelnud: kes ikka surmaks loodud ei ole, see ei sure tappeski ära. Kui haige juba meelt märkama hakkas, sõitis ühel päeaval üks kolme hobusega tõld laatsareti ette ja temast astus välja uhke vana isand ja viisakas, noor naisterahvas mustas riides. Nende küsimuste peale said nemad ülema-tohtri poolt Edgar Koslovi juure juhatatud, kelle haavast Ellerhein praegu jälle ühe luukillukese välja oli tõmmanud ja sideme panemist lõpetas, kui tema korraga oma selja taga saksa keeli „Guten Tag!" kuulis hüüdvat. Ennast ümber pöördes nägi tema enese ees kaubanõuniku Runensteini seisvat, kes võõralikult tema otsa vaatas. Siis kummardasid mõlemad isandad sõnalausumata teine-teist.

„Siin on Teie abikaas," ütles ülemtohter noorele naisterahvale, kes Ellerheina veel sugugi tähele ei olnud pannud, „kui soovite, siis võite ligemale astuda. Aga ma võin Teile ainult paar sõna lubada, sest et tõbine veel liig nõrk on."

Juba hüüdis tõbine tulijatele oma kätt vasta sirutades:

„Tuhat tänu, Mea, et sa tulnud oled, tere tulemast, armas äiataat! Ei, seda ma ei oleks uskudagi suutnud, et Teie minule seda rõõmu olete teinud!"

„Meil on veel suurem rõõm," vastas Mea tasase häälega, „et sinu tervis juba paranemise lootust annab."

„Andku Jumal," õhkas Edgar.

„Meie oleme vaga õe, Sanftherz'i neitsi, kirjast kuulnud," ütles kaubanõunik ennast ülema-arsti poole pöördes, „kui suure hoolega Teie minu vaest väimeest olete põetanud ja valvanud. Niipea, kui meie selle kirja olime kätte saanud, võtsime varsti nõuks siia reisida, et haigega vast veel mõni sõna rääkida, ehk kõige vähemalt nii kaugele, kui inimese jõud jaksab, ja raha eest abi saada on, tema olekut kergitada. Täname Teid kõigest südamest, tohtri-isand."

Ülem-arst aga ütles: „Seda tänu olete ainult minu ametvennale siin, Dr. Ellerheinale võlgu, kes Teie väimehe eest iseäralikult hoolt kannud, ja siis ka veel Sanftherzi neitsile, kes täpipealt kõik nõnda täidab, kuidas tohter käsib. Mina, paraku, ei ole selle juures midagi teha võinud. Vabandage, mind kutsuvad ametikohused mujale! Jällenägemiseni!"

Niipea kui Mea oli Ellerheina nime kuulnud, ähvardas tema veri äkitselt tarduda ja süda üsna seisma jääda. Ta pani käe rinna peale ja ei julgenud mitte silmi üles tõsta, nagu oleks tema ühte koledat nähtust kartnud. Kaubanõunik oli ka säherduses kohmetumas olekus, et ta ei teadnud, kust peale hakata ehk mis rääkida. Ka Ellerheina põues hakkas vana haav uuesti valutama, mis tema meelest juba ammugi pidi kinni kasvanud olema. Ehk küll tema seda kokkujuhtumist juba mõne aja eest oli oodanud, oli ta temale praegu siiski koguni ootamata ja võõras. Kuidas aga see lugu Runensteini isandasse ja iseäranis Measse pidi mõjuma, kes Ellerheina sealolekust vähematki ei teadnud, sest et vaga õde tohtri nime nimetamata jätnud, on küll ennem võimalik aimata kui kirjeldada.

Sellest piinlikust olekust ei peastnud neid küll mitte unterohvitseri Koslovi hääl, aga ta kergitas seda vähegi, kui tema, teadmata, kui ligidal Bob tema noorikuga ja äiaga tuttav oli, nõndaviisi rääkima hakkas: „Tänu Jumalale ja selle auväärt tohtrile, Ellerheina isandale, et ma juba sedavõrt toibunud olen, et Teiega praegu — paar sõna — rääkida saan." Haige pidi siin väikest hingamise vahet pidama. „Küll olen ma kaua nii haige olnud, et ma maast ega ilmast — midagi ei teadnud. Suuremat valu ma enam ei tunne, muud kui pea — on ikka veel uimane ja kõik liikmed rammetumad, et kätt ega jalga ei saa tõsta. Oh kallis Mea — ja armas äia-taat, meie oleme Jumalale ja Ellerheinale suurt tänu võlgu."

Kaubanõunik köhatas ja pühkis oma siidise taskurätikuga higi otsa eest. Koslovi noorik oli aga oma tundmuste mässust nii kaugele võitu saanud, et ta jälle oma kohuste peale võis mõtelda. Rahulikult, nagu oleks tema Ellerheina täna esimest korda näinud, pakkus ta temale kätt ja ütles: „Ma tänan Teid kõige selle hea eest, mis Teie minu abikaasale olete teinud!"

Ellerhein pani siiski tähele, et temale pakutud õrn käsi ta pihus värises. „Nüüd pean aga mina aupaklikult külalisi paluma, minu haiget üksinda jätta," ütles Bob siis kindlasti. „Pikemat juttu ei või ma täna enam lubada, sest et see tõbise noorele tervisele väga kahjulik võiks olla. Olgu et vast homme paar minutit pikemalt tema juures viibida võite, kui tänasel jällenägemisel paha tagajärge ei peaks olema."

Sugulased jätsid haige jumalaga ja Bob juhatas nad laatsaretist välja.

Kaubanõunik oli omale linnas väga kena kortri üürinud, kust tema nii sagedasti, kui arstilt luba sai, Meaga oma väimeest laatsaretis vaatamas käis, kuni mõne päeva pärast Ellerhein neile ütles, et temal midagi selle vasta ei oleks, kui haige nende kort-

risse saaks viidud, muidugi ettevaatlikult raami peal kandes. Seal võivat tema rahu ja paremat ravitsemist leida, kui sõjalaatsaretis ilmaski võimalik olla pakkuda. Sinna pidada tema siis veel nädalaks ehk paariks paigale jääma, enne kui julgeda võis raudteega pikemat reisi ette võtta. Et see teade, mis ammugi igatsetud oli, suurt rõõmu tegi, on arusaadav. Ehk küll see Bobile raske täita oli, lubas tema siiski veel haige enese ja Runensteini ja tema tütre palve peale, sest et arstide puudus suur oli, neid vahest, kui aeg vähegi jätkub, vaatama tulla. Seda lubadust täitis tema ka ja käis peaaegu iga päev üürikeseks ajaks tõbise paranemise käiku katsumas.

Kui ta ühel päeval jälle sinna tuli, istus Koslov oma nooriku ja äiaga klaasseintega aiatrepi peal, mis ilukasvudega rohkesti oli kaunistatud. Sealt ulatas silmavaade ime-ilusasse loodusesse, kuni viimaks sinav mägestik tagapool silmaringi piiras. Haige kõrval seisis laud, mille peal väga kena valgete õitega roosipuu kõrval mitmesugused soojamaa kosutavad viljad seisid. Mea luges ühest juturaamatust teistele ajaviiteks ette.

Nagu ma näen," hüüdis Dr. Ellerhein naeratades koosolijate peale vaadates, „võin mina pea oma rohupudelid ja pulbrikastikesed ära koristada lasta ja kõik looduse hooleks jätta, kellel teaduse abi enam tarvis ei näe olevat. Aga paar päeva peate ikka veel kannatama, enne kui ma Teid oma valitsuse alt lahti lasen. Ma arvan, Teie olete seda tundi juba ammu igatsusega oodanud?"

„Teil on tõsi küll," õhkas Koslov. „Olge nii head tohtriisand, võtke tooli ja pange siit üks havanna suitsema. Et nad eht on, selle eest võin ma vastutada."

Bob istus pehme tooli peale ja pani kalli, magusasti lehkava sigari suitsma. Tahes ehk tahtmata tuli temale see aeg meele, kus tema Runensteini majas viibis ja kaubanõunik temale lõbusal tujul ka hea sigari pakkus, aga ilmaski mitte üht ainumast eht havannadest. Ehk küll tema nüüd jälle sagedasti Runensteniga kokku puutus, ei olnud aga iialgi nende vahel mitte vähematki juttu endistest asjadest, nagu oleks neil selle üle kindel leping tehtud ehk kõik mälestus nagu ära pühitud olnud. Bob võrdles vahest ka nende välimist olekut endisega, ja pidi tunnustama, et nii heasti Mea kui tema isa mitmet pidi muutunud olid. Runensteini isand oli tublisti vananenud ja tema pealagi peaaegu päris paljaks läinud. Mea oli keha poolest peaaegu sekssamaks jäänud, muud kui tema sõstrasilmadest ei paistnud enam endine elurõõmus ja sagedasti vallatu vaim, ja ka suu ümber peitis ennast mure.

„Ei tea, missugust kohta Teie minule kosupaigaks soovitate, kui ma siit pean ära minema?“ algas Koslov jälle vaitolemise järele.

„Siia, kus ligikonnas kõhutõbi valitseb ja madalikkudest tõusev õhk harjumata inimesele kardetavat palavikku tekitab, ei või Teie muidugi kauemaks jääda. Teie võiksite minu arvates küll väga hästi mõnda kohta Mustamere kaldale minna, kus terve õhk on, näiteks Krimmi. Kuhu nimelt, selle üle võiksime veel pärast aru pidada.“

„Seda olen mina ka juba mõtelnud,“ kiitis Runensteini isand. „Mis tarvis seda head kaugemalt otsima hakata, mis ligemaltki saada on.“

Selle vasta ei olnud kellelgi midagi ütlemist.

„Aga ennäh, missugune ilus roosipuu Teil seal laua peal on; lubate, et ma teda ligemalt silmitsen. Ja kui täis tema õisi on! Ei, tõesti, säherdust toredust on harva leida!“ hüüdis Bob ülestõustes ja roosipuu juure astudes.

„Jah, minu noorik on seda ei tea kust välja otsinud. Tema armastab väga valge õitega roosisid,“ kostis Koslov. „Aga mis ma Teile ütelda tahtsin, austatud tohtri isand, — meie oleme Teile suurt tänu võlgu selle vaeva ja hoolekandmise eest, mis Teil minu põetamisel on olnud, et ma seda iialgi tasuda ei suuda. Lubage siis, et ma Teile kõige vähemalt selle väikese ande mälestuseks annan. Soovin, et selle uuri sekundiraag veel mõnegi tõbise voodi ääres tervise tundide liginemist näitaks.“

Nende sõnadega oli Koslovi isand enese kõrvalt ühe karbikese võtnud ja avanud, mille tumepunase sameti voodri peal üks priljandi kividega ehitud kuld uur toreda keega Ellerheinale vasta säras.

„Ei, aulik isand,“ ütles Bob sammu taganedes ja kindla häälega, „mina ei ole mitte nii suurt tänu ega säherdust kingitust Teie poolt teeninud. Mina olen ainult oma kohust Teie vasta täitnud, nagu ma seda kõige vaesema soldati vasta pean tegema, ja peale selle saan ma kroonu poolt oma vaeva ausasti tasutud.“

„Aga keegi ei oleks Teid sundida võinud niisugust vaeva nägema, nagu Teie minu juures tõesti olete näinud. Seda tunnen mina väga hästi. Ja ma olen pealegi oma tõbevoodis tõotanud, et mina oma põetajat tahan meeles pidada, kui terveks saan. Sellepärast palun Teid, ärge pange vasta.“

„Siis ma ei soovi Teid küll mitte selles mõttes eksitada, vaid ennemalt päris teele juhatada. Vaga õde, kes Teid talitas, on tõesti palju vaeva Teie juures näinud, rohkem kui ise ehk aimate. Palun siis, et ehk selle kingituse neitsi Sanftherzile osaks saada laseksite. Temale, kui vaesele isata ja emata tütar-

lapsele saab Teie heldest südamest tulnud anne vist kohane olema."

„Aga ma olen juba teist viisi tema peale mõtelnud," vastas Koslov, „ja Teie kurvastate mind tõesti, kui Teie minu ande ära põlgate," hüüdis Koslov poolnukral näol.

„Ikka on see vana uhkus tema südames," pomises vana kaubanõunik, kes teistest vähe eemale oli astunud, „seda oleksin ma peaaegu Edgarile ette ütelda võinud." Mea aga vaatas nüüd ka omalt poolt sõnalausumata, aga nagu paludes Bobi otsa. See pilk lõikas noore arsti südamest läbi.

„Kui teie siis just minule midagi mälestuseks tahate kinkida, siis rõõmustaksite mind, kui Teie minule sealt roosipuu küljest ühe õie annate," vastas Ellerhein.

See soov tuli kõigile küll ootamata, aga sest et näha oli, et Bob oma peale kindlaks jäi, ütles haige: „Kui Teie siis oma jonnist ei jäta, tahan ma rõõmuga Teie tahtmist täita, kui minu noorikul midagi selle vasta ei ole, et meie tema roosipuu paljaks riisume. Armas Mea, ehk oled nii hea ja annad Dr. Ellerheinale ühe oma roosiõitest, aga muidugi kõige kenama."

„Ehk olete nii hea ja võtate ise, mis Teie meelepärast on," vabandas Mea.

„Ei, aulik emand," tänas Bob vasta, „sellega võiksin ma ehk liig omakasu püüdlik olla. Ma olen sellega väga rahul, mis Teie ise minule annate."

Noorik tõusis üles, võttis käärid ja lõikas pika valimise järele kõige ilusama pool-lahti ajanud õie ära, mis tema Bobile pakkus. Selle juures aga jumestas ta ise korraga nõnda, et tema nägu näha oli kui punase roosi õis.

Bob võttis valge õie aupaklikult kummardades vasta ja tõstis selle oma suu juure, nagu oleks ta tahtnud tema magust haisu enese sisse imeda. Võib olla, et tema huuled selle juures ka kogemata selle ilusa õie külge puutusid. „Olgu tema minule armsaks mälestuseks," ütles tema teda siis rinna peale kuue nööpauku kinnitades. „Nüüd aga palun mind lahkesti vabandada, kui jälle oma koha peale pean ruttama. Homme määrame siis tervise teekonna kindlaks."

* * *

Koslov elas oma noorikuga Krimmi poolsaarel väga kenas ja toredas suvemajas, nagu neid itaaliakeele järele villaks, venekeeles aga datshaks kutsutakse. Tema haav oli peaaegu juba päris terveks saanud, aga ikka veel kaunis õrn. Selles ilusas looduses, mis vägisi inimese südant soojendab ja temas armsaid tundmusi õilmele kosutab, oleks noorpaar oma abielu mesipäevade magusust pidanud täiesti maitsma, aga nende vahelt läbi puhus niisugune vilu tuul, mis südamlikku liginemist ei sallinud.

Kust see õieti tuli ja mis see õieti oli, sellest ei saanud kumbki selget aru ega otsa.

Koslov armastas tõesti oma noorikut ja Mea täitis rahulikul viisil oma kohust, kandis oma mehe eest igapidi hoolt, püüdis tema meelt lahutada, aga siiski ei olnud selle juures õiget lõbu ega ladu. Aeg läks neil sagedasti igavaks, sest et viimaks neile lugeminegi läilaks oli läinud. Edgar laskis siis hobused sadulasse panna ja läks Meaga ratsutama, ehk võttis püssi ja katsus mõne linnu lasta. Veel sagedamini aga läks ta päris üksi ratsa sõitma, mille juures tema üht hobust tarvitas, kes väga peru näis olevat ja vahest juba õue peal tembutas, nõnda et Meale igakord hirm peale tuli. Mitugi korda hoiatas tema Edgarit, aga see ei pannud sest tähelegi ja kiitis pealegi, et niisuguse loomaga õige lust olla ratsutada.

Ühel päeval, Edgar oli vaevalt poole tunni eest ära sõitnud, nägi Mea taltsutumat Maltshikat õue jooksvat, aga ratsanikku ei olnud kuski. Ta süda ei aimanud midagi head ja ta ruttas sinna poole, kust Edgar pidi tulema. Korraga nägi ta tee käänaku pealt inimeste hulka liginevat, kes oma keskel midagi kandsid. Vaese naisterahva süda värises seda nähes, sest kes see võis muu olla, kui Edgar, kelle peru hobune maha oli pillanud? Ta püüdis tulijatalele vasta tõtata, aga ta jalad olid nagu kammitsas ja ta põlved värisesid, nõnda et tema paigalt ei saanud. Hirmus pilt, mis tema silmade ette astus! Neljast mehest sai Edgar kantud, pea verine, tema ise kas surnud ehk minestuses. Vait ja murelikud olid toojad, vait ka teised, kes osavõtlikult nende taga käisid.

„Ärge ehmatage, ega ta surnud ei ole, süda tuksub alles," trööstis teda keegi.

Mea sammus nagu unes, oma mehe verist pead toetades, kuni ta teda voodi peale oli panna lasknud. Siis alles hakkas ta ehmatuse vangistusest toibuma. Esimene asi oli, et tema lähema tohtri järele läkitas ja vaheajal vana aedniku abiga, keda rahvas osavaks haava-arstiks kiitis, verejooksu kinni panna ja Edgarit raskest minestusest äratada püüdis. Esimene katse läks küll kaunisti korda, aga teisega ei saanud nad kuidagi toime. Edgar ajas küll silmad lahti ja vaatas kord võõrastades enese ümber, katsus ka käsi ja jalgu liigutada, vajus siis aga uuesti uimastusesse. Rasked olid need tunnid kannatada, kuni tohter õnneks viimaks tuli. Aga ka see kõngutas pead ja ei andnud suuremat lootust. „Vana haav on lahti läinud," ütles tema Mea palve peale, temale selget tõtt ütelda, „mis iseenesest juba väga kardetav lugu on, aga selle juure tuleb nüüd veel, et tema ka rindadest rängasti on läbi põrutatud. Katsume siiski veel teha, mis inimlikkuse või-

muses on," lisas ta õlanukke kehitades juure. „Aga kuidas see õnnetus on juhtunud?"

Nagu need, kes Edgarit koju kandsid, jutustada teadsid, olid nemad parajasti nurme peal töös olnud, kui nad näinud Koslovi isandat mööda ratsutavat. Tee ääres korjanud üks vana naine apteegi rohtusid. Vist kartnud hobune seda, sest et ta äkitselt kõrvale põrganud. Aga ratsanik istunud kindlasti sadulas, ka siis veel, kui hobune eest ja tagant hakanud üles lööma. Viimaks aga tõusnud ta tagumiste jalgade peale püsti ja siis — kukkunud ta kõige mehega seliti. Hobune rabelnud ennast maast üles, enne kui nemad appi saanud ja jooksnud ära, ratsanik aga olnud verise peaga maas ja ei olevat oimugi liigutanud. Ei olla siis paremat nõu üle jäänud, kui teda koju viia.

Mõne aja järele näeme Mea Moskvas, oma isa majas. Aga temal ei ole rõõmu olnud sellest kojutulekust, ta nägu on jumetu, silmade alune sinab ja seljas on temal mustad leinariided. Hiljuti oli tema mehe põrm Moskvas mulda puhkama pandud, sest juba viiendamal päeval pärast oma õnnetumat kukkumist oli ta noore lese enese järele leinama jätnud. Vana kaubanõunikusse näis tema väimehe surm ka raskesti mõjunud olevat, sest temal olid sagedasti murepilved otsa ees, aga juba tema abikaasa surmast saadik ei olnud tema juurest enam endist lahkust leida olnud. Veel nukramaks tegi teda aga see lugu, et Koslovi sugulased, sest et ta ilma testamendita surnud oli ja ka sugu järele ei jätnud, seaduse teel lese käest tema varanduse välja pärisid ja muidugi ka said.

Meale oli see asi ütlemata vastik ja tülitav, nõnda et tema vabatahtlikult ennast igast pärimise õigusest otsekohe lahti ütles, aga tema isal näitasid selle poolest palju kainemad mõtted olevat. Vanamees läks aga päev päevalt iseäralikumaks, nii et temast raske aru oli saada, just kui oleks teda mõni sala koorem rõhunud. Kui Mea teda trööstida ja tema muret lahutada püüdis, ei vastanud tema mitte palju, vaid ütles ennast suurest talitusest roidunud olevat, ehk lükkas süü vanaduse peale, mis vägisi kippuvat võimust võtma.

Kas Mea küll aimas, et õnnetus armastab seltsis käia?

Korraga läks läbi pealinna, kajas vasta terves Euroopas ja ulatas üle ilma merede, et rikas Dr. Straussberg olevat pankrotti jäänud. Esiteks ei tahtnud seda naljalt keegi uskuda, aga raha talitustega vilunud mehed kiitsid, et nad seda juba ammu olla ette näinud. Vanal kaubanõunikul olid viimasel ajal juba mõned vähemad ettevõtted vastaoksa läinud, aga õige suure paugu oli temale nüüd Straussberg annud. Ta oli seda häda küll näinud kallale tikkuvat, aga nii hilja, kui ärakaitsmine juba võimata oli,

ja see just näris tema südame sooni. Sest saadik oli tema kui vana puu, mille juured ära on mädanenud. Juba paari kuu pärast kogus tema oma lapsed oma voodi ette ja ütles: „Ma tunnen, et surm oma luise käega lõpetuse kriipsu kõigi minu rehnungi raamatute alla tõmmata tahab ja minule ütleb: Tee aru oma majapidamisest! Armsad lapsed, ärge nutke minu pärast, igaüks peab omal ajal loodusele oma võla ära tasuma ja nüüd on kord minu käes. Ilmaliku varanduse poolest minul aga võlapärijaid ei ole ja ma võin teile kõigist kahjudest hoolimata, mis ma viimastel aastatel olen saanud, ikka veel nii palju järele jätta, et teie jõukalt võite elada. Kõik soovid, mis minul muidu on, leiate minu kirjalikust viimasest tahtmisest, milles ma teile igale ühele olen püüdnud õigust teha. Et teie, armsad pojad, kumbki minu jälgedesse ei astu, on mul küll kahju, aga ma näen, et teil kaupmehe tarvis loodud sundi ega andi ei ole, loodan siis, et sinust, Kolli, tubli tohter ja sinust, Kosti, tark advokat saab. — Sinu pärast, armas Mea," kõneles tema mõne vaitolemise järele edasi, mis ainult laste tagasihoitud nutuhäälest segatud sai, „jah, sinu pärast on mul veel kõige suurem mure, et sa nüüd üksikuks ilma peale jääd — ja võib olla, ka osalt minu süü pärast. Sina ei ole mitte õnnelik olnud, seda ma olen märganud. Anna andeks! — Sina oled veel noor, ehk on sinu õnne õitsmise aeg alles tulemata — ma loodan veel —"

Mea langes voodi ette põlvili ja andis kibedasti nuttes isa käele suud.

„Tulge ka teie — et ma teid veel — viimast korda —" Ta tõstis nagu õnnistades oma käed kõige kolme lapse üle — siis langes ta tagasi ja pööras näo seina poole. Kõik jäi vait. Lapsed tegid igaüks vagusat palvet lahkuja hinge ülenduseks.

* * *

Pärast isa surma ei teadnud Mea, mis ta pidi peale hakkama. Terve maja näis temale kole ja tühi olevat, igast nurgast astusid temale kurvad mälestused kui mustad varjud ta vaimusilmade ette. Vennad õppisid Tartu ülikoolis, ainsaks seltsiliseks oli vana Vintrauti neitsi, kes pärast ema surma Mea äraolekul majapidamise juhatuse enese peale oli võtnud ja nüüd ka veel Meast kui vanematest päritud riistapuu alal sai hoitud. Ehk küll vana neitsi veidrad tujud temale vastikud olid ja alaliseks elusaks meeletuletuseks, kuidas ta esimese ja ainsa armastuse õis halastamata oli murtud, oli ta teiselt poolt siiski jälle temaga juba harjunud ja ei tahtnud teda oma majast välja lükata ja sel kombel vanaduse päevades ilma peavarjuta jätta. Säherdust pussi ei tohtinud ega julgenud vana neitsi temale ka mitte enam teha, nagu ennemuiste.

Igapidi vaba, võttis ta nõuks oma isapoolt sugulaste kutse vasta võtta ja pikemaks ajaks nende juure Riiga ja sealt edasi, seda mööda kui tahtmine oleks, veel Saksa- ja Schveitsimaad vaatama minna, kuhu tema peale Vintrauti neitsi ka veel Dashka tahtis kaasa võtta, et temal ustav toatüdruk ikka oma päralt oleks. Teistest teenritest jäi üksnes veel Andrushka järele, kellele luba anti maja alumistes ruumides omale pudukauba pood, tema poolt paleuseks peetud „melotshnaja lavka“ sisse seadida ja nende tubade üle valitsust pidada, mis Mea peale teiste ruumide väljaüürimist iseenese tarvituseks oli alles hoidnud. Ta oli selle üle nii õnnelik, et ta oma „ilusale päikesele“ esimese rõõmu tuhinal peaaegu kupu oleks käe peale musutanud, kui Dashka mitte nii mõistlik ei oleks olnud ja teda kuue hõlma pidi tõmmates sala jutule ei oleks kutsunud.

11. Paariks loodud.

Bob oli oma osavuse ja tubliduse tõttu sõjaplatsil teiste arstide hulgast silmapaistvaks arstiks saanud, nõnda et tema tegevus ka kõrgemal kohal tähelepanu oli äratanud ja temale auraha rinda toonud. Ka muidu oli õnn tema poole kaldunud. Üks vana onu, kes vana poissmehena õige kokkuhoidlikult elas ja Pärnus jõudsasti linadega kauples, oli hiljuti ära surnud ja oma õpetatud õepoja oma kahekümne tuhandelise varanduse ainsaks pärijaks seadnud, nii et see ühekorraga kõigist koormavatest leivamuredest lahti oli ja oma elu edaspidi täiesti teadusele võis pühendada.

Kui tema sõjast koju tuli, käis tema ka kodus oma vanemaid vaatamas, kes mitte vähe uhked oma tubli poja peale ei olnud. Vana Mäe Mihkel tõstis oma pea terve tolli võrra kõrgemale, kui tema pühapäeval peale jumalateenistust oma poja ja õpetaja kõrval üle kiriku õue sammus ja kõik neid aupaklikult teretasid. Aga oleks veel juhtunud, et Bobil väetohtri munder seljas oleks olnud, nagu Mihkel paar korda oma elus säherdusi mehi näinud oli, siis oleksid vist kõik küll arvanud, et Bob juba „kinnerali“ aus seisab. Ema kodus ütles ka vahest vanamehele: „Eks ma ei ütelnud, et Bobist veel toredam mees saab, kui tohtriks õpib, sina aga tahtsid teda ikka vaimulikuks teha. Ennäh, nüüd võib meie Bob enese nime ette Dr. ja raha rinda panna, õpetaja aga ei tohi seda ega teist.“

„Mis sa nüüd ilmaaegu jälle lõõbid, mina ei ole teda iial vägisi sundinud, olgu vast, et isekeskel aru on peetud,“ lükkas vanamees siis sarnase meeletuletuse tagasi.

Bob ei püsinud aga mitte pikemalt kodus seista, sest kui nädala kahe pärast kõik jutud läbi räägitud olid ja temast palju uudist sõelumiselgi välja ei tahtnud tulla, ei püüdnud ka vanemad teda tema kindlast ettevõttest keelda, mis nimelt selle peale käis, et Bob väljamaale reisida ja seal ennast veel oma ametisse puutuvate teaduste poolest täiendada tahtis.

Nõnda ka sündis. Kõige tähtsamad kliinikud ja hospidalid, iseäranis Saksa- ja Prantsusemaal, vaatas tema järjesti läbi ja leidis mõndagi uut teadust ja tarkust, mille tema hoolega kokku

korjas ja kui kalli vara kaasa võttis. Nõnda oli tema juba rohkem kui pool aastat väljamaa kuulsamates universiteedilinnades pea pikemat, pea lühemat aega viibinud, kuni tema viimaks koju poole reisides juba Berliini oli jõudnud, kus parajasti kalapüügi näitus oli, mis omal ajal kõigis ajalehtedes õiguse põhjusel nii elavat osavõtmist ja läbirääkimist sünnitas.

Muidugi ei lasknud Bob seda haruldast juhust tähelepanematult mööda minna. Olid ometi kalamehed kõigest laiast maailmast oma püüki ja püüginõusid sinna näitusele saatnud. Kahju aga, et meie kalarohke Venemaa, kelle suured jõed ja järved Valgemere rannast Mustamereni kallihinnalistest soomuskandjatest kubisevad, nii vähe oma au eest oli muretsenud, et näitusel kauged Jaapani saared temast selle poolest ette jõudsid.

Noh, selle eest on kõige vähemalt 1883. aastal Londonis peetud kalade ja kalapüügi riistade näitusel, kuhu kõik maailm osavõtmisele oli kutsutud, meie kalapüüdjad ja kalasigitajad agaramad olnud ja ühtekokku 7 kuldauraha, 21 hõbeauraha, 18 brongsauraha ja 6 kiitusekirja saanud.

Ka silmailu poolest oli Berliini näitusel suurel mõõdul hoolt kantud. Nimelt vangistas vaatlejaid looduse ilu poolest kuulus Neapoli lahe, mis nii osavasti ja kaunisti oli järele kujutatud, et tema otse kui silmade moonutus oli ja mõnegi suust imestavat „aah!“ kuuldi. Seda kunstitööd oli ka Bob juba nii kaua silmitsenud, et tema talle enam suuremat au pakkuda ei võinud, kui ta korraga tema ümber kihava rahva hulgas ühe väga kena, mustas leinariides naisterahva kogu nägi, mis temale tuttav näis olevat. Selle noore naisterahva kõrval kõndis vanem, aga ta ei saanud kummatki õieti tunnistada, sest et nad tema silmist varsti ühte kõrvalisesse saali kadusid. Ehk küll tema just uudishimuline ei olnud, astus ta neile siiski järele, sest et seal pool vähem tungi oli. Aga vist oli tema vähe kauaks viibinud, sest seda paari, kes tema tähelepanekut oli äratanud, ei olnud kuski enam näha. Tema ei mõtelnud ka enam selle peale, vaid hulkus aga ühe vaatlemise väärilise asja juurest teise juure, kui ta kogemata leinariietega ehitud naisterahva just enese ees nägi. Selsamal silmapilgul pööris ka see ennast ümber ja nende pilgud puutusid nii teravasti kokku, et ruttu tõusev jumestus noore naisterahva paled punasemaks värvis. Kuna aga Bob aupaklikult oma kübarat kergitas, ütles teine lahkesti: „Tere, doktori isand! Missugune kogemata juhtumus! Ei tea, kas Teie mind ka tunnete?“

„Tere, aulik Koslovi emand, kuidas võiksite Teie aga üks silmapilk kahelda, et ma Teid tuhandete seast ei peaks ära tundma?“

Nende sõnade juures läks noor emand näost veel punasemaks, aga ta ei vastanud muud kui: „Siis peavad Teil aga head silmad olema!"

„Häda pärast teenivad ka veel ilma klaasi abita. Aga nagu ma näen, olete Teie leinariides. Ega Teie ligematest sugulastest ometi keegi kadunud ei ole?"

„Alles kolme kuu eest oleme meie oma armsa isa mullapõue sängitanud," õhkas Mea.

„Kahetsen kõigest südamest ja võtan Teie valust osa. Jumal ülendagu tema hinge! Aga mis siis Teie austatud abikaas, Koslovi isand, teeb? Ma loodan, et ta nüüd jälle päris priske on! Ehk on tema siin Berliinis?"

„Meie perekonnale on Jumala rist peale pandud," vastas Mea niiskete silmadega. „Mina olen lesk. Minu abikaas oli ratsasõidul nii õnnetumalt kukkunud, et Plevna võitluses saadud haav uuesti lahti läks ja tema ennast peale selle ka veel seestpoolt oli vigastanud. Ka tema pidin ma mõne päeva pärast puusärki panema."

See sõnum mõjus Bobisse nõnda, nagu oleks praegu välgu kiir tema jalgade ette maha löönud. Kõik veri jooksis temale soontest südamesse kokku ja hoovas siis järsku jälle pähe. Mis see ometi oli, mis tema südame niisugusele mässule kihutas? Tema süidame, mis ometi viimasel ajal nii korralikult tuksus, et temal enesel, asjatundjal, päris rõõm võis olla. Kas see oli kurbus, ehk mõni järsku tekkinud lootus, mis süda võõristades vasta ei jaksanud võtta? Bob ei märganud seda tähele panna, ta ei teadnudki õieti, mis tema selle sõnumi peale vastas, vist aga oli see mõni igapäine kõnekään, nagu neid haritud seltsis tarvitatakse, tosinate kaupa tagavaraks seisavad ja siis tarvituse korral iseenesest suhu jooksevad.

Aga nende jutt ei jäänud sellepärast mitte seisma, kui ta ka vahel soikus, siiski ei jõudnud kõige kenamad asjad enam nende silmi enese peale tõmmata. Enne kui nad seda isegi märkasid, olid nad kõik selja taha jätnud ja näituse maja ette õue astunud.

„Aga ma ei saa sugugi aru, kuhu Vintrauti neitsi mu kõrvalt on kadunud," hüüdis noor lesk punastades selle üle, et ta Ellerheinaga nii põnevat juttu oli vestnud, et ta sellepärast oma kaaslase koguni ära oli unustanud. „Ei tea, kus ta nüüd rahvaga täidetud saalides eksib ja mind taga otsib."

„Võib olla, et ehk mõni asi tema iseäralikku tähelepanu on äratanud, nii et tema Teid koguni silmist kaotas, mis aga tema enese süü oleks," vastas Ellerhein. „Ma arvan, kõige parem nõu oleks, kui Teie siia pingi peale istuksite ja meie siis tema väljatulekut ootame, sest kui meie teda taga otsima läheksime, siis

võiks kergesti juhtuda, et meie kümme korda kõik kohad läbi käiksime ja temaga siiski mitte kokku ei puutuks. Tema peab siit mööda minema."

Mea oli pingi peal aset võtnud ja Bob ei jäänud ka mitte tema ette püsti seisma. Istusid natukene aega, oleksid ehk hea meelega veel kauemini nõnda istunud, kui Mea mitte ei oleks hüüdnud: „Noh, seal ta viimaks tulebki."

Kas see „viimaks" tõesti südamest tuli, või ehk „juba" selle asemel kohasem oleks olnud, seda meie ei või teada, seda aga teame küll, et Bob küll „juba" õigema arvas olevat.

Vintrauti neitsi astus pea rutuliste sammudega edasi, pea jälle jäi tema oimetult seisma, silmadega paremale ja pahemale poole ja siis jälle ringi otsides. Siiski oleks tema pingi peal istujatest vist mööda läinud, kui Mea teda mitte ei oleks nime pidi hüüdnud.

„Oh, kuidas ma Teie pärast praegu kartuses olin," ähkis vana neitsi higirätikuga oma otsaesist pühkides, „kõik kohad olen mina mitu korda ilmaaegu läbi käinud. Aga — nagu ma näen — olete Teie omale juba — juhtija leidnud," ütles Vintrauti neitsi võõristades Bobi otsa vaadates.

„Muidugi, armas Vintraut," naeratas Mea, „ei või midagi parata, vaid pean kindlamat juhtijat otsima, kui mind nii truutult maha jätate, kuna ometi võõras linnas kerge on eksida. Aga ma pean Teid ometi oma juhtijaga tutvustama: Dr. Ellerhein, meie vana tuttav ja endine kaasleivaline. Teie mäletate teda vist veel?"

Vintrauti neitsi aga tegi suured silmad ja vahtis nõnda Ellerheina otsa, nagu oleks temal tõesti kasin mälestusejõud olnud. Siis aga ütles ta: „Ah ma rõõmustan väga selle kogemata jällenägemise üle. Tõesti, ma olen väga rõõmus!" tegi aga ise selle juures nii mõruda näo, kui oleks ta noaotsa täie Türgi pipart pidanud alla neelama. Hea meelega oleks tema Ellerheina kuhugi kaugele rabasoosse soovinud, aga mis sinna võis parata, kui ajad nõnda olid muutunud, et ta kuidagi viisi seda kulli oma kanakesest eemale tõrjuda ei suutnud, kui kana nii rumal oli ja ise tema eest redusse minna ei mõistnud.

„Aga nüüd on meil vaja kodu poole minna," ütles Mea üles tõustes. „Ma loodan, et doktori isand nii lahke saab olema, et meid õige pea vaatama tuleb, kui aeg kannab. Meie elame St. Peeterburi hotellis, Pärnade all nr. 31. Minu tervis ei ole praegu ka mitte tisna kindel, nii et ma selle poolest ükskord küll Teie arstlikku nõu paluksin."

„Suure meeleheaga, aulik emand, saan ma iga silmapilk Teie teenistuseks käepärast olema, mis minul seda kergem on lubada, sest et juhtumise kombel meie ühe ja samase katuse all korterit oleme võtnud."

Noor lesk jumestas vähe seda kuuldes. Vintrauti neitsi aga hüüdis kavalalt: „See on tõesti üks koguni imelik juhtumus! Kahju, et meie seda ennemalt ei teadnud," lisas ta teravalt veel juure, „aga mina olen veel eila lõuneaegu võõraste nimekirja otsast otsani läbi lugenud, ilma et temast Teie auliku nime oleksin leidnud."

Vist arvas vana preili, et Ellerhein nüüd alles sinna tahab kortri võtta ja see lugu vahest koguni ennemalt Meaga juba läbirääägitud asi oli.

„See on ka koguni arusaadav," vastas Bob vähe pilklikult kummardades, „sest et mina alles eila õhtu Berliini jõudsin. Kui Teie aga vaevaks võtaksite kojutulekul võõraste nimekirja läbi vaadata, siis ei tohiks minu nimi seal vist mitte enam puududa."

„Siis oleks meil ju peaaegu üks tee olevat," sähvas Mea, „aga meil oli nõuks võetud siit kohe ühte tuttavat perekonda vaatama minna. Jällenägemiseni siis!"

„Vahest õhtulaual?" küsis Bob lahkumiseks pakutud kätt surudes.

„Ei, ennem homme lõunalaual."

Teisel päeval said Dr. Ellerhein ja Mea tõesti avalikus söögilauas kokku, kuhu ennast rohkesti võõraid oli kogunud. Bob ja Mea istusid jälle vastastikku teine teiselpool lauda, nagu endisel ajal kadunud kaubanõuniku majas, ja Vintrauti neitsi noore lese kõrval. Kumbki neist ei võtnud üleüldisest laua jutust osa, mis enamasti päevakorral olevate poliitiliste juhtumuste ümber keerles, vaid rääkisid, kui ka koguni pealiskaudselt, nagu see ka loomulik oli, oma eraasjadest.

Pärast lõunat aga tõi hotelli teener Dr. Ellerheina kortrisse ühe väikese kirjakese, mille läbi keegi noor lesk teda enese juure palus tassi kohvi jooma. Noorel arstil ei olnud mingisugust põhjust seda kutset täitmata jätta ja ilmus siis ka määratud ajal. Seal kaebas siis noor lesk oma kehva tervise üle, mis säherdune olevat, et temal sagedasti söögiisu puuduvat. Tema kahvatanud palged tunnistasid seda arstile tõeks. Selle vasta andis tema siis haigele nõu õige sagedasti värske õhu kätte jalutama minna ja palus luba mõnikord jälle tema tervise järele vaatama tulla. Nõnda ka sündis, sest sellest ajast peale nähti noort ilusat leske sagedasti oma arsti saatel jalutamas käivat, mis sugugi imeks panna ei olnud, kui meie arvame, et Bobil praegu ühtegi teist tõbist tohterdada ei olnud. Eks ta võinud siis ka kõik oma aja selle

ühe peale kulutada. Ehk meile küll keegi seda just ilmutanud ei ole, mis haigus Meal nimelt oli, sest et iga arst oma haige saladust pühaks peab pidama, tahaksin ma siiski viis kümne vasta kihla vedada, et temal suurem viga vist südame küljes oli. Südame haigused olevat aga väga visad taganema, ja meie peame sellepärast Bobi osavust ka sisemiste haiguste parandamisel tubliks kiitma, sest et haige põsed juba lühikese aja pärast punetama lõid, esiotsa küll ainult nagu mööda minnes, viimaks aga töotas tagasi tulev jumi päris kindlalt nende peal aset võtta.

Aga ühel, nimelt Vintrauti neitsil, ei näinud jalutamise käikudest, mis mida sagedamaks läksid, seda pikemaks venisid, sugugi head meelt olevat, sest et ta neid iseenesestki juba ei sallinud. Nüüd aga kaebas tema peale kauba veel, et tema sest marssimisest juba kumbagi jala peale suure konnasilma olla saanud. Bob pakkus ennast siis küll neid ära lõikama, kinnitas selle juures ka koguni tõsisel näol jälle, et tema juba mõnelgi terve jala ja käe otsast ära võtnud, miks ei pidavat tema siis selle pisukese talitusega korda saama? Selle lahkuse vasta tänas aga vana neitsi turtsudes ja küsis kibedal keelel, kas need õnnetumad ka kõik elusse jäid?

„Kõik on minu tööga rahul," vastas Bob naeratades.

„Seda ma arvan ka," tõendas vana neitsi pilkavalt Bobi sõnu kahtlustades.

Sest aga, et vana neitsi tõesti enam ei suutnud noore rahvaga ühes käia, ütles tema ühel päeval: „Kallis Mea, ma tahtsin Teile midagi ütelda, mis ma pikemalt enam ei jõua oma südame peal kanda. Dr. Ellerhein käib nii sagedasti siin ja Teie rändate temaga seltsis kõik kohad läbi, et rahvas seda vist juba imeks hakkab panema. Mõtelge ometi selle peale, mis sest maailm võiks arvata. Kellnergi tegi eila, kui tema Dr. Ellerheina kirja tõi, nii häbemata naerulise näo, et see mind üsna vihastada oleks võinud. Ei, mina ei oleks seda küll ilmaski uskuda võinud, et Teie nii vaba, nõnda „emantsipeeritud" võiksite olla. Teie olete muidugi vaba, võite teha mis tahate, aga siiski. — Oh, sa taevakene!" hüüdis Vintraut haledasti käsi ringutades. „Eks ma ei ütelnud, sest tuleb õnnetus! Ja nüüd on see käes!"

„Armas Vintraut," vastas Mea naeratades, „vaigistage oma ärritatud südant. Mina ei ole ju sugugi veel „nõnda" vaba, kui Teie arvate. Vaadake, ma ei suitsetagi veel paberossi, ei pane ka mitte oma jalgu teise tooli peale, nagu Teie mäletate, täna veel, sest noorest Ameerika neiust nägite? Jah, aga suur patune olen ma siiski, seda pean ma Teile kohtlasest südamest tunnistama. Mõtelge ometi, mõne päeva eest — Teie olite pidanud oma konnasilmade pärast jälle koju jääma — küsis minult Dr.

Ellerhein, kui parajasti kuski varjurikaste puude vilus kõndisime, ja siis küsis ta korraga minu käest kinni võttes, kas ma teda — ka armastan — tema väikeseks naisukeseks tahaksin saada — ja mina, mõtelge ometi, ütlesin temale siis — jah, ma ei mäleta isegi enam, mis ma temale vastasin, aga selle peale — sulus tema minu suu õige sula musuga kinni!"

„Jah, ja siis oleme meie ennast vaikeslt ära kihlanud — vaadake, see siin on tema sõrmus! Loodan, et ma peagi Teid oma peigmehega tutvustada võin."

„Suur au! suur au!" vastas Vintrauti neitsi veidral näol, „võin isegi juba aimata, kes see õnnelik on —" siis aga valas tema oma tassi uuesti kohvi täis, et selle musta jooma-ajaga, mis õrnemale soole on loodud nagu

„leina lepitajaks,
kurvastuse kustutajaks,
pisarate pühkijaksa,"

oma tuska alla loputada. Seal kõlises korraga ukse kell ja kuulutas, et keegi külaline sisselaskmist nõuab.

Varsti ilmus ka Dashka ja hüüdis rõõmsal näol: „Doktor on tulnud!"

„Palume aga sisse astuda!" vastas Mea jumestades.

Tulija ei olnud keegi muu, kui Bob, kellel tuliuued, nagu nõela silmast tulnud riided seljas ja väikene lillekimbukene käes oli; jalas särasid lakknahka saapad.

„Lubage nüüd, Vintraut, et ma Teid selle mehega tutvustan, keda ma oma eluaegseks eestkostjaks olen valinud," hüüdis Mea Bobi peale näidates.

„Soovin palju õnne," pomises Vintrauti neitsi Ellerheinale kätt pakkudes. „Teadsin seda ammugi!"

Bob aga lõi naerdes parema käe oma pruudi ehtme ümber ja andis temale suud mis matsus, ehk küll teine ennast kaisutusest lahti teha püüdis.

„Olen meie kihluse-kaardid juba valmis trükkida lasknud," ütles Bob Mead viimaks tungiva palve peale oma kaenlast lastes, „näe, siin nad on: Dr. Robert Ellerhein ja Mea Koslov, sündinud Runenstein, soovitavad seitse paari pastlaid!"

„Ega sina ometi tõesti mitte nõndaviisi —" küsis Mea pool kahtlaselt Bobi otsa pilkudes. Nüüd sa teed aga jälle nalja —"

„Ei tea ka, loe ise; olen ikka püüdnud sinu meele järele neid teha lasta. Nüüd aga peab Vintrauti neitsi kui vana sõber kohe esimese kaardi saama, enne kui veel keegi teine sest kuuleb. Aga kas Teie ei ole vast tähele pannud," ütles Bob oma kihluse teadet neitsi kätte andes, „kas Meal viimasel ajal jälle mõni kardetav päevapilt ei ole peapadja all olnud?"

„Ei, vaid koguni avalikult laua peal, nagu ise näete," hüüdis vana neitsi rõõmustades, et Meale väikese müksu võis anda, „näete, mis see siin on?" ütles tema järsku laua pealt Mea peenikest käsitööd kergitades, mille alt Ellerheina päevapilt nähtavale ilmus.

Bob naeris suure häälega, Mea aga läks kõrvust saadik punaseks ja lubas pildi nüüd tõesti tuleroaks anda.

„No jah, kes siis veel pildist hoolib, kui mees ise juba iga päev silmade ees seisab," ütles Vintraut ja läks teise tuppa.

„Kuule, mu kullakene," ütles Bob siis sohva peale istudes ja oma mõrsjat enese kõrvale tõmmates, „homme saame meie esimest korda maha kuulutatud ja siis nädala pärast kohe teist ja kolmat korda korraga. Niikaugele on siis asjad õiged, et meie homme nädala pärast võime laulatatud saada, üksnes see on väikeseks takistuseks, et meid mitte varsti siinsamas ei või kokku pantud saada, sest seadus nõuab, et meie kui Veneriigi alamad Venemaal ennast peame laulatada laskma. Et nüüd ka seda punkti täita, olen ma mõtelnud, et meil muud vaja ei ole, kui seda natukest maad siit üle piiri tagasi Virballenisse sõita? Mis sa sest arvad?

„Toimeta aga kõik, nagu sa ise heaks arvad, armas Bob" sosistas Mea omapead peiu õla najale lastes, „mina jätan kõik sinu targa pea hooleks".

* * *

Kui Bob oma pulmareisilt koju tuli, mille ots Itaaliamaani oli ulatanud, asus tema ühte suuremasse linna tegeva arstina elama, mille elanikud peagi temale oma täielist usaldust vasta kandsid, nõnda et tema praegu austatud mees on, kelle sõna igal pool maksab ja haiged kauge maa tagant tema juure abi otsima tulevad. Mea aga hoiab majapidamise korras ja on selle juures veel ilusamaks läinud. Vana Vintrauti neitsi, kellele kõik tema endine patustamine andeks antud, on noorikule abiliseks ja võib nüüd avalikult kuldsest toosist tubakat võtta, mis noorpaar temale oma pulmareisi pealt kaasa oli toonud. Dashkat ei ole aga enam nende teenistuses. Tähendab, Andrushka, kes ennast vaheajal Moskva pudukaupmeeste kilda oli üles võtta lasknud, on oma kodukana ära võtnud. Nüüd kannab Dashka, kui tema oma „kaupmehega" pühapäeviti Varblaste-mägedele õllega segatud mõdu jooma läheb, uhket seelikut ja käed on mitme kuldse sõrmusega ehitud.

Kui Mäe Mihkel, vana kulupea, oma küljeluuga hiljuti õpetatud poega ja rikast minijat vaatamas käis, oli tema Bobile hästi ilusasti kirjutatud kasepuuse kannu, Meale aga ilmatu suure kulbi kingituseks kaasa toonud. Suur pütt võid veel peale kauba. Bobi väikene Hans tõmmab päev otsa suure käraga mööda tubasid ja

jookseb ühtepuhku oma õekese hälli juure, kelle varrud pea saavad peetud. Kui aga vanaisa Bobi pikavarrelise piibu võtab ja ütleb: „Poiss, too tikuga tuld!“ siis kordab Hansukene pajupilli häälel: „„Piip — piibu peele tuult!“ aga oskab siiski juba käsku täita. Vana taat aga ütleb siis Bobile: „Mis kadakasaksa teie siin kasvatate, näe, suur poiss juba, aga ei oska veel sõnu täiesti välja ütelda!“

Siis vabandab aga vanaema: „Ega meiegi Bob selles vanaduses selgemini ei rääkinud.“

„Jah, Bobiga oli ka teine lugu“, ütleb vanamees, ennast magusahaisulise suitsupilvesse mattes, „ega tema ka mitte „tudeeritud“ mehe poeg ei olnud. Need peavad juba maast madalast saadik targemad olema!“

Hind 150 marka.